

△ V Praze 29. ledna

Divadelní ředitelstvo naše je prvním kruhem českým, jemuž „vlast“-enectví něco vyneslo. Ovšem to není česká „Vlast“, jížto se naše obecenstvo v té tabatěrce na nábřeží ani nasytit nemůže — českou vlast by policie ani nedovolila —, nýbrž Vlast Sardouova, vlast cizí, kterou jsme si s vysokým povolením vzdor tomu na klerikálně-feudální svůj jazyk přeložili, že se tam mluví proti inkvisici, jezovitům, politické šílenosti a jiným ještě vynálezům. Brzy by nám byli ale i tu Sardouovu Vlast zapověděli, bylo by nás to zajisté bolelo, ještě víc ale Sardoua samého, že spáchal něco c. k. úřadům rakouským nepříjemného. Zrovna tak, jako nyní Fadějeva. Když dostal tento včera telegrafickou zprávu, že dle Prager Zeitungu spáchala jeho brošura u nás velezrádu, padl prý do mdlob a kdoví jestli to neodstůně.

Na pražském německém divadle Vlast nebude se dávat. Je pravda, vlast nemá pro Němce v Čechách ale pražádného významu! Na českém jevišti přijde však po činohře hned zas opera téhož jména a velice pěkné a instruktivní libreto k ní už se píše. Šťastná myšlenka, vážená z posledního desítiletí a znázorňující boj mezi Ormuzdem a Ahrimanem, principem zlým a principem dobrým. Když Ormuzd stvořil světlo, stvořil Ahriman hned noc, když Ormuzd teplo, Ahriman zimu, atd. Každý nepředpojatý tomu ihned porozumí, že Ormuzd je rakouská vláda a Ahriman ten český národ: Když zaváděli němčinu, my se drželi češtiny, když zaváděli kulturu, my chtěli právo, když zvyšovali daně, my neplatili nic, když německým krajanům dali nadvládu nad námi, stvořili jsme deklaraci, atd., jakož každému známo. To budou sbory a efekty! Jen něco málo na ukázkou z té libretní kostry!

Prolog jako v Gounodově Romeu a Julii. Ministr Bach, s poutnickou holí v ruce, obut v sandály a vůbec na cestu do Říma připraven, zpívá za šlojířem sám sborovou píseň o tom, „že by nikdo neuvěřil, jaké útrapy zažily už český národ a Vídeň pro vzájemnou svou lásku“.

První akt. Začíná kočičinou před policejní direkcí. Ohrmuzzi Päumann vystupuje co komický stařec, přemůže po dlouhém boji jednoho osmiletého čamaristu a dostane v bývalých Nových alejích (dekorace od Macourka) holí přes záda. Dederer, tenore buffo, zpívá „Já jsem Čech a kdo je víc“ a dá o sv. Janě sebrat 121 hejslovanů. Mezitím co v pozadí provádí Mecséry dojemně idylické sólo „Rybičky, rybičky, červíčky cumláte“, kráčí v popředí „Frajtr Kalina“ přes jeviště. Za ním přijdou Barák a Přerhof, Ahrimanci, zpívají valčík a aranžují v Konviktském sále besedy. Hned nato besedy za každou kulisou. Šimáček, taktéž Ahrimaneček, zakládá všude záložny, z čehož velmi zajímavý, v operistické literatuře ještě nevídaný „sbor záložen“. *Závěrečné tabló:* Vláda chrání svobodu c. kr. úředníků.

Druhý akt. Zpěvácké spolky zpívají první svoje Proč bychom se netěšili v Novoměstském divadle. 3000 diplomů „čestných občanů“ provádějí balet. Hned nato „sbor píšťalek“ v Prozatímním divadle za příčinou zavádění němčiny. Ormuzd se vtělí v státního návladního Jaroše (kontrabas), jenž ihned spouští dlouhé rondó. Pas de deux: provádějí Říp a Kunětická hora, načež baletní polka provedena pěti tisíci ostatních národních slavností. Slavnostní průvod Grégra vracejícího se ze žaláře; věnce a družičky přijdou v obžalobu. *Tabló:* Vláda chrání svobodu c. kr. soudců.

Třetí akt. Za každou kulisou nějaké ochotnické divadlo. Vystupuje Ohrmuzzi Schmerling, sebere český kapitál a vyplácí z něho německé sněmovní interesy. Na jevišti rozvíjí se celá Shakespearova slavnost, hned nato loterie Havlíčkova a hned nato velkolepý pohřeb Pštrossův, který umře naschvál kvůli demonstraci. Scéna se rozdělí, tisíc spolků světlí své prapory. Sbor všech „matek praporů“, druhý sbor „kmoter“, třetí „družiček“, zkrátka něco neví-

daného, dvacet tisíc sopránů! Nezpívají ale vedle sebe, nýbrž jeden nad druhým, čímž přijdou zrovna až na poslední šprysel Beethovenova snu. *Tabló*: Vláda chrání svobodu nadávek na Čechy.

Čtvrtý akt. Válka a boje. Clam-Gallas a Benedek zpívají „tajně“ sice, ale krásně myšlené dueto. Sbor českých „pitomých“ za pruské okupace. *Tabló*: Vláda chrání svobodu těch, kteří následkem šťastných „válečných náhrad“ hodlají umřít hlady.

Pátý akt. Sbor deklarantů. V Čechách nastává nesmírný blahobyt, tři husaři jsou za krejcar. Následkem toho radost v lidu, efektní tábory, krásná skupení se zeměpanskými komisary a přerušovanými řečníky. „Souhlas s deklarací“, velký balet několika tisíců velezrádných telegramů. — *První intermezzo*: Svatá rodina na svém útěku do Egypta jde přes Čechy, nemůže ale dostat nikde noclehu, poněvadž je v každém domě „vyšetřující komise“. — *Druhé intermezzo*: Stav výminečný. Tenore buffo Dedera, kontrabas Jaroš a lyrický tenor Hlaváček, zpívají kánon. Velice efektní sbory „neviditelných“, umístěných v roztroušených po celém jevišti kriminálech a špinhausech. — Groteskní balet „úředníků z Uher“. Sbor husarů jedoucích na exekuci. Nato veselý balet sedláků, kteří si už daně zaplatili. *Tabló*: Vláda chrání svobodu těch, kteří by milerádi platili ještě větší daně.

Dále libreto posud nepokročilo a nevíme tedy ještě, jaký konec ta naše „Vlast“ míti bude. Peršané sice praví, že přijde jednou doba smíru mezi Ormuzdem a Ahrimanem a pak že nastane „říše světla a štěstí“. Ale perská obrazotvornost je chudá děvečka naproti vynalezavosti našich Ohrmuzzi a vtipu našeho Ahrimana, my se těšíme ještě na dlouhou řadu efektů, a to co nejvybranějších! —

KANÓNY, KLETBY, JEZOVITÉ,
STRAŠIDLA A T D.

△ V Praze 12. února

My teď budem zatracení chlapi a budem mít zatracený život — račte odpustit! Já nekleju jako hotový dřevoštěp, já jen tak mluvím, a mluvím ještě netto pětsetkrát slušněji než kterýkoli páter jezovita. Řím vyslovuje nyní kletbu svou na kacíře, na nás, na celý svět, černá armáda jeho vyšla si již pod znamením „sylabu“, má tisíc kanónů (o 227 víc než Rakušané a Prušáci dohromady u Králové Hradce) a přední stráž, jedenmécítma kanónů, již bouchla. Není nic platno, že nás klerikální unterkanonier „Čech“ chlácholí, že nám říká, že jsme už vlastně dávno zatraceni, aniž bychom byli sobě toho vědomi, a těch jedenmécítma kanónů že se nalezá už v každém školském katechismu, „na němž je orlíček“. My víme už od svých kuchařek, že unterkanonieři mají dobré srdce, my se také hrubě nebojíme kanónů ani s orlíčkem ani bez něho, ale kletba je kletba, toho sobě musíme být vědomi. Jsme-li už v pekle, aspoň si je pohodlně zařídíme, máme-li trčet v něčem, ať je to aspoň fauteuil na pérech!

Je-li to pravda, že „ústa jsou ozředlo čili špuntloch srdce“, ty moje nebe, to to musí pěkně vypadat v římském srdci, když hned na první, líbezný pootevření římských úst vyletělo přes dvacet kleteb. Arci nejsou kletby nic nového. Bůh zlořečil hadu a zemi, Noe Chámovi, synu svému, David horám Gelboe, Kristus pán fíkovému stromu, Petr čarodějníku Šimonovi. „Ale takové zlořečení bez příčiny nebylo, ani čelící proti spravedlnosti božské.“ Kšeftem stala se kletba však teprv v ruce kněžských. Co svět světem stojí, byli teprv dva kněží, kteří nechtěli s kletbou pranic míti. Plutarchus chválí jednu „abatyši“, která nechtěla odsouzeného Alkibiada proklítí, řkouc: „K modlení

jsem já nařízena, ne k zlořečení.“ A pak byl Bálaam, který nechtěl zlořečiti lidu izrahelskému, řka: „Jak mám zlořečiti, komuž bůh nezlořečí? Jak bych klel, kohož pán neproklíná!“ Ale oba byli nevzdělaní pohané, ďábel proto miluje vzdělanost, povídá se o něm, že podle poměru, jak vzdělanost se šíří, on také svoje peklo rozšiřuje, a proto učinil svými lifranty — ne pohanské kněze, nýbrž jiné. A teď, když dle sylabu vzdělanost už nejnebezpečnější šíře nabyla, vystupuje černá armáda se svými kanóny a lifruje nás všechny a sebe taky.

Ano, páni jezovité, sebe také! Svatý Petr odpočine sobě po dvoutisíciletém klíčnictví, na cestičkách k nebi poroste tráva, my všichni přijdem do pekla a rozhodně smutné při tom je jen to, že se tam sejdem s vámi. Nevíte, co sv. Tomáš z Akvína praví: „Zlořečení na stvoření vydané čelí též proti bohu a má způsob rouhání“? Nevíte, že známý archanděl Míchal ani ďáblu neklnul? Nevíte, že sv. Pavel ke Korintským napsal: „Zlolejšci nedojdou království nebeského“? Nevíte, že bylo v Starém zákoně dovoleno klnouti jen „pohance a kmínu“, lidem ale ne? Nevíte, že stojí psáno: „Zlolejšci nebem vládnouti nebudou“, a o dvě řádky dále: „Zlolajce pro jedno klení měšťanem v pekle zůstanou“? Nepamatujete se, co se stalo onomu mládenci, který klnul sv. Ignáci Loyolovi, jehož sobě všichni stejně vážíme? No tak tedy! Není vám pomoci, musíte dolů, a já se jen těším na ten malebný pohled, až tam poletíte ve svých krásně se vlnících flandách. To bude flandání!

Morituri sumus! Kletba je na nás všechny vyslovena, my víme, co je to kletba, že je *vždycky* platna a od *každého*. Šalomoun nám to řekl ve svých příslovích: „Jako pták přenáší se a vrabec létá, tak zlořečení darmo neodejde.“ Spravedlivé kroniky vypravují nám toho doklady. Několik takových historek mně tane na mysli.

I. Bylo to v Polště, v Podlašsku, a sice roku 1585, v pátek, když jistý mládenec jedl maso, nedada sobě nikým v tom brániti, jakož už mládenci v pátek dělávají. Hospodyně — jakož pak ženy zlého vinšovati velmi kvapí — na

něho sobě vyjela: „Kéž ďábla s tím masem pozříš!“ Zlý vinš nabyl hned místo své a ďábel masožrouta ihned posedl a trápil. Přišel kněz a užil církevního zaklínání: ale ďábel se sápal a chtěl i na přítomné doraziti. Tak dlouho mláden-
cem lomcoval, až ho zardousil. Člověka až mráz jímá!

II. V Brysachu bylo děvče pětileté, ale mlsnou tlamičku mající. Mlsala mléko a otec ji přistihl. „Abys čerta s tím mlíkem vypila,“ povídal. Sotva to promluvil, vlezl ďábel do děvčete a zůstal v ní, až vyrostlo. Teprv v Římě ho z ní vytáhli. Člověka až mráz probíhá!

Zvláštní pozor třeba míti při zouvání se, o čemž svědčí číslo III. Sv. Řehoř Veliký vypravuje o knězi Štěpánu. Týž Štěpán, přišed domů, nemohl se dlouho zout. „Pojď, čerte, a zuj mne!“ zvolal — a ihned se řemení samo od sebe rozvazovalo a střevíce padly s nohou! Zcela podobně vedlo se jednomu mládenci v Aviňonu, velmi slovutnému podle rodu, ale ne dle ctnosti. Hrom ho udeřil do nohy a roztrh mu botu. Ano, čert se pak neptá, co to košťuje!

IV. V kapadocké Cezarei byla vdova mající desatero dětí, sedm synů a dospělé tři dcery. Nebyli své matce po vůli a ona jim z nelibosti nad tím vinšovala psotník. Ihned se začali po celém těle třásti, ani ve spaní neměli pokoje. Tuze se za to styděli a šli všichni do ciziny. Dobrořečte tedy, a nezlořečte!

V. Prapodivné prokletí a všemu světu známé! Manželka hraběte holandského, jmenem Markéta, od chudé ženy, dvě děti na rukou mající, za almužnu dožádána, netoliko jí pomoci odepřela, ale i z cizoložstva viniti chtěla, protože dvě dítek najednou porodila. Žebrakyně tak těžce to nesla, že hraběnkou proklela, řkouc: „Dej, bože, abys ty, paní, tolik dětí, kolik rok dnů má, porodila!“ Dopustil bůh, že se tak stalo paní té, když byla 42 leta stará. Leta páně 1276, o Velký pátek v devět hodin před polednem, porodila synů i dcer v počtu 364. Vysoce důstojný sufragán utrechtský, pan Quido, pokřtil je na jmeno Jan a Alžběta a posud to vypravuje nápis v klášteře losdunských „panen“. Mráz člověka láme!

Jestli se tuze nebojíte, budu vám vypravovat ještě víc takových skutečných, v husí kůži svázaných událostí. Je z nich vidět moc každé kletby, víme a vidíme, že jsme souzeni. Inu, pánubohu budiž poručeno — už nám to nestojí ani za to, abychom se polepšili!

NÁRODNÍ LISTY 13. února 1870

„RAUSCHNE A RAUSCHANO“

Pěkná katechetická, liberální a mezinárodní hra v otázkách a odpovědích dle právě v Litoměřicích vyšlého Katechismus der Verfassung Österreichs — von J. W. Rausch. Verlag des deutsch-politischen Vereines

△ V Praze 26. února

Úvod: Rovné právo pro všechny — *Němce!* Mezi Němci není pražádného rozdílu, ovšem ale je už zázračný rozdíl mezi Němci a na příklad Slovary, kteří jsou rasa inferiorní. Německost a ústavnost jsou v Rakousku totožny. Kdo je Němcem, je ústavním, a kdo je ústavním, je tento. Necht se nikdo nemýlí mysle, že mezi Čechy žije také někdo svobodomyšlný! Vyrovnání je nesmysl, poněvadž ho Němci nepotřebují.

Co je svoboda, právo; co dále stát právní a ústava? Svoboda co je, nevíme, zato jsme ale už zapomněli, co právo je; z čehož obého plyne pak jasně, co je stát právní a co ústava.

Co je říšská rada a jak je složena? Složena je dobře. Je společným zastoupením všech zemí říše, vyjma Uhry, Sedmihradsko, Horvatsko, Slavonsko, Hranici, české kraje, moravské kraje, slezské kraje, tyrolské kraje a ostatní kraje.

Nebylo by líp, kdyby byla místo dvou jen jediná sněmovna? Pročpak ne, ale nejde to. Musíme oučtovat se „stávajícími poměry“ a ty už jsou takovy, že se nemůže žádat od knížat a arcibiskupů, aby seděli vedle sprostých demokratů, třeba by tito byli němečtí. Pánbůh chtěl rozdíly, a proto jich nerušíme a přijmeme z jeho rukou vděčně nadvládu zas nad těmi Slovary.

Jak může lid poznati muže, kteří mají blaho lidu na zřeteli? Blaho lidu přirozeně se skládá z blaha jednotlivců. Vidíme-li tedy, že mužové, které jsme na šest let do sněmovny poslali, nestali se za tu dobu ani ministry nebo jen sekcionssěfy, ani milionáři nebo jen verwaltungsraty, musíme uznat, že nejsou hodni, abychom je volili znovu.

Co rozumíme státním úvěrem? To se nedá na krejcar říct;

právě nyní obsahuje náš pojem tři miliardy, avšak je naděje, že se pojem rozšíří.

Jsou prostředky jednotlivcovy dostatečné, aby on při šířících se epidemiích sama sebe chránil? Zajisté. Když na příklad dotčená epidemie vypukne v Čechách, může jít jednotlivec do Sas, a tak pořád dál. Cesta kolem světa stojí nyní pouze 1500 napoleondorů a tolik sobě vydělá přec i Tausenau v květoucích našich poměrech. Německá píle a příčinnivost znenáhla přivedla Čechy k onomu rozkvětu, jemuž se nyní obdivujem.

V jakých případech a za jakých podmínek mohou se nařízení dít také bez ústavního svolení říšské rady? Inu když se ví, že říšská rada je pak schválí, a to se ví vždy. Zvláště se to vědělo při zavedení výminečného stavu v Čechách. Neboť nechtě se nikdo nemýlí mysle, že Češi nechtějí nadvládu, a proto si ji podržme raději sami.

Co znamená artikul druhý základních zákonů státních, že před zákonem jsou všichni státní občané sobě rovni? Figaro se ptal: „Když Bokelci dostávají po 40 zl. r. č. odměny, mnoho-li dostanou pražští petardisté?“ — Kikeriki napsal: „Když český venkovan za nalití ouřednického cylindru dostal několik let, kolik dní dostane hrabě Hompesch za to, že střelil do Müllera?“ Atd. atd.

Co znamená artikul šestý: Každý státní občan může kdekoli v objemu státním bydlet a se usídliti? Odpovědi nedáme, poněvadž známý znalec ústavních poměrů našich, pan Josef Barák, chystá o kuse tom celou knihu. Týž státní občan v objemu státním bydlel už leckde.

Jaký význam má právo volného shromažďování se pro každého státního občana? Rozličný, při „táborech“ od pětky do stovky.

Jak sobě máme počínat při zakládání spolku? Tuze opatrně. Ale ani největší opatrnost není také ještě nic platna.

Má se v právním státu podrobit menšina většině? „Rozhodně,“ praví Rausch. Ale Němci v Čechách Čechům nikdy — dokládá Rausch.

V čem se zakládá domácí právo artikulu devátého? Rausch

píše na str. 43: „Již našim předkům platil dům za asyl, do něhož žádný veřejný úředník vstoupiti nesměl, když otec rodiny vyjádřil svou vůli, že sebe a své zastupovati hodlá před soudem veřejným. *Trest na rušení domácího míru byl přísný, určen i trest smrti na ně.* Později vzrůstem despotic-
kých vlád ztratil se pojem posvátné domácnosti úplně; vnikali do svatyně rodinné a odváděli do žalářů lidi, již tam pak úpěli měsíce a léta. Jak snižující je to pro člověka! Jak snižující pro stát, který nedbá nejsvětějších práv lidských! Stát takový je bez mravního základu, bez podpory vnitřní; v případě neštěstí je blížek úpadu svému. Jen opravdu svobodný muž brání v dobách nebezpečných vlast svou nadšeně.“ Atd.

V čem zakládá se rušení listovního tajemství? Rausch píše na str. 45: „Myšlenky volného muže musí být volny jak osoba jeho. Luther pravil: ‚Cizí list je cizí majetek. Jakžpak, kdyby se stalo, že by mně na listu zaleželo víc než na tisícovce? Zloděj je zloděj, nechť krade peníze nebo listy.‘ Listovního tajemství třeba tím více šetřiti, že obyčejně uzmutá věc ta je už nenahraditelná. Děje-li se přivlastnění cizího tajemství násilím, je to loupež; ublíží-li se tajemství pod pečeti chovanému, je to krádež; dopustí-li se pošta nebo vláda porušení takového, je to hanebná věrolomnost, je to zločin proti veřejné důvěře, urážející všechny city pro právo. Absolutní vlády prováděly nemravné počínání v odvírání listů s velkou umělostí, zvláště když se jednalo, aby poznaly smýšlení cizích vlád nebo lidí ‚politicky podezřelých‘; vyházely sumy na vydržování tak zvaných ‚černých komor‘, kde byli zaměstnáni hotovitelé pečeti, aby dle cizích pečeti činili své falešné, a takové kreatury, které známkové listy cizích vlád musily dešifrovat a obsah listů politicky podezřelých opisovat. Vláda anglická stojí na prvním místě, co se týče přísného zachovávání tajemství listovního; neboť poštovský úředník ví najisto, že ho očekává *provoz*, poruší-li listovního tajemství, a že žádné odvolávání se na vyšší rozkaz ho neosvobodí.“

Ve pěkné té hře může se pokračovat až do zívání.

EVOE JARO!

APTATIO BENEVOLENTIAE FEMININAE

JSEM BLAŽEN VE VÍŘE, A V JAKÉ!

UŽ BUDE NEOMYLNÝM!

△ V Praze 19. března

Copak je nám platna všechna naše svobodomyslnost, jsme přece jen pedanti. Braňme se proti zkamenělému pořádku, proti copařství jakémukoli — slunce má odvěký svůj kalendářní cop, vychází a zachází rok co rok a na minutu stejně a my přec jen musíme řídit se dle něho. Opovrhujme zas veškerou změnou času, žijme den co den stejně, chodme den co den nejposlednější z hostince domů — čím pozděj jdem, tím tišší jsou ulice, tím jasněji slyšíme, že Vltava, která včera ještě němě trnula, dnes už hučí a hučí a hukotem svým nám praví: Můj hlas oznamuje příchod jara, zkamenělý hochu, zas se ti rok udrobil! I ať se drobí, jaro je zde, krev se v žilách vaří, prsa se šíří, zrak jiskří — evoe jaro! Ať je to pravda, že jaro je doba, kdy „pukají poupata a staré rány“, a mnohý, velmi mnohý už jen ty staré rány do nového jara vnáší — evoe jaro! Arci posud ještě stromy vystrkují větve jen nahé do výše jako žebrák vyzáblé své hnáty, arci jednotlivá přibylá ptáčata poletují ještě úzkostlivě, jako by lítovala, že vzdálila se již z jižních pomoří, arci prší ještě víc chladné vody z nebe než zlatých slunečních paprsků, ale už ty první malé známky jarní jsou rozkošny — evoe jaro! Z těch malých počátků rychle se to pak rozvíjí, „jarní výbor“ Umělecké besedy měl už svou 271. schůzi a snadno možno, že než bude mít sedmistou, vyjdeme sobě i bez něho už jednou za bránu — evoe jaro!

Tak, pronesl jsem přípitek jaru a doufám, že jsem tím alespoň drobet smířil často rozhněvané kruhy dámské. Neboť jaro patří vlastně dámám. I nejhoupější básník tvrdí, že je jaro „roztomilý klučina s kadeřavým vlasem a růžovými tvářemi“, nu a takoví klučinové bývají přec obyčejně miláčky dam. Přitom ho sobě může každá myslit,

jak právě chce, co blondýna nebo jiskrně smělého, třeba už také se slušným vousem a dvěma tisíci ročních příjmů. My máme z jara také svůj díl, zmíněný už var v krvi. Jednoho dráždí k boji, druhého k lásce, smíru a zapomenutí. Taková, ta druhá povaha něžná jsem já. V jarně milostném svém rozmaru jsem s to zapomenout i na to, že jsme právě v nejtěžším rozkvětu žurnalistických polemik, a omluvit i uvěřit všemu, na co bych právě náhodou nezapomněl.

Já věřím milerád v nezištnost druhé strany a jsem přesvědčen, že jim všechny posavadní polemiky při nejlepší vůli nevynesly ani dvě stě abonentů. Jsem přesvědčen, že když se bude mladočechům pořád předříkávat, že ani vlastně nejsou, oni tomu konečně sami uvěří, sešněrují si uzlík a vyvandrujou. Věřím, že zásluhy pana J. S. Skřejšovského a O. Zeithammera o národ jsou tak velky, že jen tak z přátelské slabosti přičítají také zásluhy Palackého k svým. Věřím, že po německu o pračeských záležitostech Giskrovi psaný list je zcela jen zásluhou Riegrovou, poněvadž by tak obrovitou práci na tom božím světě žádný jiný ani nedovedl. Věřím, že každý „manipulující feldvébl“ má přirozenou zášť na „lajtnanta“, zato ale že se rád s „hejtmanem“ ze známých příčin v dobrotě snáší. Věřím, že nikdo ze spolupracovníků „P.“ nebyl komandován, aby se převlíkl za „svobodomyslného faráře“, který v zcela pravý čas píše „svobodomyslné zasláno“. Věřím, že když po bitvě u Mentany byl tam článek na oslavu papežských zbraní, stalo se tak jen vinou sazečů. Věřím, že mladočeši ani nikdy nebyli, to, že byli už roku 1861 *proti* obeslání sněmu na základu únorovky, že byl jen s Giskrou umluvený manévr, že na sněmě ani nerozhodli otázky, má-li neb nemá-li milostpan velkostatkář být z obecního svazku a povinností vyloučen, mají-li neb nemají-li páni právo diktovat čeledínům výprasky, atd. Věřím, že člověk, který jinému na cti utrhá, ač sám o vzorné poctivosti jeho přesvědčen být *musí*, je muž zcela rozšafný, a ani mne nenapadne, abych ho snad srovnal s nějakým posud „unbekannt wo“ přítelem Khomovým. Věřím, že jsou na omylu, kdož tvrdí,

kdyby „ta partaj“ mladočechům nepříznivá měla k vládě přijít, že každý Dederer by byl v Čechách pak bezpečnější než zmínění už mladočeši. Věřím, že ti, kdož diktují nyní politickou svou neomylnost v Čechách, ani neměli teprv jezovitů potřebí, aby byli k tomu ponuknuti. Jsem v nejvěřitelštějším rozmaru, věřím všemu, ve všechno a všechno, a kdyby sobě papež nyní s prohlášením své neomylnosti pospíšil, je dost možná, že bych uvěřil i jemu.

On tedy bude prý nyní přece jen neomylným, ten náš „papá“ v Římě. Já mu to stařečkovi od srdce přeju, stáří bývá tak dětinské! A když teď nemůže ani garibaldisty dát stínat ani kacíře upalovat, proč by neměl zas jinou nějakou radost! Dost dlouho nevěděl, je-li nebo není-li neomylným. Báł prý se rámusu ve světě. Ale jezovité mu dokázali, že už pro jiné hlouposti byl také rámus, a řekli, za sto let že sobě už ani nikdo na to nevzpomene, v čemž úplně souhlasím. A už je všechno zařízeno na slavné prohlášení, okenice jsou v kupli tak šikovně upraveny, že v pravý okamžik bude papežův trůn oblit sluneční září, nebude-li pršet. Takto se tím ve světě jen to změní, že pánbůh v nebi bude jen vikářem papežovým, jemuž se ostatně dostane prý vždy potvrzení z Říma a v případě platných služeb třeba i nějakého povýšení, jako jsou kanovnický prsten, nové superhumerale nebo cos podobného. Ondy už to vše povídal páter Klinkowström v jednom z svých kázání, na něž prý se schází víc obecenstva než do divadla, když dávají Paragrafy na střeše. Při té příležitosti také vynadal dobrý páter nám žurnalistům — zcela zbytečná to oběť, my si toho řeknem sami dost!

NÁRODNÍ LISTY 20. března 1870

PÄUMANN †
MLADOČEŠI PROTI RIEGROVI
A RIEGER PROTI HUSÁM
SLZY DO HROBU, TROCHU TAKÉ
VŠELIJAK VERŠOVANÉ — NÁVRH SMÍRU

△ V Praze 24. března

*Již ho není! — zhasni nebe svíce,
zatemni se, modré klenutí!
Noci, noci — zastiň moje líce,
zahal den můj černou perutí,
vzdychej se mnou v tichohrozném znění:
již ho není!*

Umřel ve Vídni dne 22. března roku tohoto, po dlouhé a bolestné chorobě. — „Pro mé, pro mé potěšení — již ho není“, Antonína Päumanna, freiherra, dvorského rady, správního rady železnice Františka Josefa!

„Huronským tancem“ nazývají to, když někdo ještě také mrtvým lidem něco vytýká, nad hrobem posměšné kotrmelce metá. Pitomci, nejpoctivějšího člověka zaživa by rozškubali ohnivými kleštěmi, a po smrti se domnívají, že jsou nesmírně hodni, když hubu drží — jezovité! Ale zde není toho jezovitství potřebí. Kdybychom ještě neuprositelněji mrtvé soudili, než jak činili staří Egyptané, kdybychom byli přísnější než Klio, Múza dějepisu, kdybychom byli žíravější než nejostřejší satirik, kdybychom se železnou důsledností chtěli se držet *svého* hesla „De mortuis nil bene nisi —“, přec se musíme přiznat, že mimo Riegrovu vlastenecko-hospodářskou řeč „proti husám v Čechách“ nic nás v novější době tak mocně nedojalo jako smrt Päumanna.

„Dva miliony,“ povídal Rieger, prý by se získaly v Čechách z pastvin, kdyby se tu nepěstovalo tolik husí. „A kolik milionů by se získalo v Rakousku, kdyby se tu nepěstovalo tolik Päumannů?“ mohl by se zase jiný Rieger jinde

zeptat. A měl by ještě výhodu pro sebe, že Päumanny nevyvážíme, za ně z ciziny praničeho nedostáváme, husy ale vyvážíme přec, také za miliony. Myslíme, že si náš první řečník tentokráte řeč svou proti husám v Čechách dobře nerozmyslil, a dobré naše srdce nás nutí, abychom se svých běloskvoucích krajanek s tím roztomilým žlutým zobákem a nejněžnějším modrým okem na světě jak naleží ujali. Nutí nás k tomu dobré srdce, item žaludek, pak vlastenectví a nakonec závažná okolnost, že Rieger je staročech. Jakož u staročechů vždy to je ihned co nejrozhodněji černé, co my bílým nazveme, takž jimi poučení a vycvičení nyní atd. Beztoho se tvrdí, že není pražádného rozdílu mezi politickým programem staročechů a mladočechů, ať je tedy *ještě jeden* k tomu pražádnému!

Pane doktore! Chcete nás připravit o malebnou stafáži našich krajin? Chcete ve velkostatkářské bezohlednosti své nás nebohé proletáře nutit, abychom *ještě* dráž platili v hostincích dušená husí játra, uzená prsíčka, štavnatá stehýnka, oblíbený kaldoun s nudlemi nebo rýží? Myslíte, že nám mladočechům Clam-Martinič přidá něco na bažanty? Pane doktore! Od koho se máme, podřezete-li nám všechny příklady, učit ztučnět beze vší práce, snad ne od — ale ne, nač *ještě* novou polemiku! Jakž můžeme uvádět ale mládeži své příklad vlastenecké bdělosti, jakž jí můžeme vypravovat o husách na Kapitole, když nebude vůbec hus a tedy pojmu? Nač máme v praktické své době ztrácet teprv čas na vynalezení nového názvu pro ona děvčátka, která cítíce přirozenou hloupost svou raděj po ulici německy mluví, než aby mateřštinu svou blamovaly? Nač ztrácet vůbec čas s novým názvem pro „štěbetání ženské“? Máme se dále vzdát historické půdy a zavrhnout všechnu moudrost, kterou nám otcové jen pomocí husích brků zůstavili? Má naše starobylá Sadská jen tak zahodit staletou svou slávu? Má Váš příbuzný, vůbec známý „landeskind“, zastřeliv na svém poli cizí husy, přijít pak o příjemné překvapení, že to byly vlastně jeho vlastní? Máme namáhanou svou hlavu místo na polštář z měkkých hrdelních pírek klást na kravské

cucky? O fuj, pane doktore, to není od Vás hezké! To bych si byl nikdy nepomyslil, že Vy — — ale —

— revenons à notre Päumann! On umřel a soudíme z toho s naprostou skoro určitostí, že se kdys také narodil. Jeho životopis nebudeme psát, poněvadž ve fejetonu není místa pro životopis rakouské byrokracie a Päumann byl totožný s rakouskou byrokracií a rakouská byrokracie je totožna s Päumannem. Jeho tělo bylo trochu hrubé, poněvadž umřel a smrt dle poetů vniká jen do těles hrubých. Vypadalo jako dlouhý hnát, obalený v leckdes děravý a všude už zvráštělý pergamén. Měl-li nějakou duši, tedy alespoň jistě neměl svou, neboť duše ta žije v zmíněné byrokracii i po jeho funuse dál. Není sice nesmrtelná, ta byrokracie i s duší svou, ale tuhá jako dobře proschlá kůže, a pranic se nedivíme, že choroba našeho Päumanna byla dlouhá. Umřel — co je ale smrt? „Nur ein Menschenwort!“ Nám bude věčně žít, on byl jedním z našich předních dobrodinců. Ač konal jen svou povinnost, když nás tak dlouho štípal, až jsme se ze spaní probudili, ač po něm přišlo ještě více Päumannů — ani nevím, jak se nynější náš Päumann jmenuje —, přec on byl *první* a to je něco. Že nám řekl: „Déle šesti let nebudete žít!“, jedli jsme, pili a sokolili, a teď jsme silni. Za to dostal kočičinu, v Nových alejích holí přes záda, titul dvorského rady a tučné místo „verwaltungsrata“. Hmotně byl tedy ovšem odměněn, mravně jsme mu ale ještě dlužni. Ten dluh svůj velký musíme jednou splatit byrokracii, jejímž byl atómem, prozatím nemůžeme stíny Päumannovy výše poctít, než přejem-li nad jeho hrobem s otcem Palackým, jak psáno od něho v Jungmannově Slovesnosti, str. 487:

*Jej wíce žádné jitro newyzwolá
z temného lůžka; wíce nepozbudí
k radosti jasné swětlo denní:
jej studená kryje zem powěčně.*

*Nebraňte, bratři, wolně linauti se
slzám autrpným! Ach osudů ruka
krutá nešetří nic plačící
prosby — — — —*

Jak prozaicky dojemné a funusově naškrobené! Jsem věru dojat. Mně pak byl Päumann zvlášť milým přítelem. Nepovolil mně ani vydávání zábavného časopisu, jen abych se v opozici utvrdil, nechal mne stát, ač citovaného, půl druhé hodiny v předpokoji, jen abych měl příležitost vzkázat mu hrubství. Je mně, jako by byl umřel můj kanárek —

*Lili! cukr, na! — Ó můj
ptáčku, ó můj Lili,
neslyšíš? — — — —
Ulítla jak jiskřička
tam, kde Katullovi
vrabec lít, tvá dušička,
tam, kde Ramlerovi
hlasitá křepelička.*

Avšak — příliš mnoho citu škodí — —
— vraťme se k svým husám! Také mne už ty polemiky a ten rozbroj v národě bolí, kvůli božímu míru navrhuji: vy staročeši snězte si všechny staré husy, my mladočeši necháme si ty mladé. Přijato?

NÁRODNÍ LISTY 25. března 1870

NEDĚLNÍ KÁZÁNÍ O TOM POMLOUVÁNÍ A NACTIUTRHÁNÍ

*Otcové jísti budou syny uprostřed tebe
a synové jísti budou otce své.*

Ezechiel, 5.

Moji milí v pravdě!

S hlubokým bolem v srdci pozoruji, že mezi vámi zůří hrobové zvíře, dle Svatých otců hyéna. Oddali jste se hnusnému nactiutrhaní, jež jest dle sv. Tomáše Akvinského „hříchem smrtelným“ a o němž mudřec sv. Bernard ve spise *De modo bene vivendi* rozmyslně dí: „Utrhání jest těžký hřích, utrhati těžké provinění, pomlouvati nemalá zlost.“ Mocí svého úřadu vám, třikráte již k odvolání pomluv zbytečně vyzvaným, dávám upomínání své věrné; nechť jak olej vteče ve váš sluch a jak balšám zhojí boule duše vaší. Ó, utrhaní na cti je těžký hřích, *detractioem fecit diabolus!*

Léta páně 1617 dle svědectví ctihodného jezovity Jeremiáše Droxelia, dvorského v Bavořích kazatele, jest knížka na světlo vydána pod tímto titulem: „Rytířská a statečná kunstovní knížka, v nížto se jedná o jízdě, koňském lékařství, pojímání na uzdu, udidle *atd.*“, a to hned na *regálním papíru!* Proboha, nemáme-li nad tou knihou zaplakati? Na koně uzdy, udidlo, caňky, mundštuky, náhubky, otěže, škrubaly řemeslně dělati a hynšty pojímati umíme? Koně můžeme uzdou řídit, kam chcem voditi: jazyk pak, nastojte, žádným udidlem, náhubkem neb munštukem zkrotiti neumíme! Sem náležejí slova sv. Jakuba, an takto mluví: „Koňům udidla v ústa dáváme a vším tělem jejich sem i tam obracíme, ale jazyka žádný z lidí zkrotiti nemůže.“ Tak jest, utrhaní jest zlé v světě nadmíru zlostné, kteréž se nikdy nedá dosti oplakati. O němžto nyní mluvíti pokračuju, a v této řeči, co by utrhaní bylo, jednati budu: jak mnohonásobné, co za veliký hřích, jiné věci pak pořád se také najevo vyvedou.

Vím, že vás nepolepším, bolí mne. Vždyť praví Sirach: „Člověk, který zvyká řečem hanlivým, po všechny dni své se nepolepší!“ Je to už jeho vrostlé přirození či nátura. Opatrná ta všeho pokolení rodička, nátura, jak Plutarchus píše, člověku dvě uši dala, jedinký toliko jazyk. Vy ale, moji milí, máte jen ucho krtkovo, kdy se jedná o spasitelné napomenutí, ale ihned čtyřicet jazyků plamenných, kdy se jedná o pomluvu, jako by byl sestoupil k vám sám duch nesvatý. Váš jazyk srší jiskry, nechť zalétnou kamkoli, on je jako oheň, o němž už Ezdráš děl: „Jakž mohu váhu jeho udati?“ Jest jako střela z kuše vypuštěná nazdařbůh, nechť zaletí a raní třeba někoho až ve Frankrajchu nebo Hyšpányji, jest jako uštkávající had, jenž se stravuje jedem, a bůh nezlořečil žádnému zvířeti krom hadu! Píše Aelianus a Plinius, že při hlavním pramenu řeky Efrates rostou hadi ubližující cizozemcům, domácím pak a obyvatelům nikoli. Praví se, že hadi v syrské zemi spícím lidem neubližují, v Egyptech že i baziliškové zpitomějí, ale váš jazyk nezkrotne nikdy, každého jest strach a hrůza, kterýžto tak dobře známého jako jiného, přítele i nepřítele, dobrého i zlého, spícího i bdícího, živého i mrtvého zasáhne, hryže a uštkne. Vy znáte osmerý způsob nactiutrání, od tvrdého uštknutí až k nechutné chvále, kterýmž způsobem subtilný hřích utrání také často se k nám loudí, svého fortele hledí, ano někdy tak potvorně přešatí, že nelze jej poznati. Neboť chytrá věc jest zlost, z malé tříšťky činí trám a špalek, z mouchy elefanta, z pahrbku vysokou horu, a co se mu v noci zdá a sní, to na hlavu jiného svalí. Každé vaše slovo je jako nůž, o němž Tearydas děl, že ostří jeho rovná se lidské pomluvě, vy jste horší než chinenští rytířové, z těch má každý do boje meče dva, vy dle potřeby i celé sto a také štyletů i oštěpů hojně. Vy naopak starožitného malíře Apellesa, který regem Antigonum maloval tak, že nebylo vidět vyteklé oko, malujete i vidomého co slepce. Vy kdybyste jako onen svatý muž měli boží dar, že před vyplynutím každého zlovolného slova z úst byste usnuli, jakživi byste vlastně se ani neprobudili.

Ano, vy někdy co redaktoři katolického týdnopisu vezmete na sebe i kleriku posvátnou, ale obvážete bedra svá pomluvou namísto cingulum! Co platno, že v postní den masa ani hovězího ani jeleního ani ptačího nejíte, když i v největší púst lidského masa sobě nedáte zapovědít. Nebojte se, nevynadám vám. Nesrovnám vás s oním zvířetem, které po masných krámech mlsá a vždy s krvavou tlamou všechno prošťará. Ani se zvířetem, jež na louce místo pomněnek, slziček, pantoflíčků a jiných libých kvítků ihned kaluž si hledá. Aniž s koňskou pijavicí, která člověku se vždy do hřbetu vsaje. Aniž s plachým býkem, kterýž čelo své skrčí a zakrnělýma očima k protivníku směřuje, ač také utrhač se skrčeným, faldovaným čelem a rozpustilým svědomím tvrdošíjnou tlamou vždycky ven vyhazuje, co sobě v srdci usmyslil, a zákona páně o lásce za nic pokládá.

Velicí mužové praví nám, že člověk má život trojí: nebeský, tělesný jako ostatní zvířata a lidský čili počestný. Vy v zápach vlastní mrviny obalení nemůžete vidět kolem sebe lidí živých; nebeský život je v rukou božích, tělesný v rukou zákona, napadáte tedy lidský. Třeba se docela ubíti nepovedlo, i rány jen lehké, počestnosti zasazené, všeliké lékařství nezhojí. Směle k pajtu a draní máte-li se, byste pak loupež vrátiti museli, však v celosti zpátkem nepřijde. Nebo co kdo jednou nespravedlivě dostal a popadl, to se člověka až ku podivu přidrží. Jeden z dvořenínů Alexandra říkával: Máš-li nepřítele, směle naň haněním dorážej, nebo byť pak ránu zahojil, ještě mu modřina zůstane. Co platno, kdybyste pak řekli: Nerozšafně mi to z úst vyšlo: závist a nenávist mne k tomu přivedla. Vy-táhneš-li hřeb do stěny zaražený, zůstane v stěně jizva. Obřezanou minci nebere nikdo v platnosti její prvější. Proti uštknutí hada pomáhá krev hadí, proti ráně štírů slouží olej štírů, proti kousnutí psa vzteklého kladou se na ránu chlupy jeho, ale jsa od jazyka utrhače zhryzen, nemůžeš se od něho leč těžce a toliko povrchu zhojiti, byť utrhač sám s králem Davidem chleb svůj popelem posýpal.

Ó jak jich mnoho k zatracení přichází pro totéž utrhání,

i již k trestu pozemskému! Sv. František tak utrhačův přísně trestal, že jim kázal hábitu a oděvu řehole své navždy svléci! A horlivý kazatel sv. Vincenc vypravuje o jednom jeho pomlouvači, že tento umřev musel duši svou trestem do očistce dáti, a když duše trest svůj vykonala, nesměla do nebe a musela dřív ještě na svět odprosit svatého, což se také stalo. Vám se nepřitrefí líp, ale mně pak již na oči nechodte, mám vás již zaživa dost, čímž vás co nejpokorněji božímu trestu doporučuje znamenám se co váš spolu-křesťan. △

NÁRODNÍ LISTY 27. března 1870

„ZASLÁNO“ PANU J. S. SKREJŠOVSKÉMU

△ V Praze 28. března

— „also s'Karnickel hat angefangen,“ povídáte, efendi! Ve svém otevřeném „mektubu“ ráčíte mně přičítati jako „přední stráž“, že jsem ve svých fejetonech započal boj proti „vlastencům“, kteří čtou „německé“ listy, a proti „besedám“, které se na „německé“ listy předplácejí. Tak opakuje v ouředním překladu včerejší Pokrok po předvčerejší Politice.

Lítuji, že přiřknutou mně zásluhu nesmím cele sobě ponechati. Myšlénka, než se v lidech trochu jen rozšíří, mívá velmi mnoho otců; zajisté už bylo před tisíci lety mnoho nepřátel války, a přece se „všeobecný mír“ pokládá teprv za myšlénku Saint-Pierrovu. Takž také už přede mnou, abych spravedlivě dosvědčil, byli jiní přímo o škodlivosti *po německu pro Čechy* psaného listu přesvědčení. Uvádím — ač nevím, mnoho-li jeho autorita v „daném“ okamžiku u Vás platí — slovútného historiografa Františka Palackého. Zkušený pán ten, kdykoli před Vaším podnikem jednalo se o zaražení německým jazykem české zájmy hájícího časopisu, vždy a výslovně naznačoval zhoubnost takového listu v ohledu *národním*, jazykovém. Jak *nyní* smýšlí, nevím, jak smýšlel, řekne Vám co pravdymilovný dějepytec asi sám.

Ovšem byl bych také bez příkladu vyslovil svůj náhled i své pozorování. Avšak tuze se ráčíte mýlit, efendi, pravíte-li, že byla spořádána proti Vám celá vojenská výprava, jejíž přední stráží jsem byl já. Výpravy celé dějí se jen proti velkým věcem a lidem, do mého fejetonního oboru padají věci a lidé bez rozdílu velikosti, a v oboru tom je už jednou mou slabostí, kterou Vy snad nesdílíte, že vždy pronesu přesvědčení *své*, za něž jsem sobě přední stráží, středem a

zálohou sám. Posud jsem tak naivní, že myslím, že *němčina nikdy nečechisuje*. Neračte se mýlit, efendi, umím velmi dobře věci lišit a nahlížím, že by nám ovšem velmi mnoho prospěl časopis německy psaný, který by zastáváje české zájmy měl *mezi Němci* čtenáře a rozhodnou váhu. Chci Vám věřit, že cos zcela podobného bylo Vaší intencí, avšak člověku se vždy všechno nezdaří — mně se před více než desíti lety, jakž jsem teprv nedávno ve Vašem časopise četl, nepodařila tragédie, a Vám se skoro po deset let nedaří Politik.

Je pravda, často jsme měli srdečnou radost, jak jste tak s plnou chutí a nedostížitelnou neomaleností vynadal tomu kterému nám nepříznivému ministru, ale radost ta byla interní, na kruhy české obmezená, na něž se vůbec hlavně obmezuje Vaše odběratelstvo, jakož sám pravíte, že „se u nás ví, které ‚německé‘ listy to jsou, na které se naše venkovské besedy a naši vlastenci předplácejí“ (ouřední překlad). Takto jste vyvolal vnitřních polemik zrovna tolik co zevnitřních, z čehož jsme už měli menší radost, jakož nás také pramálo potěšil ten jistý politicko-neomylně-vůdcovský a ministeriálně-kandidátní tón, jaký Váš ctěný časopis ráčil zavést. Zevnitřních úspěchů nedocílila Politik, alespoň ne zřejmých, a vidíte, efendi, české časopisy sice také zevnitřních úspěchů nemají, ale šíří kruhy českých politických čtenářů vždy dál a dál, rozšiřují nejen lásku k vlasti, nýbrž i lásku k jazyku a — poskytují Vám příležitost k špatnému vtipu, že tedy snad Politik tomu „dál a dál“ nebyla na závadu, ano že snad i tou jistou němčinou svou nebyla němčině ani na prospěch.

Soudím, efendi, že ani nevíte, jak, kdy a kde germanisujete. Račtež ale, milovaný pane, uvěřiti mně, že jsem měl velkou zlost, vida, jak české, ale nešťastně vychované rodiny, pachtící se po tu dobu se čtením českých listů, ihned českého čtení zanechaly, jakmile vyšel německý list Váš, — vždyť svědomí pravilo: je to také „náš“ list. Nebo že jsem se zlobil vida v menších městečkách českých, kde odbírali jen Váš ctěný list, že jakmile chtěli dobří ti lidé rozmluvit

se o záležitostech politických, nemohli sobě pomoci a musili po německu. Ani byste neuvěřil a vlastenecké srdce Vaše by se zhrozilo, kdybyste věděl, kam až věc sáhá. Povím Vám příkladek. Venkovský jistý přítel můj čekal letního dne vloni na mne na Žofíně. Čekal trochu dlouho, konečně přicházím a on mně rychle v ústrety. „Bohudíky, že už jdeš,“ pravil, „dvě hodiny jsem už zde, u mého stolu sedí samí Němci — slyším jen samou němčinu — člověk by ani neuvěřil, že je v Praze.“ Podívám se k onomu stolu — považte si moje ustrnutí, efendi, — sedí Vám tam samí členové redakce Politik! „I to oni se jen tak cvičí, každý den dvě hodiny, vždyť jsou to —,“ konejším ustrnulého; Vám ale jmen jich prozatím nepovím, snad byste je tlouk.

Pravíte ve svém mektubu také, že já nejsem majitelem tiskárny, z čehož by mohl nějaký zlomyslník vyčíst posměch na mou nemajetnost vůbec. Já vím, že nic nemám, vsadil bych se také o milion, že jakživ nic míti nebudu. Ačkoli jsou takové věci změnám podrobeny; my oba známe na příklad velké dvouštokové domácí pány, kteří před málo lety lezli tuze parter. Ostatně, copak je bohatství pro lidi, kteří jsou tak moudří jako Vy a já! Garibaldiho nynější velké dědictví zajisté nepředělá, a já (třeba bych posud, jako někdo jiný dřív, jen „pro poblácené své pěší boty nekonal častějších návštěv u svých známých“) kdybych měl v nevystavené posud maštali své třeba šest koňských ocasů, přece si nebudu hrát na pašu. Já Vám věřím rozhodně, pravíte-li, že závody Vaše mají pro Vás jen proto význam, že jimi můžete sloužit politice naší. Vidíte, efendi, to je hezké, ano velmi hezké, jakož bylo uznání hodno i to, že jste z německého výtěžku svého založil také český list. Jsem vděčně přesvědčen, že Váš Národní pokrok byl Národním listům co do titulu, písma, celé úpravy, vůbec do všeho ale tak nachlup podoben jen — ne pro konkurenci, nýbrž proto, aby byl list Váš hodně, ale hodně „národní“. Mám k Vám neobmezenou důvěru a věřil bych Vám i, kdybyste řekl, že zas naopak politika má pro Vás jen proto význam, že jí můžete sloužit Vaším tento.

A tu důvěru jste si získal tím, že jste opravil výrok svůj: „Mladočeši ani nejsou, jsou to generálové bez armády“ — výrok pronešený teprv před čtrnácti dny. Mne to upřímně těší, že ta partaj, ku které náležím, také skutečně jest. Jen kdyby byla věhlasnější, kdyby takhle Vás měla za generála! Ale oni si nerozumějí, ti mladočeši. Považte jen následující, efendi! V Růžové ulici je jistý dům pod č. 1416. Už je tomu několik let, když v dotčeném čísle, v druhém patře, při pivě a uzenkách, a to dopoledne, domlouval jistý pán četné schůzi mladočechů: „*Musíme utvořit silnou stranu proti těm starým!*“ Myslil si nejspíš, že „strana“ nemůže být bez „vůdce“ — „*ein feiner, politischer Kopf muß das sein,*“ jak praví Schiller. Ale, považte si, oni jmenovali někoho zcela jiného co vůdce, a on pak byl naprosto — proti všemu vůdcovství. Ani nevím, kde teď ten pán je, ale povídá se, že prý kdesi proti „těm mladým“ vodí „ty staré“ — za nos.

S čímž jsme tedy spolu hotovi, leda byste nechtěl. Na všechn způsob zachovám k Vám všechnu mně možnou úctu.

NÁRODNÍ LISTY 29. března 1870

PŘEDPOSLEDNÍ SCÉNA
PŘED SKOTSKOU BRANOU

△ V Praze 2. dubna

„Vzkázala mu po své kamarádce, že už ho nechce, a ohlídlá se ještě pyšně po něm, když odcházela s jiným.“ Když jsem co studentíček četl tu smutnou historii o té falši v lásce — četl jsem ji v Rozmanitostech —, bylo mně nesmírně teskno kolem srdce. Já ho viděl před sebou, nebohého opuštěného, s blednoucí tváří, tajeným vzdechem — z hospody zněly táhlé zvuky trub a polem se neslo jejich „Škoda toho milování“ — a ona, ta nevěrná, pohlíží se strojenou lhostejností zpět, ret její se pohrdlivě vyhrnuje — nikdy jsem jí to nemoh odpustit! Vždyť, ty můj bože, je to každému známo, co je pohržená láska, vždyť i při věrné lásce

*když se loučí milej s milou,
řezají si srdce pilou —
když se loučí milej s milou,
svítí sobě loučí bílou!*

A zrovna tak mne zbolelo a vzpomněl jsem sobě na onu nevěrnou, když jsem slyšel, že Poláci a Slovinci a Teršťané a Petrinó po kamarádu Grochořském vzkázali kamarádům svým říšskoradním, že už jich nechtějí, a že ještě si vyšli na galerii sněmovní, aby se podívali dolů s líčenou lhostejností a vyhrnutým rtem!

To prý byl obraz zoufalosti, že by byla kámen na písek rozdrobila, bídy, že jí v širém světě není, chudoby, že by ji ani nejnaděšenější socialista vylíčiti nedovedl! Hotová tragédie, poslední akt, poslední scéna, zrovna už před mravním naučením! Osud byl právě položil železnou ruku svou na ně — všeobecné dramatické strnutí — nejdřív jednotlivé vzdechy, jednotlivé rozmačkané slzy, pak všeobecný brek.

Pomocí šátků se oči usuší — vzdechy splývají v chóry — zahučí, zasténá to, jako když víchř teskně dechne do strun Aeolovy harfy — a já zde sděluju tu scénu podle svých vlastních stenografických zápisků.

Levice (zpívá konečně):

— *není žádné potěšení
pro mne více k nalezení!*

(začátek nemohla vypravit pro přílišné ještě rozechvění),
Centrum (item):

— *těžké naše rozloučení,
když jsme spolu naučeni!* (Item.)

Sbor obou:

*Es klingt das Wort so traurig gar:
farwohl, farwohl auf immerdar!*

(Oči se smutně nesou k výšinám galerie.)

Malý Kuranda (vedlejší charakter) lomí ručičkama a píše lyrickým tenórkem k Polákům:

*Oči, nekoukejte,
radši se schovejte,
ať se mi srdéčko
nerozskočí!*

Shůry ale hučí polský bas:

*Podej ruku, podej vobě,
že se nedostanem sobě:
ani za rok, za dvě leta,
ani do skonání světa!*

a slovenský baryton dodává:

nebudem už spolu chodit,
nebudem se spolu vodit,
ach už nebudem!

Sbor zas dole:

Nehoukej, nebroukej,
můj zlatej holoubku!

Kotz von Dobrž (smutně): Ach, bolest jest žíznivé koření a chce být zalíváno! (Odchází do restaurace.)

Hasner (má řeč): Slavně scvrklá sněmovno! Míti něco může nám být ničím, ale ztratit to, může nám být vším! Měli jsme Slovany — čím nám byli Slované? už jich nemáme a zdá se, že vůbec už nemáme ničeho! Pánové, ti Poláci jsou pro nás jako zuby pro člověka, nejenže jsme jimi mohli nadobro rozemlít tu ostatní stravu německo-rakouského žaludku — teď bude těžké polykání a trávení! —, ale i jinak se podobají zubům: když jsme je dostávali, bolely nás, a když je ztrácíme, bolí nás zase. (Vzdechy a bravo.) Ale, pánové, to nic neškodí. U nás nezpůsobuje bolení zubů žádnou nehezkou oteklinu, my otékáme nanejvýš uvnitř. Drobí se nám to jako mé nebožce babičce, dej jí pánbůh zdraví; když se po svých dásních rozhlížíme, vidíme, že by měly nové zuby alespoň dosti místa, kdyby chtěly zase růst. Předkládám slavně scvrklé sněmovně vládní předlohu: abychom dalších svých dnů, nakolik nám jich pánbůh ještě dopřeje, strávili „in des Schmerzes giftig lähmender Süßigkeit“. (Bravo.) Ve jménu ministerských svých kolegů dávám ubezpečení, že kdyby se vyprázdnily všechny ostatní lavice, ta naše ministerská vždycky bude plná! (Bravo.) Já ale nyní půjdu a napíšu filosofické pojednání o rozdílu mezi pojmy: popřizakončeno, přizakončeno, přiukončeno, poukončeno, skončeno. (Odchází s portefeuillem.)

Steffens: Meine Herren, ich muß halt immer einen guten Witz reißen! Ich nenne den Schmerz des Scheidens einen

Schmerz, der nur endet im Verscheiden, — was sagen Sie dazu? (Jako v sluncem spálené stepi rozzelená se jednotlivá travička, jako do věnce ze strojených hrobních květů vloudí se někdy živá fialka, jako na černém spáleníšti hrává si nahé dítko, tak nyní přelítne sněmovnou slabý úsměv. Znamé [z Floh] Klíčovo kvarteto Die vier lustigen Reichsrats-hoderodoh vystupuje a spouští: „Mir sein die vier lustigen —,“ ale jodle jim selhávají a palce jim vypadávají z kšand.)

Demel (ze Slezska): Jakpak ňákou hezkou samovraždu? Ale ne — u nás v Slezsku pochovávají samovrahy hubou do země — a to není hezké!

Kněz Guszalewicz: Rolník oře rýhy hodně hluboké, aby pole vydávalo hojné žně, a takž také pánbůh v srdce lidské ryje bolestí rány co nejhlubší, aby srdce vydávalo žně tím krásnější a nebeštější! (Zpozoruje náhle, že Makowicz chce se také vytratit, a chytne ho zavčas; ale Makowicz se vytrhne a Guszalewiczi zůstane v ruce knoflík, načež tento [totiž ne ten knoflík] s tónem plným oddanosti:) Pánbůh dal, pánbůh vzal, budiž jmeno jeho pochváleno!

Herbst (pro sebe): E co! Den jde rychle po dni, z jednoho se vyloupnou hned dva, a než se nadějeme, je rok u všech čertů a po dvou letech je pense. Budem holt hledět, abychom se ještě trochu udrželi! Ale kde jen nabrat nových ministrů — (v hlubokém přemýšlení) jakpak abych si koupil piletu do Prahy — —

Je prý už v Praze! No — chytne-li mne, — proč bych konečně nebral po dvou letech pensi! Ale dříve se ho zeptám: *jaké* ministerstvo? A řekne-li „Handelsministerium“, řeknu já hned: „Šlaku, to ne! Dali by mne do novin s výkřičníky a pauzami! Víte, u nás jsou lidé, kteří mají výsadu na ‚handle‘!“

NÁRODNÍ LISTY 3. dubna 1870

△

Již nás to pudí ven, ze zdí našich příbytků, z vížících hradeb města, ven do té probouzející, svlažující se přírody. Vzduch je jarně zvonivý a ucho naše, tak často již klamané, mní vyslyšet z něho život zcela nově kynoucí, bájný, posud v také kráse nepoznaný. Také celý národ náš mní nyní, že přichází mu nové jaro a s ním konečně již teplo stálé. Nechceme přerovat předoucí se nit' nádeje, vždyť cítíme s národem a tak rádi doufáme ve jmenu jeho; avšak pevnější než nádeje naše ve výdatnou změnu poměrů je nádeje naše v národ sám, že předrží do jara pak již nepochybného a náhle ještě připadající, třeba se i opakující zmrazky že ho více nezlomí.

Tolik je jisto: větříme jaro v politice i v přírodě. Ale jsou členové našeho národa, synové statní a silní, kteříž nemožou v rozpravách s námi rozebírat nádeje již v slova se šaticí a nemohou volným dechem sáti vzduch osvěžený: jich statnost je k nečinnosti odsouzena, jich síla spoutána. Četní *političtí vězňové* naši tráví dny své v místech, kde i modré nebe patří k pouhým vzpomínkám. Veřejný život je nám ovšem více méně politickým žalářem, ale oněm bratrům o samotě je *želářem*.

Už často bylo ochotně hlásáno a rádo věřeno, že bude dána amnestie. Avšak místo tohoto „uvržení v nepaměť“ zakrátko, přes noc, uvrženy jsou v nepaměť hned zase všechny zprávy slibné. Byli bychom s radostným spěchem uvítali bratří svých zas na bílý den vycházejících, přáli bychom sobě i jim, aby co nejdříve alespoň nyní již zproštění byli vazeb svých, avšak ani nyní ještě nesmíme v jejich jmenu žádat za amnestii. Sklesli v boji za to, co považovali za právo a blaho svého národa, a za právo a blaho považují

to zajisté nyní zrovna tak jako dřív, ne-li ještě rozhodněji. Byl-li ten či onen krok jich zákonitý čili nic, toho zde netřeba rozbírat, soudilyť o tom nejprv naše soudy, pak ale veřejnost a co nejrozhodněji porota příliš ovšem pozdě zřízená. Řady našich národních vězňů jsou předlouhé, snadno možno, že se v nejbližší budoucnosti ještě dále prodlouží, tolik je jisto, že náš národ má bohudík již dostatek těch, kteří směle zaujmou každé místo nebezpečné a obětují se jakékoli odpovědnosti.

Není pražádné pochybnosti, že novému, vlastně dalšímu soudění dostavilo by se ochotně nových obětí! Již jsme tu ochotu viděli v době posledního krutého stísnění časopisectva českého na těch, kteří právě nyní za ni trpí. Neminul skoro měsíc, aby nebyl skácel alespoň jednoho „odpovědného“, a již tu byl opět druhý, po druhém třetí, a všichni nastoupili úřad svůj s okem zářivým, s myslí odhodlanou, ač věděli, že nad osudem jich již zpředu je rozhodnuto. Hájili se před soudem s oním tónem, jehož pevnost svědčí, že přirozený právní cit jich netrpí ani dost malou pochybností. Ovšem nebylo nic platno, musili do žalářů, ale ani zde nezachvěl a nezměnil se cit ten. A ten jim pravil: že nepřestalo býti právem, co oni za právo považovali, jejich uvěznění že je pokračování boje, a proto naši vězňové neprosili o milost.

Nač vypravovat, jaký tam žijí život! Valná část našeho národa již „se provinila“, odbyla sobě nebo právě odbývá trest za crimina svá v kriminálech, žalářích, šatlavách a temnicích, a ví tedy sama velmi dobře, jaký se tam život žije. Ostatním to pověděla, bylo-li cos zvláštního k povídání. Vždyť je ten svět žalární všude stejný a stejně jednotvárný. Malíř nenalezá proň jiných emblémů než řetěz, slámu a džbán, vlhkou černou stěnu, pavučinu ve výši a přilétlé ptáče v mříži, a přece je každý takový obraz se svými věčně stejnými emblémy vždy znovu zas dojemný. Stý jako první básník líčí vězně buď apaticky ležícího nebo jak „polo kleče a sedě půl“ v dumání „počítá kapky času“ nebo jak nehtem vrývá v stěnu jméno své vedle jmen star-

ších, — a přec je i stý popis rovněž pohnutlivý jako první.

U nás v Rakousku to není také právě — líp než jinde. Naše žalářnictví nehonosí se pražádným určitým systémem, ani pensylvánským čili penitenciárním, ani auburnským, ani filadelfským nebo jakýmkoli jiným. Naše kriminály jsou budovány a zřízeny bez ohledu na oblíbený jinde „systém krabicový“ nebo ještě oblíbenější zase jinde „systém paprskový“, mají odjinud jen vysokou zeď kolem sebe a uvnitř „šachtu“, jakž se té vlastní „schránce lidské“ po celém světě potrefným termínem říká. Bavory a Rakousko mají tu slávu, že jediny ve světě zůstaly při nejstarších, jen zde onde moderně vyflikovaných způsobech, žalářnictví naše činí i politickým vězňům život co nejnepříjemnějším a naše kriminály jsou „šachtou“ a rakví zároveň. Ministr Prato-bevera napsal o tom velké a mezi právníky slavné teoretické pojednání a náš Barák „s konsorty“ by mohl podat praktický výklad.

Zdá se skoro někdy, jako by národ politických svých vězňů zapomínal. Ale je to pouhé zdání, vzhledem k těm bratřím neplatí u nás pořekadlo o „očích a myslech“. Národ je právě v nejopravdivějším rozproudění, váží sobě oběti dle plné ceny její, ale pokládá ji za povinnost. Právě že je pocit povinnosti tak mocný, činí i nás mocné. Však jsme přesvědčeni, že nynějším bratřím „zločincům“ přijde tak skvostná náhrada, jaké sobě právě jich nadšená srdce přejí. V politice platí posud zákon: dnes zločincem, zejtra již mezi muži prvními a slavenými. Ta je ale naše pevná naděje, bez níž by bylo trudno pracovat, že i zákon ten konečně zajde, že nebude ani politických provinění vůbec, že nastane svoboda, a ta nezná pojmů podobných. „Tugend ist der Freiheit Götterkind,“ praví německý básník — až budem volni, budem všichni ctnostni. Prozatím by ctnostných mezi námi marně hledal.

NÁRODNÍ LISTY 8. dubna 1870

△ V Praze 9. dubna

Je to teď radost v životě našem! Přečtem si ráno noviny doma a u šťastném vědomí, že jsme se z nich praničeho nedověděli, vyjdem na ulici. Jarní jitro se na nás usmívá, to nás lechtá, a my se zas usmíváme na ně — tím je věc odbyta, leda na nějaké to zivnutí. Neboť jaro roztahuje vše, i ústa, a v item roztažené hrudi je nám jaksi prázdno, nevíme jaksi, co chceme, snad je to touha po práci, snad touha po té dálce, z níž se právě vlaštovky vracejí; snad i něco jiného. Jdem bez určité myšlenky — jarní snivost — dál, vtom nás potká nějaký známý.

„Dobré jitro!“ a úsměv.

„Dobré jitro!“ a úsměv.

„Co nového?“

„Nového — hm, právě nic.“

„Z Vídně? Koho volá Potocki? Jaký má program?“

„Program? Prager Abendblatt povídá, že program udělá se teprv podle toho, kdože se nechá získat?“

„Tak! A koho chce získat — všechno je tak divné.“

Už nás ta rozprávka s průvodčím jaksi omrzela — teď nějak každá rozprávka hned omrzí — nutíme se tedy do smutného vtipu. „Ministerské hrušky opadaly a strom odpočívá; v zimě strom také nerodí, vysílil by se.“

„Hm, ale myslím, že toho málo urvem. Tam nahoře nás nemilují, každý židovský dopisovatýlek nás tam může směle ještě očerňovat. Kletbou vyšších je, že jejich sluch patřívá nízkým.“

„No láska! Mně by byla milejší úcta k nám.“

„Ale ta by mohla plynout jen z naší práce. Myslím, že se neproháníme dost v rejdištích českého ducha, vše, co děláme, je jen tak protloukání se ode dne ke dni, národní fliko-

vačka. A síly k duševní práci by měl náš národ přece dost!“

„Už tak bývá u silných lidí, že pokud nemohou *celou* sílu rozvinout, raděj ani nezačínají. Naše síla je upoutána v skalní jeskyni, u vchodu je balvan, snad bychom stačili na odvalení, ale čekáme, až někdo vyřkne kouzelné ‚sesam‘. Proklaté politické poměry, jsou tak pitomy, a přece se podobají Šalomounově pečeti: Drží ducha našeho národa uzavřeného v lahvi. Pro nic na světě nemáme teď smyslu než pro politické poměry a ty se nehýbou ani kupředu ani nazad.“

„Přec by se mohlo něco dít, alespoň v literatuře.“

„Kdo a co? Jednu literární generaci už ta ‚nová doba‘ zničila, snad zničí ještě jednu. A co psát? Román? Nikdo ho nečte, ba ani nekoupí. A jaký? Humoristický? Není humoru a mohlo by se považovat za blasfémii. Satirický? Křičelo by se na nesvornost v národě. Sociální? Společenské poměry naše jsou jen přechodní, žádné. A historický — snad z *českých* dějin? Dokud ten démant, českou historii, nemůžem nechat zaskvít se v celé nadšením naplňující jeho kráse, nesáhejme raděj naň! Tedy snad verše? Politických nesmíš, na hymny a nadšené dithyramby nemáš příčiny a do tvých citů vnitřních, snad docela milostných, nikomu nic není, neobtěžuj! Verše!“

„No tedy dramata!“

„S činohrou na příklad historickou je jako s historickým románem, a s veselohrou — snad by mohl někdo vyvstat a říct, kdyby byla dobra, že jste ji vzal některému nebožtíku z kufru. Nebožtíků je jak známo mnoho a o každém se může konečně směle předpokládat, že měl také kufr. Nebožtíci nemluví a také netlučou.“

„Ale vy znáte přec Bozděcha?“

„Znám genesi jeho Kotillonů, znám i práce, které psal předtím. Znal jsem také nebožtíka žurnalistu Bozděcha. Rozkošná, mužně krásná povaha, ale co do poezie — zrovna tak by se mohlo vytýkat Palackému, že vzal své nesmrtelné dílo z kufru Jakuba Malého. Celý svět by se smál, snad i Jakub Malý.“

„To je ale ošklivé.“

„Tuze!“

„A vy — což vy už neodpovíte na nedělní útok — víte ten?“

„Ne! Co odpovědít na příklad na báseň o sedmi milionech. Nebrat poctivě nabízené peníze mohlo by být sice tuze hloupé, ale nepoctivé zajisté ne; ano — kdyby řekli, že se braly nenabízené — —. A komu odpovědít? Jedni praví, že psal efendi sám, čemuž by neobratnost slohu nasvědčovala; druzí, že psal ten zcela obyčejný, čemuž by nasvědčovala líbezná myšlenková prázdnota; třetí, že byl získán ten, jenž se tak rád k vojenským výpravám získat nechává, čemuž by zas nasvědčoval mírumilovný nedostatek vybroušenějšího šermu. ‚Tam‘ už panuje obyčej, že ‚to‘ nikdy neudělal ‚ten‘. A snad odpovědít také historkami, třeba nedobásněnými, až na puntíček pravdivými? Jednou začal někdo vyprávět jednu, uvedl jen titul a už bylo po polemice. Nechme toho — leda by někoho vlastní historická kůže příliš svrběla, což je vždy ještě možno; prozatím: za vtip nestojí každý a za pravdu jen tenkrát, když toho vyžaduje naše věc, nikoli osobnost — mám svou osobnost tuze rád, jak jste v neděli četl, ale s věcí národní jí pořád ještě neztotožňuju. Je dobře, že je už po polemikách v české žurnalistice, obecnstvo už křičelo, a ještě líp, že je už po nenoblese v nich.“

„Ale ta doba, v níž žijem, je tak strašně fádni, že by zaslouhovala zvláštního názvu. Snad ji nazvou jednou dobou prázdnoty.“

„Ano, cítíme všichni to ‚vacuum‘, ještě dobře, že cítíme také ‚horror vacui‘.“

„A je pravda, že torricellská prázdnota naše nynější pochází jen a jen od rtuťové tíže a stlačujícího vzduchu politických poměrů. Já se už nebudu o ně ani trochu starat. Zajdu si do kněhkupectví pro nějakou novou dobrou knihu, budu doma číst — ah tady jde N. — sbohem!“

Jdem dál a slyšíme ještě: „Dobré jitro, pane N., co nového, koho volá Potocki —“

A tomu se říká rozmluvy teď, a v každé ulici začínají znovu!

Tuže příjemný život a zábavný!

NÁRODNÍ LISTY 10. dubna 1870

△
Miluju obecenstvo, a proto je mně ho upřímně líto, že čítajíc jméno Bochníček ani neví, co je to Bochníček. Miluju také pana Bochníčka, a proto je mně také upřímně líto, že obecenstvo dosti ho nezná, tedy ho sobě také dostatečně neváží. Čemuž oběmu aby odpomohly, budou se namáhat následující skromné řádky.

Kdybych řekl, unešen láskou a mužným obdivem: Pan Bochníček je pan Bochníček, řekl bych tuze mnoho a vy byste přece nevěděli nic. Vždyť byste neměli ani o nebi pojmu, kdybyste neviděli jeho hvězdy a jeho skutky! Nebo kdybych řekl: Je pět stop, devět a půl palce vysoký a váží sto osm liber, nevěděli byste také pořád ještě nic. Ale ihned budete vědět mnoho, zeptám-li se vás: Můžete sobě myslit rakouský úřad bez papíru, mnoho papíru, ba tuze mnoho papíru? Čím by byl takový úřad? A co by byl na příklad slavnému soudu všechn ten popsaný papír zas platen, kdyby svět o něm ničeho se nedověděl a pan Bochníček s nasazením vší píce a brejlí ho po redakcích neroznesl? Ano, pan Bochníček je ten, který Prahou rozšiřuje ony tisíce cedulek, které vesměs, slibující sic tresty z paragrafů 118 a 148 jako med plynoucí, k milostnému „slyšení“ do kriminálu lákají. Ano, pan *Bochníček!*

Bez pravopisu by se trestní rozsudek snad mohl dostat obžalovanému, bez pana Bochníčka ale ne — nikdy! Bez vděčného uznání by se „srážka z kauce“ snad dostala odsouzenému, bez pana Bochníčka ale nikdy a nikdy! Ano, pan Bochníček je — řekněm to již s plnou váhou — *soudním sluhou*. Tím nechci říci, že by nemohl pan Bochníček býti také soudním radou, — naopak! Ráznost mu neschází a rozum také ne; když se koukne brejlemi, svítí z očí jeho

„vznešený rozum, světlojasný syn božské hlavy“, a když se koukne přes ně, mohl by být i presidentem nebo docela druhou instancí. Ale ve světě by nebyl žádný pořádek, kdyby v něm nebylo pánů a sluhů, ti, kdož jsou rozumnější, stávají se sluhy, a pan Bochníček stal se sluhou z pouhé skromnosti a podle svých škol.

Česká žurnalistika spotřebovala už mnoho ouředních bochníčků a jiných božídárků, ale pana Bochníčka ještě žádného. Pan Bochníček je první, zůstane jediný, a až bude po vši rakouské byrokracii, což prý také jednou bude, jmeno jeho bude se pořád ještě jmenovat a skvělost jeho pořád ještě skvít. Bylo už mnoho soudních sluhů, ale je jen jeden pan Bochníček, slunce mezi hvězdami. Ostatní nepochopovali zcela význam svého úřadu, byli mimo úředními sluhy také ještě lidmi, byli jako Rückertův bramín: rozum jich sídlil v srdci — ale pan Bochníček je zrovna extrakt soudního sluhy, žádný cit, samý rozum, pan Bochníček je pan Bochníček. Jiní byli zdvořilí, pan Bochníček jest jen přísný, jiní byli skromni, pan Bochníček jest soudním sluhou. Hned na počátku svého působení cítil dobře, čím je, dovedl ihned ustálit svůj poměr k těm žurnalistům, vědět, že je něčím vyšším, ne tím, čím oni. Vždyť by skutečně ani nebyli českými žurnalisty, kdyby jim pan Bochníček nedodával rozsudky.

Ihned porozumíte bližšímu rozdílu mezi panem Bochníčkem a ostatními!

Jiný soudní sluha na příklad zaklepal, než vešel, — pan Bochníček ne.

Jiný smekl hned venku — pan Bochníček, pakli vůbec, teprv uvnitř.

Jiný hleděl co možná málo vytrhovat z práce — pan Bochníček mluví sonórně, s celou bezohledností zákona.

Jiný řekl na příklad: „Prosím, mám tu pro pana“ — — pan Bochníček vyjádří se stručně: „Je tu N.? A kde je Z.?“

Jiný pro samý, „mezi námi“ zbytečný ohled nevěděl ani, kam klobouk položit, — pan Bochníček co světa zkušený ví, že na hlavu, a potřebuje-li něco sobě poznamenat, řekne:

„Podejte mně někdo péro!“

Jiný roznáší jen obsílky psané panem radou — pan Bochníček, když nenajde redaktora v redakci v dobu, kdy by redaktor dle náhledu jeho pracovati měl, napíše si obsílku sám a jde zatím na pivo.

Ne snad že by pan Bochníček nás nemiloval. On nás ale miluje láskou vznešených. Ta hřeje nenápadně — někdy se o ní člověk po celé věky nedoví — a neusmívá se. Totiž mne — mne jediného více nemiluje, ach! A pochází to od onoho věčně památného dne, kdy jsem v politováníhodném spletení mysle a zapomněv náhle, že máme pánubohu vděčni býti za komiku ať již jakoukoli, jemu se vší povinnou šetrností sice, ale po česku vyložil, že by se nemusil namáhat psaním obsílky, že by si mohl dát zapřáhnout a zajet si k bytu redaktorovu, když má tak na minutu a naspěch.

Neřekl mnoho — ty můj bože, vždyť já cítím, že jsem toho také nebyl hoden! —, odešel a za chvíli přišel se dvěma policejními strážníky. A tenkrát se stal památný ten čin, že přislinil akt na dveře a dva svědkové že to mohou rozhodně dosvědčit, že dovedl akt spojit s jazykem a naslinit jej vzdor panujícímu již soumraku.

Nato odešel, avšak podnes skví se na dveřích žlutý flek, žádné věchtoví nemůže jej vydrhnout, a hrůza a zimniční záchvěv mne jímá, kdykoli naň pohlédnu. Od toho pro mne osudného dne mne ale pan Bochníček více nemiluje, on přede mnou jen smeká, třeba to bylo na ulici.

Snad, čta tyto láskou prodchnuté řádky, přec se mně trochu zas nakloní! Náděje člověka neopouští nikdy, sprovází ho až do hrobu. Snad — u nás je to možno — pomohl jsem mu tímto k nějakému křížku — — ještě doufám!

NÁRODNÍ LISTY 13. dubna 1870

DVA PŘÁTELÉ VE VÍDNI A JEDEN
PAN WITTMANN — LINDER A ŠIBENICE
NAŠI AMNESTOVANÍ

△ V Praze 23. dubna

Já jsem mu to povídal. „Čížku,“ povídám, „prosím tě pro všechno, nebuď tam tak hr! Vidíš, Čížku, já vím, že za svou náтуру nemůžeš, také to konečně pranic neškodí, když vyhrkneš na nějakého Předáka nebo Pohla v Praze, ale ve Vídni — vidíš, Čížku, ty jsi praktický právník, tobě nemusím říkat, jaký je rozdíl mezi sluhou Bochníčkem a radou Neumannem, nu a vidíš, zrovna takový rozdíl je mezi Prahou a Vídní. Považ si jen, že tam budeš mluvit před pány rady nejvyššího soudu, pravím *nejvyššího*, a že budou o tobě psát referenti staré, ba i nové Presse a ještě jiných *vídeňských* listů! Co je to platno, milý Čížku, naše demokratické náhledy jsou sice zcela pěkná věc, ale velký pán je přec jen velký pán, rozdíly musí být, kampak by to vedlo, abychom byli všichni stejní, kdepak by zůstal pořádek! Vem si pěkný černý kabát a nadrž se tuze zrovna, aby to nevypadalo jako nějaká hrdost. Když mluvíš, nechtěj skvít se svým tenór-barytónem, nýbrž mluv hezky hladce a sladce jako holoubátko, které ještě cucá. Víš co, jeď do Vídně pěšky, abys se trochu vydal ze síly, jez po cestě jen vejce na měkko, čti mírnou Bohemii a zapíjej studničnou vodu, zjara je zdrava. Milý Čížku —“

Ale toto, on se navečeří Čížek doma jako Lukull, dej mu pánbůh lehké odpočinutí, pije ještě v České Třebové horký bujón beze všeho ofoukání a bouchne do Vídně zrovna rychlovlakem! A Arbes není o mák lepší! „Arbísku,“ řku zas k tomu, „udělej nám tam čest! Ukaž jim, jak my umíme německy, vždyť to sekáš jako lajtnant. Čeština je sice taky konečně jazyk, a to zcela dobrý pro domácí potřebu, můžem si jej nazývat také vzhledem k svým dějinám třeba slavným, hrdinným nebo alespoň královským, vzhledem

k svým děvčatům andělským, vzhledem k tvým a mým básním neskonalé poetickým, ale němčina — co je to platno, němčina je přec jen řeč těch vyšších a mluví ji i sami pražští policajti. Arbísku —“

Toto! — Arbes jde a řekne: „Žádám, aby se jednalo česky!“ No a Wittmann řekne „ne!“ a je to. Člověk skutečně nenahlíží, proč by Wittmann neřekl ne. Za prvé ho to stojí stejnou práci, za druhé by neměl být nejvyšším rakouským radou, aby říkal ano, nemohl by to také dát do protokolu a očekávat jistou vyšší odměnu, a za třetí žijem v Rakousku, máme tu dobře spořádané poměry, na všechno „statut“ a na Čechy všechny statuty s „ne“. Jen toho lituju, že Wittmann dostal se do prudkosti a rozlitá žluč že mu třeba uškodí. Nejspíš že to také Arbes nahlídl a zdá se, že odpovídaje: „Ponechávám další svému obhajci!“ mínil jen nějaký lékařský prostředek. To tak — doktor Čížek a prostředek — *ještě víc* pana radu rozzlobil! Co z toho teď má!

„Co nám je do češtiny!“ pravil Wittmann. Výborně! Člověk skutečně nenahlíží, co je Wittmannovi do češtiny. On odsuzuje a zavírá, beře měsíčně 216 zl. 50 kr., má svůj statut — čím je mu Hekuba! Čím je Hekubě také on! Proklatě bychom si zapověděli, aby každému lečjakému bylo něco do naší mateřštiny! Češi platí arci miliony a miliony daní, ale pan nejvyšší rada má z toho jen několik tisíc, co je mu do češtiny. Češi jsou arci prý také rakouskými poddanými, ale pan nejvyšší rada není přec u nich v službě, on slouží spravedlnosti, a co je té do češtiny! Ta je povýšena nade všechno stranictví a tedy německá, každý to nahlídne.

„Nechte toho pleskání,“ povídal Wittmann. To se rozumí, k čemu by dostávali Wittmannové měsíčně 216 zl. 50 kr., kdyby jiný pleskal zadarmo. Také to ale umí pan nejvyšší rada! Neznám ho osobně, ale myslím, že má hubu pořád dokořán! Když je v stodole prázdno, nedává se také závora na vrata. Člověk skutečně nenahlíží, proč by Wittmann byl neměl říct: „Nechte toho pleskání!“

Čížek a Arbes odešli hanbou. Řekli sice, že pro urážku Čechům učiněnou. Jako by Češi nebyli urážkám navyklí —

vy nám budete něco povídat! Teď z toho máte, Vídeňáci říkají: „Dös genget uns noch ab!“ a Linder se vám v Tagespresse směje. Týž Linder — nepřítelé jeho tvrdí, že je víc hloupý než drzý, kdežto přátelé jeho se posud o tom nerozhodli — vydal teď velmi pěknou „deklaraci Němců“. Zcela rozumně to psaná knížka a pranic pro zasmání. I o šibenících se tam mluví, což skoro až lechtá. Kdo mluví o vyrovnání s Čechy na základě deklarace, praví Linder, zasluhuje šibenici, „weil er zum Todesstreiche ausholt für Österreich“. Patrně chce Linder avanžovat a stát se i v jiném ještě ohledu „pacholkem“. Jenže je ta věc lechtiva, jak pravím. Kdyby každý, kdo Rakousku zasazuje smrtelnou ránu, měl viset, dělo by se i Linderům jako Heinovu „Ratcliffovi“: „hinaufzuschauen zu jedem Galgen, ob ich nicht selbst dort hänge“.

Tak tedy šibenici pro Čechy! Nu ano, něco nového. Z kriminálu už ty Čechy, totiž ty „tiskové“, včera pouštěli. Viděl jsem je, a už se pranic nedivím, že „vězňové“ ve Fidelio tak komicky nešikovně lomí rukama a tak neobratně jeví svou radost ze sluníčka a modrého nebe. Nemají právě žádných dobrých vzorů. Z těch našich včerejších ani jeden nezevloval do nebe a žádný z nich nezpíval do sluníčka.

„Dvě leta jsem seděl,“ řekl jeden chladně.

„Já dvacet měsíců,“ druhý.

„Já osmnáct,“ třetí.

„A ti nebozí ‚netiskoví‘, jeden má deset let, druhý sedm, třetí pět atd.“

„Vždyť ani ti tiskoví nejsou puštěni, jichž proces posud není ‚dokončen‘! —“

Žádného pravého jáсотu už nejsou ti lidé schopni! Vyšeptalé století!

NÁRODNÍ LISTY 24. dubna 1870

MŮJ MILÝ OTAKÁREK
VZOR SOBĚ ODFUKUJÍCÍCH A NOVÝ KLUB
ODKRYTÁ „ČEHEM“ HANEBNOST
A NĚKOLIK PUNKTŮ, KTERÉŽ NÁSLEDUJÍ

△ V Praze 29. dubna

Tyhlety dny pořád tančím. Radostí, to se rozumí! Neboť kohopak by na příklad nepotěšila zpráva, že je náš Otakárek ve Vídni! Ne ne! takový by neměl žádného srdce, a já mám srdce a mne to těší! Ne snad, že by *on* tam to narovnání spravil — žádný rozumný nebude toho na *něm* žádat —, ale bál jsem se už, že celá věc odejde, že se narovnání stane nebo nestane, že se bude mluvit o dvaceti třiceti lidech, že se budou jmenovat jmena a jmena, o našem Otakaru že nebude ale ani muk, nic, pořád nic, zapomenutí, existence nuly!

Tak prosím vás, nač by se byl dal tisíckrát jmenovat od „spříbuzněných“ mu časopisů, nač by byl redakční jeho kolega vynášel o *něm*, že má „eiserne Logik“ a „Redewucht“, a překvapil tím celý, ničeho netušící svět, nač by byl týž ctihodný fejetonista odvážil se krkolomného výroku: že poslední pětikostelské sněmy nestály jen proto za nic, že tam nebyl Rieger a Otakar! Takový básnický verš nevisí hned zas na hřebíčku, „eiserne Logik“ a „Redewucht“ nesmí se také dvakrát říct, aby se lidé nesmáli, — ale teď, chválabohu, přátelství a práce nebyly marny, *on* je ve Vídni a jmeno *jeho* se jmenuje, třeba jen tak vedle. Radost naše je tím větší, že jí nekalí strach, že by si nám ho tam mohli nechat. Ve Vídni sobě sic už nechali mnohého, také je pravda, že jsme v šťastném držení hned dvou exemplárů, totiž *jeho* a pak toho druhého, a konečně je též pravda: že „řípa a velcí mužové musí se hezky daleko sázet od sebe, aby se řádně vyvinuli“, — ale ne, my přijít o svého Otakara — raděj žádné vyrovnání!

Ti tam ve Vídni asi *naň* dělali oči! *On ho* tam sice nikdo nevolal, ale to není žádný důvod, to by *on* tam už leckdy

dříve také nebyl směl jít! A pak, lidí je tak mnoho na světě, kteří na příklad o Mahomedu nevědí nic jiného, než že šel k té hoře, a je toho dost a jmeno Mahomedovo je zachováno. Těším se na korunovaci. V Pešti prý dělaly při korunovaci největší dojem pestré obleky husarské; co bývalý husar pluku Bachova převezme Otakar to dělání dojmu u nás a pak pošle svou husarskou fotografii do Záhřeba a je přesvědčen, že ho tam jen takto, pak ale ihned a radostně poznají. Prozatím chodí v civilu a cylindru, ale ne abyste si mysleli! — v cylindru chodí jen s „vyhražením“, na příklad do Královic k svým voličům by v něm nikdy a nikdy nešel!

Jak povídám, mám radost, ale nejen kvůli milovanému Otakarovi. Také proto, že vás časopisy už zase drbou. Politik a Čech jsou teď mým nejmilejším čtením. Mám z toho nejupřímnější potěšení, když někdo dovede tak hodně z vysoka spustit, tak po jemnostpansku, neomylně a všemohoucně toho druhého odkopnout, totiž ani ne odkopnout, nýbrž jen tak říct „chudáku!“, ale, víte, s tím jistým, zdrcujícím tónem, z něhož zní táhlé „ty a — — já!“ To je nesmírně pěkné, člověk se smíchy až schoulí a ono to pak vypadá jako poklona před prázdnou hlavou Don Ramira de Colibrados. A když Don Ramiro jde dál, je vidět, že zadek pláště je na záplaty vystříhán, podpatek boty že je holá pata, a to je nesmírně pěkné. Ale neumí to každý, proto čtu rád Politik a proto bych litoval, kdyby se naši inséparables roztrhli kvůli Vídni. Člověk se z toho i poučí. Od nynějška na příklad, od té polemiky „s vyhražením“, když mne někdo porazí svými důvody na hlavu a já v ní pak nenajdu už ani jediné myšlénky na odpověď, spustím: „Hloupost — směšnost — nemotornost. Udělals takový ‚wirrwar‘, že až hnusno,“ a lidé budou věřit, že ten druhý udělal wirrwar. Navrhuju, aby se u nás utvořil klub politických velikánů; navrhuju, aby se nikdo do něho nepřijal, kdo nemyslí, že je o sedm politických stop vyšší než Popokatepetl; navrhuju, aby z toho klubu nikdo s ostatními smrtelníky nemluvil jinak než s opovržením; navrhuju, aby se v klubu za-

vedly žertovné přezdívky „Talleyrand“, „Fox“, „Alexandr Velký“, „Napoleon“ atd.; navrhuju, aby „božím hodem“ klubu byl 21. červen co nejdelší a tedy nejvíce se roztahující den. To se budem pak smát, a Politik můžem také ještě vedle toho číst.

„Čechovi“ jsem také vděčen. Ne snad za nějaké zbožné napomenutí, to je bohužel u mne už marné, ale za to, že vás odhalil. Tak tedy, mučedníky děláte, na ztráty z kauce naříkáte, a zatím beřete tolary od Gustav-Adolph-Vereinu a ruble od světlého císaře?! No, víte, ono by nebylo nic na tom, došli jsme i u nás již tak daleko, že poctivosti váží sobě teprv desátý člověk, že se penězům každý kloní, ať už jsou nabyty tak nebo tak, že v době, kdy jsou již jen dva druhy lidí, boháči a žebráci, skoro každý se tuze rychle rozhodne, ale to není hezké, že ty ruble a ty tolary podržujete *pro sebe!* Nemohli byste koupit nějaký zlatý ornát pro chrám sv. Ignáce? Nemohli byste několikastovkovým haléřem přispět na „bezplatné obědy“ pro biskupy a preláty v Římě? Nemohli byste nějakou zlatkou některého ze spolupracovníků Čecha podplatit, aby četl mši na vaše polepšení? Že ne? Nu tedy vám co pravý hrubián, který nemá ani před penězi úctu, pravím:

a) Že Čechovi věřím, neboť jeho patroni nejsou augurové, kteří jen za peníze bohům obětovali a neomylné výroky činili; jsou to katoličtí kněží, kteří by nikdy neřekli, co určitě a jistě nevědí, a podezřívát jen tak zhola blížního by považovali za nejhotovější darebáctví.

b) Že nevěřím už ve vaši svobodomyslnost vůbec, neboť „peníze i nejsvobodomyslnějšího poutají v okovy“; vy ale peníze beřete, povídá to Čech a jeho patroni — jak už pověděno.

c) Že nevěřím zvláště v svobodomyslnost vaši náboženskou, neboť na protestantských tolarech jsou hlavy jednostranně protestantské, vy berete ty tolary, povídá to Čech, jehož patroni — jak už pověděno.

d) Že nevěříme ani v slovanské vaše smýšlení, neboť berete ruské ruble, povídá to Čech, jehož patroni — jak už pověděno.

e) Že už vím, proč nemáte ekypáží, ani panství, ani domů, ani lodí a jiných příjemností. Jste lakomci, uzavíráte peníze do truhly, a když se do ní tajně díváte, myslíte si, že byste *mohli* mít loď, *mohli* mít panství atd.

Ale jste také smrtelní, a „smrt nemá kapes, aby do nich peněz nastrkala“, to si pamatujte. Pak budete rádi, když vás za několik tolarů nebo rublů některý spolupracovník Čecha s voskovou svíčkou doprovodí až k Nové bráně! Však on se s vašimi dědici smluví! Liturgie *musí* sice býti latinská, ale o štóle smí partaj vždycky mluvit česky a velebníček jí také po česku odpoví. Říká se tomu koncese.

NÁRODNÍ LISTY 1. května 187

POBOŽNĚ ČASOVÉ ROZJÍMÁNÍ NEDĚLNÍ
À LA ZSCHOKKE

△ V Praze 7. května

Na tom nikomu sice nezaleží pranic, ale já to přece řeknu každému čtoucímu, že mu dávám na nějaký čas „sbohem!“ Trochu se zas třeba podívat na svět, získat názory, porovnat Svatojanské proudy vltavské se Železnými vraty dunajskými, pražskou sněmovnu s bukareštskou, ráju rakouskou s rájou tureckou, Prahu s Cařihradem, Řecko s mapou, Suez s českou navigací a Kyanejské čili Psovské skály s čechožroutskou žurnalistikou vídeňskou. A pak si povzdechnu několikrát a řeknu po několikáté: Jinde pěkně, doma též, ba doma bohdá pořád pěkněj! Už ty pověstné skály Kyanejské ani nevyjí ani nekousají, plavec jde vesele a bezpečně kolem nich, zrovna tak jako my s lodí svou českou kolem vídeňských žurnálů, které nanejvýš již jen mručí. Dosípaly!

Kdo by takhle vynašel dalekohledy, jimiž by se dala proniknout česká budoucnost, — byl by to obchod. Myslím, že by rolník vymozolil si ještě na novou dobrovolnou daň, dělník že by si uložil ještě nový dobrovolný půst, jen aby nastrádal cenu budoucně-historických těch skel! Rozechvění je v národu všeobecné, záležitost vlasti je záležitostí každého jednotlivce. A není nám více tak strašně teskno, jak bylo dřív. Tma noční mísí se s lehýnkým již šerem, vzduch je jiný, svěžejší, cítíme jitro. Nyní již kdo by sobě hrál na proroka a předpovídal budoucnost lepší, nesměl by na svého prorockého ducha být ani tak pyšen jako Mickiewiczův kohout, který se v tercínách chlubí, že kdyby nekokrhal, ani by se nerozednívalo. Ta doba přec již minula, kdy básničtí duchové našeho národa, k smrti roztesknění vůkolní němotou, přikládali ucho své k zemi, nehučí-li tam hluboko dole již Jordán, z něhož bychom se pokřtili k novému životu duševnímu.

Ovšem — vkládáme velmi mnoho do hotové již skutečnosti, co je posud jen naším snem. Je-li obyčejem každého čilého člověka, že celý život svůj „pokládá za novoroční noc nové doby“ a veškeré životní sny své že beře za proctví pro lidstvo příští, je u nás zjev ten zvláště silný a působivý. Kdyby byla budoucnost naše jen zpolovice tak jasna, jak skvěly jsou z nás každého sny a touhy, — ej mořem slunce letěl by osud český! Vidíme budoucnost svou před sebou jako číš vínem naplněnou — jen aby číš ta nebyla ještě jednou „diabetes Heronis“ v ruce eskamotérské, aby víno neuhnulo se do skryté roury a ret náš nezůstal ještě jednou palčivě suchý!

„Spíš se dá prorokovat počasí ze ‚stoletého kalendáře‘ než dějiny národův z 6000letého kalendáře dějinného,“ napsal jistý Němec. Pravda, u nás je ale zcela jiný základ pro předpovídání alespoň poněkud lepší budoucnosti. Základ ten je: posavadní naše práce. Nevíme, bydlí-li za dveřmi zítřka radost či žal, ale víme, že na ně zaklepem. Kdo by znal budoucnost, nebyl by člověkem, kdo by ale neměl odvahy a přípravy na její změny, byl by člověkem hloupým. Nepostavili jsme se s osudem svým jakoby s kartou do herny, nezůstavili jsme náhodě výhru či prohru svou, věděli jsme, že budoucnost roste z přítomnosti, že je v stálém boji s touto, a dovedem-li tuto obrnit dostatečně, že nemusíme se zítřka bát. Kopali jsme základy hluboko, až v samém skálopevném srdci lidu, nyní ženem zdi do výše a nemusíme se bát bouřek a větrových vírů.

To všechno, co tu povídám, zní tuze dojemně, sám jsem pohnut. Jako bych četl kázání na text o dělnících ve vinici nebo nějaké zbožné rozjímání z Zschokkeových „Hodin rozjímacích“. Ale zatím to není pranic jiného než malá předmluva, jakou bych byl o něco delší takto napsal k blížícím se dnům svatojanským, k našim výročním olympickým hrám. Budou letos o zmíněnou jasnou výhlídku veselejší. Arci bývá nádech elegie ne na újmu kráse, ale už jsme těch elegií měli zrovna dost, kvůli změně tedy něco jiného! Kéž při svěcení Havlíčkova pomníku kropíme zároveň poslední

slzou dobu tu, která drtila muže, jakým byl Havlíček. České pomníky pořád světí se ještě na hřbitovech, již je čas, abychom je stavěli na hlučná náměstí, kde víří život! Při prvním takovém pomníku již zbavíme se dojmu těch českých našich hřbitovů, dojmu skličujícího, a podržíme jen jich poezii na mysli i jejich poučení.

Pak zapomenem také na vše nekalé, co posud hyzdí a rozrývá český život vnitřní. Už jsem učinil času tolik poklon, že mně dovolí, přirovnám-li ho jednou k něčemu sice velmi užitečnému, ale na příklad do lyrické básně se zrovna nehodícímu: k děvečce se silným koštětem. Vše nepěkné dovede z minulosti vysmejčit tak důkladně, že vypadá minulost ta pak bílá a veskrz čistá jak mlíkové sklo. „Z jisté perspektivy je i smetiště malebné,“ napsal jednou Havlíček, vzpomínaje doby pověstných žurnalistických polemik proti němu. Ačkoli je slušná a pikantní polemika pravým darem božím, zažili jsme přec už také takových, které byly méně lahodny. Tyto ať čas svým koštětem tedy zatím z paměti vymete, ty hezounké a pikantní ale prosím, aby byly v květu udrženy. Člověk musí mít nějakou radost, pánbůh chtěl, aby člověk žil vesele, k čemu by byl sic pánbůh daroval nám také nepřátely. Doufám, že mně zatím nepohynou!

NÁRODNÍ LISTY 8. května 1870

LENIVOST TĚLES — BOJE BEZ MYŠLÉNKY
ČEŠI VYHOZENI Z ŘÍMA — DEVORSCEK
DROBNOSTI POMPEJÁNSKÉ, FIORENTINSKÉ
A ČESKÉ...

△ *V Praze 30. července*

Odpouštím, že žijete život lenivý. Tak nehybný, že kdyby člověk místo po třech měsících po třech letech do domova se vrátil, bylo by vše stejné jako na zimu dobře zavařené ovoce: v literatuře vyšly tři nové knihy, ve společnosti dva se oženili, na ulici tytéž tváře, v salónech tentýž klep, v politice vnitř i zevnitř ta protivná hnusná stará mizérie. Jakž bych neodpustil, když se i ten ostatní klackovitě velký svět ani za mák nemění už od těch svých tak zvaných „dob historických“! Bylo-li už před třemi tisíciletími řecko-klasickým obyčejem, že když králové dostali na sebe vztek, národové to odstonali, je nyní ještě hůř. Tenkrát aspoň, když se sráželi, bylo bojiště vznešeným jevištěm, na kterém ozbrojení herci vystupovali bez osobní zášti, kvůli slavnému aplausu pro hrdinnou krásu, nyní se vrhá plémě na plémě jako tygr na tygra v sousedním rákosí, pohled bestiální! Nastává boj obrovský bez idey jiné než plemenní, kteráž místo nadšení budí jen nenávisť, vylučující možnost, aby se nepřátelé nenáviděli a zabíjeli alespoň zdvořile.

Dva stojí proti sobě, oba jsou obři od hlavy k patě obrnění, oba volají: „Bůh jest, kterýž učí ruce mé boji a učinil jako lučiště měděná ramena má!“ A nejhůř pro nás přitom, že jedni z nás samých přejí, aby Abner Francouz, druzí, aby Joáb Prus na konci směl spustit hymnus: „Dal jsi mi nepřátele mých hřbet.“ Mísí se do toho obava z národní naší existence, opět pocit plemenní, žádné rovněž nadšení čisté pro tu neb onu stranu. Kdeže, na které straně stojí v čele vojů nějaký vznešený Epaminondas, Kato, Žižka, Gustav Adolf, jehož jméno už by bylo totožné se svobodnou ideou, jenž by co bůh vojny upravoval jen cestu bohům krásného

míru a za jehož krvavým praporem by se zároveň nesla palma lidského pokroku!? Jmenujte mně toho muže, a již budu nadšeně přiznávat se k jeho straně. Prozatím si arcí vypomohu instinktivně jako vy a můj přirozený pud je už takový, že kdybych sobě na pánu bohu vyprošoval někdy nějaký ten „nepřátelský hřbíték“, musil by to na všecken způsob býti hřbet velkoněmecký. Přirozeno, jsou to lidé, kteří chtějí našemu otroctví, bojí se pravdy o nás, zkrucují právo naše — definice nepřítele nejdokonalejšího!

Zas přeletí světem závistivé vzdechy raněných a umřít nemohoucích, modlitby sterých opuštěných, poslední mdloby umírajících. Starý, ale bohužel přirozený nesmysl války alespoň přehluší nesmysl ten nový a nepřirozený, jaký nám teď porodil Řím. Jsou hotovi s poslední špetkou úcty a ohledu, jaký měl k nim svět pořád ještě, ti římsí páni; teď si mohou svou neomylnost nasolit, aby ji z Evropy vyprodali do Afriky a Asie, kde dalajlámství posud květe a mouřenínské babičky jezovitům snad ještě několik těch flašek svěcené vody odkoupí. Nám Čechům ovšem nebylo do Říma už dávno nic, ale nevěděli jsme to dost jasně. Poslední cestou svou nabyl jsem o tom sám jasnějšího pojmu, a jsem vděčen, že zároveň i zcela jiného pojmu o českém kněžstvu. V Římě platí sice chrám lateránský za „omnium orbis et urbium ecclesiarum mater et caput“, oficiální reprezentaci veškerého katolického světa převzal na sebe však chrám svatopetrský. Ať přijde do Říma Francouz, Němec, Řek, Holanďan, Srb, Maďar nebo Flamán, u sv. Petra najde v některé postranní kapli zpovědní svou stolicí, na níž nápis „lingua hungarica“, „lingua vlamica“ a v níž sedí penitenciář jeho jazyka znalý. Jen Čech, ať si nohy uběhá a oči vyčte, nenajde svou bohemiku nikde, a hlásí-li se, poukážou ho k zpovědníku německému, aby si to odbyl v tom druhém zemském jazyku. V Římě Čechů neznají a neuznávají, tam je prostě germanisují a házejí k mrtvým. Víme sice už od dob předbělohorských, jakým přítelem jest Řím národnosti české, ale v nynější době, když se nám kněžstvo tolik o naší „matičce“ římské církvi

namluvilo a tolik miliónů a miliónů z Čech do Říma vyneslo, bylo by se přec mohlo myslet, že za ty milióny tam způsobí alespoň nějakou tu representaci našeho národa, ale toto! Dobře učinili, teď bychom musili zas radostí plakat nad tím, že nás, totiž naši zpovědníci, odtamtud vyhodí, — budou-li mít čas na to. Bránit se ovšem budou a bohužel, že nyní, za římskou věc, prolíje se snad opět i krev česká. Už za ni tekla u Mentany. Na hřbitovním pomníku mentanských padlých nalezáš také jména česká, na příklad kapelníka Devorsceka (Dvořáčka), který po náměstích římských nechával české písně zaznívat, a mezi nynějšími papežskými zuávy, bersaliéry atd. je opět Čechů dost.

Člověk se přece tak ledacos cestou po světě dozví. V mrtvém Pompeji dověděl jsem se, že mladí čeští umělci pilně po světě studují a pracují, dále, odtud že Goethe myšlenku ke svým „liebesgöttrům“ vzal a odtud že Kaulbach rovněž odnesl pověstnou ilustraci svou k písni té; ve Florenci, hlavním městě hudební Itálie, viděl a slyšel jsem zas s radostí, že česká naše opera tu italskou přec ještě vstrčí do kapsy. To je úleva naproti tomu, že žijem život takto nehybný, a děláme-li něco, že nanejvýš — světíme prapory. Už jich musíme mít více než košil! Která česká matka ještě nebyla ani jednou „matkou praporu“ a které české děvče ještě nebylo při tom ani jednou družičkou, ať se hlásí! Přiznám se, že nejmouněnější dělník co pilný čtenář Maticе lidu je mně milejší než deset nejkrásnějších. Totiž — v ohledu národním. Jinak je mně ovšem pěkná družička zas milejší než deset dělníků, i kdyby byli všichni co nejvypranější.

NÁRODNÍ LISTY 31. července 1870

DÁLŠÍ KOPNUTÍ
ŠLECHETNÉ A ŠLECHTICKÉ
ŠIBENICE EN GROS ET EN DETAIL
ROZLIČNÉ MÝLKY

△ V Praze 6. srpna

Roztrhl jsem kazajku své lhostejnosti a mžikem jsem se vhalil v široký, řasnatý plášť olympické zlosti. Když ona se opováží tahleta — ta — ne! nebudu nadávat těm rosolovaným, studeným zbytkům staročeské šlechty, která i v nejlepších svých dobách za mnoho nestála, nebudu splácet sprostáctví sprostáctvím za to, že se opováženo žurnalistice naší, mluvící právě nyní ve jmenu národa, vrhnout šlechtickým způsobem nejsprostší impertinenci v tvář! Ono se jim nelíbí, že lid v přihlašování se jejich k deklaraci české nevidí čest pro sebe, nýbrž pro ně, že nechce vůdců „urozených“, nýbrž zasloužilých. A když kvůli nové naději na červený frak a dvorské lokajské místo lidu tomu zrovna jako tenkrát, kdy sedlák musel ještě i tančit z roboty, dali nyní svým „schloß- und erbpfeifrem“ zapískat polku loajálnosti a lid prozatím ani nohou nehýbá, zvýšila se jejich nevole a vztek a vyslali svého lokaje, aby nám vynadal. Lokaj je lokaj, nasadil premovaný klobouk furiantsky na stranu, vstrčil ruce do šosů, ohrnul pysk a zahuhňal nosem: „Čeští sprostáci!“ Už jste ho kopli!

Pánbůh ví, co sobě šlechta naše o sobě zas myslí: Jaképak má zásluhy o nás? Snad že jejich národní odcizenost, jejich neobětovnost, jejich opouštění české věci v nejrozhodnějším vždy okamžiku je zásluhou? Či se slní v zásluhách otců? Česká šlechta vždy byla bolákem na českém těle, a mnohý z nich učiní dobře, když ze svých předků alespoň některého zamlčí! Jinde prý byla šlechta opravdu sloupem země, pozděj alespoň její okrasou, u nás se na to nepamatujem — několik těch výminek samo nám přisvědčí. A konečně, kdyby i, co máme k tomu říci, když se vyschlá tříšťka chlubí, že pochází z krásné broskve? Když

kus uhlí řekne, že je s dýmantovým křišťálem stejného původu? Vezmi je oba do ruky! Či jsou jedině a pouze pyšni na to přijmí své a na tu krev mnohdy tak pochybného původu? Tolik je jisto, že ze středověku, z absolutismu, v němž se jim vedlo jako kaprům v panském rybníce, jakživi se šlechtici nevystůňou. Emigrovaná francouzská šlechta podržela hrdost ze sociálního postavení svého, i když musela si v Berlíně sama boty podrážet a v bavorských potocích sama poslední svou košili prát, a u nás — jak mnohý je tu, který by i na procházku rád chodil jako král v českých pohádkách: s korunou na hlavě, erbem na zádech a zahalen do červeného pláště. Paní hraběnka X. posud poddaným dává svlečenou rukavičku svou jednou za rok líbat jako papež svůj pantofel, pan kníže Y. nechává si posud líbat šos a pan baron Z. zvěstuje tabulkami na stro-
mech lidu „svému“, že „zde ráčil zastřelit tetřeva, jejž ráčil pak pojmenovat „český Honza““. Pořád ještě myslí, že jsou něčím zcela jiným než my lidé z Adama, který nebyl ani „von“. Jak málo je těch výminek potěšitelných, jak málo!

Nastává nám hezká doba! Nejzuřivější proroci chtějí docela tomu, že přijde nyní „éra šibenic“. Inu, ty můj bože, což nestojí v Žalmech psáno: „Který jest člověk, jenž by živ byl a neuzřel smrti?“ a neřekl kazatel: „Neví člověk konce svého: ale jako ryby udicí chyceny bývají a jako ptáci polapeni bývají osidlem, tak zlapáni bývají lidé v čas zlý, když náhle na ně připadne?“ Když je tedy člověk smrtelný, je v myšlence té beztoho už dost šibeničného, a proč by ti, kteří co majitelé tlustého krku v stálém jsou strachu před mrtvicí, neměli také jednou zas příjemný pocit bezpečnosti před něčím? „Já nejsem proti šibenicím,“ pravil kapitán Duchel k Maratovi. „Tedy jste nejspíš pro ně!“ odsekl tento kousavě. Třeba! Jen dvě věci bych si vyprosil, za prvé, aby nebyl národní cit náš zas urážen a dřevěné ty sloupy spravedlnosti aby byly ze dřeva českého, a pak aby se šetřilo všech pokroků v oboru tom již učiněných — pryč s těmi středověkými, překonanými třínožkami, mo-

derní sloup s pěkně stylisovanou kanelurou je tisíckrát hezčí. My národovci byli bychom ve vlasti své zase jednou zcela doma. Kamkoli a ku kterékoli osadě by zabloudila noha naše, už z dálky by se nám vyrval vzdech radostný: „Ach, zde jistě sídlí Češi!“ Pražští hračkaři už prý dali nadělat tisíce papírových šibeniček, aby je bedlivý čtenář mohl zapichovat do mapy českého království.

Jiní proroci, kteří nemají zas tolik toho jistého humóru, předvídají naopak hnusně fádní dobu plnou cukru, medu, hubiček a přátelských stisků. Doufají totiž něčeho z výsledku nynějších bojů. Až prý zvítězí Prus — bůh mu dej napršet do jehlovky! —, nastane nám prý konečně doba národního objímání a místo všeho jiného uslyšíš jen samé: „Pochválen buď pán Ježíš Kristus!“ Prus totiž, maje pak celou Evropu v moci své a síly dost, aby nás napíchnul k svačině, náhle prý se stane nezištným, spravedlivým, dobráckým a k Slovanům, zvláště nám Čechům, nesmírně přátelským. Se slzou v oku postaví se na hranici české a s třesoucím se z pohnutí hlasem spustí, jak následuje: „Lidé čeští, bratří v pánu, sousedé nám zvláště milí! Tisíc let už s vámi zápasíme, abychom vás spolkli, nyní to můžeme učinit, ale ne — ne! my vás nechcem, zůstaňte si Slovany, a — víte co? — počešťte si také ještě německé své krajiny! Prosíme vás, řekněte to jen upřímně, nepřejete si, abychom vám také vrátili ještě Slezsko zpátky?“ A my s pohnutím a uslzením do brekotu zas zaštkáme z druhé strany: „Ne — ne!“ Objímání. Tabló.

Mýlka člověkem vládne. Nyní také se domnívají Francouzi, že bojují s Němci. A on už Herder napsal:

*Das ist ein Deutscher wohlgeboren,
der von Betrug und Falschheit frei!*

NÁRODNÍ LISTY 7. srpna 1870

O LIDSKÉ CHVÁSTAVOSTI VŮBEC
A PRUSKÉM JAZYKU ZVLÁŠŤ

Kázání nedělní, všelijak propletené výroky kapacit, autorit a Naučného slovníku

△ V Praze 13. srpna

Kdyby byli Prusové tak znamenití, jak se sami sobě líbí, byl by to nejznamenitější národ na světě. Oni se sobě ale vždycky tak nesmírně líbili! Dokud jsem byl malým ideálním hochem, znajícím Prusy jen z přírodopisu, myslel jsem si je už vždycky jako toho lepenkového panáka na Fidlovačce, kterému jsem míče do úst házel: a když jsem je seznal v praxi, byli vskutku zrovna takoví, jenže hubu měli větší. Je to huba, je to jazyk, je to chloubka! Bez řinčících ostruh ten jazyk ani nevyjde na procházku, na procházce je ale pořád, každého baví jen o sobě, „o sobě a svém pánu neví kdy a kde přestat, aby všichni lidé věděli, co má za čistého a vznešeného pána“ (Shakespeare).

Trochu samolibosti a samochvály je konečně věc zcela přirozená. Za prvé má sebe sama každý za člověka znamenitého a pochlebný úsudek znamenitých lidí lichotí, a za druhé pořád abys se chránil a bránil před milovaným svým blízním a „jazyk je právě zbraní člověka“ (Kotzebue). Také se samolibosti ani nejlepší člověk neubrání a i Demosthenovi to lichotilo, když potkal před Kristovým narozením na ulici dvě baby a ta jedna řekla: „Hlele, toť Demosthenes!“ Jenže trochu skromnosti a rozumné autokritiky je také pěkná věc! Vždyť pravá vznešenost a velikost nesedí jen tak na bidélku, co svět světem stojí a co je historie historií, byli na příklad teprv dva rozhodně velcí muži, první se před 2271 lety otrávil v athénském žaláři a druhý píše tyto řádky.

Zlých a špatných jazyků je do milionů, nemocných sotva deset mezi nimi. „Chvástavost, honosnost a samochvála je největší špatnost jazyka“ (sv. Pavel), a když se takový špatný jazyk při dobrém zdraví dá tedy do samochvály,

není to k vydržení, jako na příklad nyní už s Prusy. Pyšnější než Nabuchodonozor a samolibější než Attalus už nyní jsou mezi námi jako Židé Starého zákona, pořád se chlubí rodem svým, „národ vyvolený“, „synové boží, jimž ostatní národové vydáni v plen“ (Mojžíš). Já úplně věřím, že „hned první člověk byl Prusem“ (Kladderadatsch). Proto také pánbůh, stvořiv Adama, neřekl, že je „to dobré“; za prvé věděl při své vševědoucnosti, že Prušák se pochwálí až hanba dost sám, a za druhé leknul se nejspíš, seznav, cože byl v tom lidském jazyku vlastně stvořil. Už pak udělal jen Adamovu ženu, a když viděl docela toho lidského jazyka pohlaví ženské, nechal raděj už všeho tvoření být a vyhnal to všechno z ráje.

Nejsme ještě v koncích se svými novověkými židy, nebylo-li to posud již s nimi k vydržení, nyní — když se jim podařilo porazit filistíny rakouské i francouzské a když ostatní Německo vbíhá do Pruska jako vůkolní vesnice co nové ulice znenáhla do Londýna — bude to s nimi zrovna k zoufání. Bábel začnou stavět, uvidíte! Pánbůh nemá ale takové vypínání se rád, on je co nevidět zdrtí. Nežli Mojžíš směl provést velké věci své, kázal mu hospodin vstrčit ruku za ňadra, a když ji Mojžíš zase vytáhl, byla malomocna — nechtěť Pánbůh, aby nástroj jeho líbal vlastní ruku svou co původ činů velkých. A jak vtipně potrestal zmíněný pánbůh chvástavé stavitele Bábelu! *Na jazyku* je potrestal, nikde jinde — počkejte, Prajzi!

Zvalchovav, podrbav a odbyv chlubný jazyk ten způsobem duchaplným zrovna jako nějaký sv. Pavel, mohu nyní pronést klidný a objektivní kritiku nejnovější světové historie. Fuj, historie! Ona je jako onen nevzdělaný delfín, který z rozkotaného korábu na svém lidumilém hřbetu ku břehu nesl také opičku, maje ji za člověka! Ale než doploul k břehu, poznal omyl svůj, svrhnul ji do vody — a oni Prajzi také ještě nedojeli! Francouzi je sice co nejstatečněji ženou za sebou do Paříže, ale oni tam nedojdou, už nyní je učiněn v senátu návrh na vypovězení všech Němců z Francie, návrh bude přijat a Prušáci musí ze země zas

honem ven, „mit Schimpf und Spott“ (Goethe), sprostí žandarmi je vyvedou! To se Francouzům povedlo!

Dlouho to s tou slávou a chvástavostí Prušákův na žádný způsob nebude trvat. Co nejdřív plácnem si radostí do rukou a zvoláme: „Ó hubo, hubo, jak jsi zhuběla!“ (Mercurio.) *Co nejdřív*, pravím, a já vím, co pravím! Kdykoliv jsem posud něco předpovídal, už se leckdy něco vyplnilo. Boží dar, to se rozumí, proto nezpejchnu. Berosus (slovník Náučný) byl také dobrý pranostikář, a když umřel, postavili mu Athénští na šermířském náměstí obraz kovový, který měl v ústech jazyk z ryzého zlata. Sochu vděčně přijímám, co se ale toho zlatého jazyka týče — buď mně jej dejte hned zaživa a pak smí být velikosti třeba až urážlivé, nebo — si jej pak už nechte!

NÁRODNÍ LISTY 14. srpna 1870

PROSÍM ZA ODPUŠTĚNÍ, ALE:
DNEŠNÍ DEN NÁLEŽÍ MÉMU PŘÍTELI!

△ V Praze 20. srpna

Co nevidět budem číst v časopisech oznamy:

„Právě byl tiskárně naší od spisovatele X svěřen rukopis. Obsah jeho je politický (nebo sociální nebo polemický nebo jaký). Kdožkoli by vzhledem k obsahu a k známým tendencím spisovatelovým přál sobě tajně nahlédnout do rukopisu toho, rač se před ukončením tisku u nás přihlásit.

☛ Tarif u portýra ☛
☛ U téhož ☛

je hojný výběr pravých podskalských nadávek, vytištěných ve způsobě nástěnního kalendáře, kupónů atd., takže lze potřebný k odpovědi materiál jen opsat nebo prostě přilepit.“

A to bude nejen nové, nýbrž také dobré, poněvadž nebudou moci pak Erbenové a Tůmové drahého mého přítele z Jindřišské ulice vochlovat způsobem svým v některém ohledu skoro až nezdvořilým. Je sice pravda, že mně do toho nic, pranic není, ale to je právě důvod největší, abych se do toho na všechen způsob vmíchal. Také je pravda, že drahý přítel můj, nadávaje zas jednou „těm z Růžové ulice“, mne opět nevyjmul, jako bych byl jak ti ostatní, jako bych ho vždy a všude nechránil co zlato své a se ho neujímal zrovna jako sirotka, — ale taková maličkost, třeba mne bolela, přátelství umenšiti nemůže, a kdykoli je přítel bit, pravý přítel musí vždy být při tom!

Zrovna škandál, jaký to rámus dělají Erben a Tůma proto, že se „náhodou“ odcizil kus jejich vzácného rukopisu, — a píšou oba jako kočky! Rádi by dokázali, že přítel můj — on jistě o té celé aféře ani neví a začne osobní svou

odpověď jistě zase svým starým „man macht mich aufmerksam“ — prohřešil se zrovna proti onomu přikázání božímu, jež lakonicky povídá: „Nepokradeš!“ K smíchu! A tuze! To se rozumí, že stojí psáno: „Nepožádáš domu bližního svého: aniž požádáš manželky jeho, ani služebníka, ani děvky, ani vola, ani osla, ani ničehož, což jeho jest.“ Ale copak je rukopis českého spisovatele tolik jako nějaký dům? Nebo je manželkou, nebo služebníkem, nebo děvkou? Či jsou excerpty z několika ročníků Politiky — — ne, já to nedořeknu! Nebo je konečně do tiskárny daný rukopis spisovatelův vůbec něčím, „což jeho jest“? Vždyť *chce* spisovatel, aby celý svět o tom rukopise zvěděl, — no tak!?

Nesmysl s *každým* odcizením, vůbec s *každou* krádeží, nebo jak to jmenujete! Za našich dob nadává každý krádeži a každý krade při příležitosti sám, třeba to jen suchá švestka, dobrá pověst bližního nebo jiná podobná maličkost byla. Inu nejste filosofové, vy chudáci, sic byste věděli, že „odcizování“ je věcí zcela přirozenou, co je přirozené, že nikdy není k hanbě! „Odcizovatel“, odebíraje člověku vše, co je na něm cizé, přírodou mu původně nepodané, zdaž neuvádí tak zvanou „oběť“ svou k stavu zase přírodnímu, jedině rozumnému? Nepraví Atta Troll velkopruského básníka Jindřicha Heine trefně:

*Příroda vlastníků žádných
nechtěla, neb bezkapesní,
bez kapes v své hříšné kůži
přicházíme všichni na svět —?*

Chcete snad namítat, že příroda také odcizovateli ne-
ušetřila kapes? Či nemáte pořád ještě žádných sympatií
pro nic velkopruského, vzdor tomu, že přítel můj, muž
obratný, nyní vám už je po několik neděl káže?

Nepraví také Proudhon, že vlastně „každé vlastnictví je
krádež“? Nevypravuje nám bible, že Ráchel ukradla Lába-
novi domovní modly, že Giezi, služebník Eliseův, okrad
Námana, že Jezabel, choť Achabova, ukradla Nábothovi

celou vinici, že Achan uzmul „plášť červený velmi dobrý, dvě stě lotů stříbra a padesát lotů zlata“ — a jiné ještě příklady vznešené? Nepřejete žádnému pokroku a obratu „k lepšímu“, ačkoliv stojí psáno, že „lepší jest krádce nežli ustavičnost muže lživého“?

Copak vlastně chcete? Náhradu? Snad byste podle bible, která předpisuje „pět volů (ta bible přec jen není salónní!) za jednoho uzmutého a čtyry ovce za jednu ovci“, chtěli číst excerpované články ještě — čtyrykrát? Nelíbí se vám ta obratnost a rychlost v — zaopatřování materiálu k odpovědi na vaši brošurku a nevzpomněli jste si hned na Schillerovo „Rychlá služba líbí se králům“? Nepohnulo vámi prostomilé srovnání celé aféry s aférou Schütz-Raudnitz-Winternitz a čistě osobního, nejvlastnějšího zájmu se svatým zájmem celého národa? A neimponovalo vám to upřímné přiznání? Ne? No mně vždycky imponuje, když čtu o soudní síni: *Soudce*: „Odcizovateli, vzal jste ty peřiny?“ A odcizovatel vzpřímí tělo, rozjasní čelo, zvýší hlas a řekne mužně a důstojně: „Jo!“ Je v tom síla!

Musím vám ale dopřát času, abyste se mohli sebrat a přemýšlet o otázkách mnou vám předložených. Byl-li jsem někde k vám urputným, připište vřelému přátelství. Já odkládám péro, abych sobě mohl zamnout ruce radostí, že jsem dovedl tak vřele obhájit přítele svého nejmilejšího, který přišel do toho všeho jako Pilát do Kréda. On se mně za to odmění a nikdy nevyšle proti mně žádného harcovníka — šikovného. Bylo by mně ho líto.

NÁRODNÍ LISTY 21. srpna 1870

△

Jen kdybych věděl, pro co se nadchnout! Jen kdybych chytil nějakou myšlenku! Nechci celý svět nápadů, jen tak *malý* svítek, na ukojení hladu svého a p. t. pánů spolužurnalistů. Sedí tu chudáci zařezaní jako já a bručí „chňap-lap-šněrským“ sborem:

„Co si tu myslíme,
sami to nevíme,
na tom fleku zde!“

Zrak můj padl na pana kardinála. Podívali jsme se na sebe, totiž on na sebe a já také na sebe — a nevěděl jsem nic. Spatřil jsem pana hraběte Clam-Martinice; těšilo mne sice, že jsme zde, když on také je zde, přičemž jsem si vděčně vzpomněl, že jsme zde nebyli, když on tu také nebyl, — nevěděl jsem ale zase nic. Podíval jsem se na nabitou sněmovnu, v níž jsou všechny „ústavní mezery“ zase vyplněny silami „bez rozdílu politického vyznání“, podíval jsem se na mandel více méně směšných vysloužilců minister-ských — a nevěděl jsem pořád ještě nic. Ale přece jsem měl pořád tušení, jako kdybych věděl něco, protože — soudím psychologicky. *Za první:* Lid nemá žádnou pravou zlost na své deklaranty, že šli do sněmu, neboť má k nim důvěru, a kdo užívá takové důvěry, *musí* se jí také ukázat hodem. *Za druhé:* Včera večer šel jsem kolem Měšťanské besedy, páni venkovští učitelé zpívali tam Bývali Čechové a — nikdo je nezakřikoval, z čehož následuje zcela jasně, že Čechové ještě *jsou!* A co Čech, to deklarant — ať žije deklarace! — Chci říct, že prohnáný Bismarck přece neměl *provždy* pravdu, když řekl: „Čechové nejsou loajální, když mají být, a jsou loajální, když *nemají* být.“

Slunce svítí a hřeje, i když je pod oblaky, a mne, třeba bych praničeho nevěděl, rozehřívá už myšlénka, že se stane narovnání mezi oběma národy, že bude smír, krásný smír, smír až k pláči. Jsem tuze měkký! Když přišla zpráva, že hodláme podat ještě jednou německým krajanům svým ruku k smíření, položil jsem jako nevěřící Tomáš prstů svých do těch posud otevřených ran, které nám natloukli milovaní naši krajané, a zakroutil jsem hlavou, od levé strany k pravé. Když jsem pak slyšel, že Němci zvolili už také smířlivou komisi, vzpomněl jsem sobě na Goethovo „Poselství slyším sic, však nemám víry více“, a zakroutil jsem zase hlavou, od pravé strany k levé. Když jsem ale zvěděl, že v té komisi je také *Herbst*, a když jsem se podíval včera do té jeho milé, dobré tváře a do jeho oka tak upřímného a tak sladkého, tu odpadla již pochybnost všechna, bylo mně neskonale volno a už jsem v duchu viděl, jak zneuznaný posud *Herbst* v příštím sedění vstane, jak si odkašle, slzu z oka vytře, a podporován smrkacím šátkem a sklenicí vody na spláknutí pohnutlivého chrapotu, začne, jak následuje:

„Slavný sněme, milí, drazí krajané, zástupcové ideálně námi milovaného národa!

Vy jste nám podali mužnou svou pravici na smíření, upřímně a beze lsti — nuže my ji přijímáme — ano my ji líbáme v lásce a pohnutí (jednotlivé štkaní)!

Nemyslete sobě, že je jediného mezi námi, který by nebyl nadšen smířlivostí upřímnou (dlouhé bravo! klobouky lítají do stropu). Když jste vztáhli ruku svou k nám, položil vám sice ihned přítel Kuh několik židovských úšklebků do ní. Ale nevěřte mu! Největší nenávist je jako největší ctnost a nejkousavější psi vždycky ticha, mlčeliva, a on jen tak pohafává, on vás tajně miluje — neměl bych sice prozradit přítelovo tajné milování, ale v takovém velkém okamžiku — tu máte si ho! (Chytne Kuha za límec a hodí ho do centrum, kde si ho podávají. Kuh se brání a křičí: „Oni mne uhubičkují!“)

Milí krajané! Kdo nenávidí, stává se osamělým, a osa-

mělost bolí. Nenaividěli jsme vás, přiznáváme se, ale už nás to mrzí stát jako kůl v širém poli! (Štkaní.)

Drazí! Žádný člověk nemá zcela pravdu, a žádný zcela nepravdu. Člověk se může tuze mýlit (bývalí ministři pláčou) a nikdo není neomylným (kardinál volá: „Sláva!“). Vy jste někdy ublížili nám a my často vám, my vám víc. Bodali jsme do vašeho srdce, ale to srdce vaše je jako skvostná skořepina, kam jsme bodli, utvořili jste skvoucí perlu a podáváte nám ji (hřímavé bravo na levici).

Ani kapka nenávisti nesmí zůstat mezi námi, smíření by sic nebylo smířením, kapka ta by proměnila vše v tomto poháru naší radosti zase v jed! Ó — že jsem se dožil okamžiku toho velkého — já přešťastný! Na člověka, který dovedl *překonat* zášť a zlobu svou, musil by se závistí hledět i sám vší zášti neschopný anděl —“

Přitom se podívá Herbst zbožně vzhůru ke mně do žurnalistické lóže, a poněvadž celá sněmovna příkladu jeho následuje, vstanu a mám řeč, jak následuje:

„Pánové! Navrhuj, abychom šli dnes všichni na večeři tam, kde jsme bratru Herbstovi kdysi nejvíc ublížili, — na Širokou ulici!“

A navečer mne sebere policie pro spoluvinu v srocování se před německým kasinem.

NÁRODNÍ LISTY 1. září 1870

△ V Praze 3. září

Jsou události důležitosti světové, které rázem upoutají veškeré myšlenky. Nedovolují ti, abys myslel na cokoliv jiného, praví ti: „Měníme směr náhledů pro celá pokolení,“ a historie staví nám je v cestu co mílníky, které ukazující zpět nedají nám zapomenout nikdy a nikdy. Žijem v čase na události nesmírně bohatém, kdo vypravuje události právě minulé hodiny, vypravuje nám něco už starého, a kdo by mohl přihlížet s pocitem pouhého diváka a nebyl jako my přitom škubán žhavými kleštni vlastního zájmu, nemohl by sobě ani přát žítí v době větší!

Napoleon III. pruským zajatcem! Mluvme o něčem jiném, můžem-li! — Snad již zítřejšího dne budem vyhledávat v historii paralely, snad budem se rozpomínat na příklady úpadku podobného, dnes to nemožno. A také zítra ne-najdem příkladu zcela podobného, zcela tak mizerného. On se nevzdal co vůdce vojů, neboť jich nevedl, a také se nevzdává co vladař národa, neboť jím více nevládl, — on odpadáva jako dohnilý oud těla. Je-li nějaká velikost v úpadku jeho, je to jen velikost mizérie.

Osud ho chytil přímo za prsa. Jako orel želvu vynesl ho osud vzhůru a nechal ho rozbít se o tytéž skály argonské, na nichž byl Napoleon, druhý Tiberius, zpočátku a co základ vlády své tisíce nastavěl šibenic. Pancéř želvy je rozbit, vnitřek jeví se co organismus nízký, směšný.

Není to kopání do mrtvého lva, neboť už bylo mnoho tyranů beze všech lvích vlastností, kteří dovedli na čas se stát velmocnými. A není také malicherná radost nad pádem všemohoucího, který byl všemohoucím jen co stín předchůdce velikána. Tolik je jisto, že ni nejupřímnější přítel Francie a národa francouzského nerozželí se ztrátou osoby

Napoleona tohoto. Prorocká ústa největšího francouzského pěvce volala už před dvaceti lety k němu: „Nebudeš velkým, a kdybys velkou Francií vládl po dvacet let!“ Právě těch dvacet let uplynulo a Napoleon III. je zajatcem pruským a budou ho vozit od města k městu co předmět posměchu!

Propadl osudu své rodiny, z níž každý výše se vyšinuvsí hyne v zajetí, ale s ním do zajetí *nejde* velikost. Mnohý se stane velkým, že našel pravé a příznivé okolnosti, pravý velkán utvoří sobě pravé okolnosti sám — Napoleon III. toho také zkusil a osvědčil se býti malým. Scházela mu vznešenost, a proto jeho pád není tragickým. Na něho padlo neštěstí a my máme soucit jen s těmi, kteří trpěli s ním a pro něho. „Pádem svým strhnout s sebou pokolení, národy, světy, toť není pád, nýbrž povzněšení“ — ale Francie již se od Napoleona III. odtrhla, on padá sám. Francie bude zas a zůstane velká, Napoleon III. nebude více ničím. „Nebýti ničím více je tolik jako vůbec nebýt, ale přitom *vědět*, že nejsme.“ Ale ještě horší jest, že to nebude vědět jen on sám, nýbrž svět *celý*. Nešťastník mívá osud — osud, jenž jest často výhodou —, že zmizí z očí i z paměti lidí, na Napoleonu III. ulpí *kletba paměti*. Stín Napoleona I. i ze vzdálených helenských skal obestřel ještě svět celý, Napoleon III. v některé vesnici německé doklepe co směšný vysloužilce.

Kdyby byl měl alespoň tolik mužné srdnatosti, aby, vida ztraceno již vše, byl sáhl k revolveru! Oběť vlastního života mohla se ještě považovat co jakás oběť smíru, a konečně — každý mrtvý, který „ničeho více sobě nepřeje a ničeho více nedoufá“, má vždy ještě něco velkého do sebe. Ale on sobě přeje ještě mnoho, chce užít té kupy milionů, o něž národ připravil, ano snad doufá ještě také — —! Posavadní život jeho byl pouhopouhým štěstím, štěstím jako z bílého skla, které propouští jen samé světlo, — sklo se nyní oždilo, nyní může v něm zhlédnout věrně svoji tvář — ta tvář se ale ani sebe samé více neleká!

A Francie?

Byl jednou jeden král. Dal k sobě přivolat prvního mudrce svého dvora a pravil k němu:

„Řekni mně jméno zvířete nejhoršího!“

A mudrc odpověděl:

„Mezi zvířaty divokými je nejhorší to, jemuž říkáme ‚tyran‘, a mezi krotkými, kterému říkáme ‚pochlebovač‘.“

Vyžehňte nyní i bývalé pochlebovače jeho, zbylé po něm stvůry!

A pak řekne Francie: „*Měla jsem to štěstí býti nešťastnou.*“

NÁRODNÍ LISTY 4. září 1870

△ V Praze 7. září

„Bazaina chytili převlečeného na bulvárech pařížských a utloukli ho — chtěl vojenskou pomocí Trochuho potlačit revoluci,“ vypravuje jeden a deset tomu věří.

„Rochefort dal obelisk luxorský na náměstí de la Concorde už porazit, aby mohla gilotina zase tam stát, kde dříve stála, — Palikao a s ním devět členů dřívější vlády je odsouzeno k smrti,“ vypravuje druhý a sto tomu věří.

A kdyby třetí tvrdil, že Napóleon bude internován do pražské Invalidovny, papež že přijde do Prahy na Karlov a Evženie francouzská že s Isabelou španělskou hodlá v Praze zařídit ústav pro vychovávání dobrých manželek, najde těch také dost, kteří uvěří a krvavé debaty svedou. Obecenstvo dostalo se do zimnice, zvědělo včera a především věci velké, chce zvědět dnes věci alespoň nové. Jako kdo včera mnoho pil, a dnes se ze zimnice nedostane, pokud nenapije se alespoň trochu znovu! A ti nebozí žurnalisté: Jeden den nechají vzdát se celou francouzskou armádu u Sedanu, druhý den dají zajmout samého Napoleona, třetí den dají proklamovat francouzskou republiku — to všechno za 1 zl. 30 kr. měsíčně i s donáškou do domu — a obecenstvo chce pořád ještě víc! „Nu, uvidíme, co se dá pro vás ještě dělat!“

Divme se ale tomu, že debata o Paříži zvítězila u nás nade vším! Prusové zajali Napoleona, hned nato zajali Francouzové svět. Co se nepovedlo ani úžasným úspěchům pruských zbraní, povedlo se prohlášené republice, vlastně republikánské ideji: proti Prusům nezbrojila Evropa, proti republice zbrojí o překot. Dřív bylo jen jisto, že prohrajeli Francie, padne Napoleon, nyní je jisto, že Francie, zvítězí-li, světy strhne s sebou.

Sympatie se zvrhly rázem. Byli ještě lidé, kteří zvyška pohlíželi na národ francouzský, „demoralisovaný“. Je pravda, osud jej trestal jako Heliogabalus své kuchaře, kteří musili živit se omáčkou špatnou, pokud nevymyslili sobě novou, lepší. Dvacet let živil se Francouzi omáčkou absolutistickou, kterou byli tenkrát sobě navařili, náhle sáhli teď k stravě jiné. Dvacet let byla Paříž pouhou residencí = „zlatou klecí plnou papoušků, kteří mnoho mandlí žrali a k tomu francouzsky mluvili“, náhle je teď zas *srdcem* francouzského národa. Ale srdcem oblázkovým, neschopným slz, z něhož „neštěstí místo slz jen heroické jiskry křeše“. Dvacet let byl tam národ, kolos milionočlenný, připoután k skále, a na jeho zádech žil a tyl trpaslík, náhle kráčí národ ten nyní vzpřímen a dal sobě vladaře, kteří mají jen povinnosti a obtíže, výhod pak pražádných. Soucit je nyní úplně s Francouzi, už nešťastný jednatlivec vymáhá ho na nás, jakž teprv nešťastný národ celý, který přitom zůstává hrdinou!

Jaký to rozdíl mezi 1870 a 1793. Teče-li krev, teče jen na obranu vlasti, žádné katanské bandy sansculotů, žádné skřípání gilotin, žádný řev zpilých ženských saní, žádné ukrutenství sápadící se ještě po srdci vyrvaném už z těla! Tenkrát revoluce, že byl lid už příliš soužen, nyní zas, že soužit jej náhodou přestali. Jsou to ty dva případy, o nichž mluví Goethův Mefisto s ministrem. „První, jak vám povídám, bude vždy: trýzněte lid!“ poučuje Mefisto. „Ale vzbouří-li se lid?“ táže se ministr. — „Jen ve dvou případech lid láme mříž: když jste jej trýznili přespříliš, nebo když jste jej trýznit přestali.“ Ve Francii nastal případ druhý, Napoleon je přec jen dobrodincem svého lidu, třeba dobrodincem malgré lui. Ačkoli — kdoví! Nejohnivější debatéri naši tvrdí zcela určitě, že to vše prohnáný Napoleon, tajný, ale nadšený přívrženec idejí republikánských, sám tak navlekl, aby národ vkročil do republiky už zcela zralý; že vedl schválně Francouze bez příprav do boje, že je duchaplně u Sedanu Prusům zradil, že on jest zkrátka jako Schillerův mistr zvonař, který moudrou rukou rozbije

formu v pravý čas. Neboť stojí psáno, že všechno požehnání přichází jen shůry, a je vůbec známo, že žár slunce shora dává úrodu, kdežto žár země zdola plodí jen přírodní mrzutosti. Proto také by měli sobě vyprosít zas Napoleona co presidenta a nestrkat do vlády lidi, kteří jsou sice dolů, k lidu, hebcí jako aksamit, nahoru, k pánům, jako ježek. A také by neměli do té vlády strkat lidi tak hanebně mladé! Jsou to ale staré pravdy, že u národů jako u ženských mládí má vždycky přednost a ženské že nemívají rozumu.

Po Praze se šíří pověst, že prý Prager Abendblatt nepřeje tuze republice francouzské. Nevím, co na tom pravdy, ale s udivením jsem četl, jak se Pražský deník diví, že Národní listy, Pokrok a Tagesbote jakoby z jediného hrdla volají francouzské republice „Nazdar!“ Nevinnou tu radost může jim už popřát, je v tom trochu ještě té ideálnosti studentské a pak, jak už praveno, pouhá ta sympatie k hrdinnému národu. Takto — my jsme už tuze rozumní, než abychom nenahlíželi, že může být pravá svoboda i bez republiky (viz příklady), a také jsme na všechnu výstřednost a neslušnost příliš dobře vychováni. Ano my jsme dokonce i přímými nepřáteli všeho republikánství, neboť

za první: v republice není ta pravá svoboda, republika *poroučí* lidu, aby tento poroučel, — a my jsme proti *všemu* donucování, a

za druhé: v republikách a despotických státech jsou sobě všichni lidé rovni — v republikách jsou *všichni* lidé *vším* a v despotických státech *všichni* *ničím* — a kampak by to přišlo, kdyby chtěl být lecjaký domkář právě tolik jako na příklad nějaký oučetní pan rada! To přec nejde!

SKROMNÝ NÁVRH PUNKTACE, JAKOU
BYCH VE JMENU MÍRNĚJŠÍCH NĚMCŮ
NAVRHL VÁLČÍCÍM STRANÁM

Δ *V Praze 10. září*

Ani mne nenapadne, abych chtěl snad předpisovat německému národu, že, kdy a jak má uzavřít mír. Ale bolí mne to, čtu-li v německých časopisech, brošurkách atd., jak není posud jasnosti o tom, čeho vítězná Germania na padlé Francii žádat má, ba musí, i dovolil jsem sobě tedy sestaviti a navrhnouti dle sem tam čteného a slyšeného punktaci hlavní, k laskavě pruskému uvážení. Byl jsem při tom veden hlavně ohledem dvojím: a) že německý národ je prvním národem ve světě, povolán panovati světu ostatnímu, nám i budoucím; b) že není ještě dostatkem pomstěno, jak nejvznešenější potentáti jednou pokořit se musili před synem lecjakého syndika z Ajaccia, bývalého sansculota a nápotomního renegáta republiky. A protož nesmí J. V. zbožný král pruský na Francii žádat nic více než:

1. Celé Alsasko a Lotarinky, veškeré francouzské loďstvo válečné s úplným vyzbrojením, tři tisíce milionů franků ve zlatě, splatných v desíti letech. Nedoplatky v době té se zúrokují desíti procenty.

2. Cherbourg a Marseille stanou se přístavy pruskými. Z osad svých zámořských přenechá Francie Prusku v Africe jenom Alžírsko, v Asii Pondichéry, v Americe Cayenne, ostrovy Martinique a Guadeloupe, v Austrálii Novou Kaledonii.

3. Cayenne obdrží jméno „la Souricière de Napoléon“ čili „Past Napoleonova“ a bydleti tam bude bývalý císař francouzský Napoleon tak zvaný III., jeho manželka Eugénie, rozená Thebova, jich obapolný syn Eugen Ludvík a kohokoliv z rodiny Bonapartův ještě chytmem.

4. Dynastie Bonapartův vylučuje se pro věčné časy z trůnu francouzského, jako se už pro věčné časy vyloučila roku

1815. Císařství se zrušuje, republiky není ale také třeba, zavedeť se zcela nový druh vlády s placeným gubernátorem v čele, a Francouzové budou gubernátora toho sobě zcela volně moci zvolit ze tří Pruskem jim navržených kandidátů.

5. Francie se zavazuje, že zboří všechny své pevnosti v severní a střední části země, jakož i že odstraní všechny pevnůstky a zákopy pařížské. Dále vydá Prusku milion chassepotek, veškeré své mitrailleusy a bombardy, jakož i dvě třetiny svých děl.

6. Armáda francouzská zmenší se na 50 000 pěších a 10 000 jízdných žandarmů. Každé město, které čítá přes 200 000 obyvatelů, smí před hlavní stráží svou míti dvě děla. Paříž obdrží obsádku pruskou, jejíž žold ovšem sama platiti musí. Pruští komisaři budou bdít nad vybíráním rekrutů, jichž cvičení ve zbraní — ale jen dřevěné — převzmou cvičitelé pruští.

7. Zbylé třetiny děl užije se na lití soch předních nynějších vojvůdcův pruských a postaví se sochy ty na hlavních náměstích pařížských. „Pont de Jéna“ bude se od nynějška nazývati „Pont de Wörth“ nebo „de Sedan“, o čemž Francouzové zcela volně rozhodovati mohou.

8. Mezi Francií a Pruskem činí se věčná smlouva na obranu. Prusko, kdykoliv bude ve válku zapleteno, určí, mnoho-li Francie má dáti pomocného vojska, kteréž bude dáno pod velení generálů pruských. Válečné výdaje budou rozděleny rovnou měrou, zato pak z dobytých náhrad válečných obdrží Francie také část slušnou.

9. Francouzsko zaplatí Saarbrückenu a Kehlu veškerou škodu v nynější válce způsobenou. Z daní, které vybralo za posledních dvě stě let v Alsasku, vyplatí kapitál dosti velký, aby jím dobře opatřili se němečtí ranění, jich rodiny, jakož i rodiny padlých.

10. Každý zajatec francouzský musí sobě v Berlíně koupit něco dražšího, aby to vzal zpět do vlasti své co památku milou nebo dárek pro své. Francie zaplatí na železnici za každého zajatce jedoucího zpět třídu první.

11. Aby se utužilo přátelství mezi oběma státy, mohou

žádati jednotliví vynikající občané francouzští, by byli povýšeni na občany pruské. Tak zvaná inteligence francouzská, poněvadž v nynější válce osvědčila nenávist k Prusku, vypovídá se z vlasti.

12. Na útraty zemské zřídí se a bude vydržován v Paříži: velký operní dům, ve kterém se budou výhradně německé opery dávat, item velké divadlo, ve kterém se budou hráti jen činohry německé.

13. Na vysokých školách pařížských bude zřízen dostatek paralelních stolic německých. O střední a nižší školy německé postará se měšťanství pařížské.

14. Francouzský národ dovoluje sobě nabídnouti a) Berlínu, b) J. V. králi pruskému, c) J. V. V. ostatním potentátům německým, a sice:

ad a) Berlínu nabízí celou pověstnou pařížskou demi-monde svou, a sice mladší a příjemnější část její, přičemž se zavazuje, že ji po jisté době vezme zase zpět. Navzájem by snad Berlín do Paříže mohl poslat zase něco ze zásoby své, třeba to už bylo starší.

ad b) J. V. krále pruského prosí, aby ráčil co dárek přijmouti veškeré sbírky luvreské, obrazy, sochy, starožitnosti i skvosty.

ad c) Ostatní V. V. prosí, aby ráčila dovolit, by tabló z Jich podobizen smělo zdobit od nynějška mince francouzské.

15. Nakonec má povždy mezi francouzským a pruským národem panovati přátelství a láska a mají bratrsky podporovati se v snahách svých ušlechtilých, směřujících na spásu, pokrok a svobodu veškerého lidstva. Čemuž pomáhej bůh jako u Wörthu a u Met!

NÁRODNÍ LISTY II. září 1870

DÁVÁ SE PŘÍKLAD VZORNÉ MLČELIVOSTI,
PŘIČEMŽ SE VYLOŽÍ NĚKOLIK STANOVISK
S ŘÁDNÝM A OBŠÍRNÝM ODŮVODNĚNÍM

△ V Praze 17. září

Jsem netto tak moudrý, jak to Hippel předpisuje: „Žítí ve světě jakoby mimo svět je mudrctví *pravé*.“ Všechna úcta tedy ke mně, už čtyry neděle nechávám svět tak se mlít, jak se světu tomu líbí, a mlčím. Připadám si — člověk sám sobě nemůže nikdy nadělat dost poklon — zrovna jako slavík, ten také nešveholí, když je hlomoz kolem něho. Nešveholím, mlčím, jsem moudrý a jen tak přemýšlím a vzpomínám. Právě vzpomínám na Compiègne z roku 1861, když král pruský, z jehož bohabojných válečných zpráv čpí samý sanctus spiritus, byl návštěvou u Napoleona III., který na své „kaiserreise“ do Berlína právě nyní „dělá štaci“ ve Wilhelmshöhe. Pili, jedli, dobrou vůli spolu měli, a když se loučili, šlo jim to těžce. Čtu v tehdejších časopisech:

„Laskavost V. Veličenstva,“ prál král pruský, „tuze mne dojíhá a velice lituji, že Vás tak brzy opustiti musím.“

„Nejtoužebnějším přáním mým bylo by, abych Vás ještě déle mohl míti hostem a ještě pevnější učinil přátelství, které nás víže,“ odpověděl císař.

„Neříkám Vám ‚sbohem‘, nýbrž ‚na shledanou‘,“ dodal král, tiskna císařovu ruku.

A když odjížděl vlak, volal císař ještě jednou hlasitě: „Šťastnou cestu, Sire!“

„Děkuju V. Veličenstvu, do roka se zase uhlídáme!“

„Doufám!“

„Bůh požehnej V. V., zachovejtež mně upřímné přátelství, jehož jste mně dal tolik důkazů!“

„Vždyť je již máte celé a upřímné!“ —

Tak to jde i mezi přáteli nejupřímnějšími, slíbí sobě něco do roka, a ono je pak potřebí deset let! A kdyby sobě byl král teď extra pro císaře nedošel, ještě by ho neměl. Měl co

za ním pospíchat, neboť při zpátečním tažení od Met do Châlonsu byl císař pořád „v prvních řadách“. Ale teď ho má právě tak jistě jako císař těch svých sedm miliónů „vuj“, které pojistily trůn jeho dynastii, — oběma je jich majetek stejně platen. Ale já nic neříkám!

A neřeknu také nic, až pruské pumy zničí nejkrásnější město na světě, jen aby kulturnímu pudu německého národa se ulevilo. Ani nemuknu, až krásné bulváry budou rozryty kopyty německých filosofů, až lajtnanti pruští vryjou svá jmena v sloup červencový, až čarovné náměstí de la Concorde, pole Elysejská s velebným Arc de Triomphe budou pravou pouští, až zničena bude École des Beaux-Arts, která odchovala největší umělce, vyprázdňen Hôtel de Cluny, sbírky luvreské, Conservatoire des Arts et Métiers, kdež se už vzdělaly a vychovaly miliony a miliony lidu, až pumy prorazí kupli Panteonu, zapálí knihovnu, Sainte-Geneviève a Gobeliny, zničí Notre-Dame a Madeleinu, až hřbitovy Père-Lachaise a de Montmartre budou zvráceny a prach Rachelčin a Talmův, Molièrův a Delavignův, Ledru Rollinův a Bérangerův, Méhulův a Cherubiniho a tisíců jiných, jimž lidstvo vděčno je za nejvyšší statky své, zatřpytí se na botách lantveráků Krautze a Lauschke. Vždyť nám to německá kultura všechno zrovna hračkou nahradí! Mám jednoho přítele — nevím ani, proč ho mám, a když ho mám, proč ho nechám do všeho mluvit — a ten dnes u oběda, probíraje se v nynější časové literatuře německé, vzkřikl: „Prokristapána — až Němci budou udávat světu tón!“ Můj přítel tak vzkřikl, já ne!

Já neříkám ani o českém sněmě ničeho, a to je právě nyní dost hezké ode mne. S vybranou chytrostí napsal jsem: „V sněmovních oblacích“, brimborium číslo I, a druhé číslo jsem hned nechal až na nynějšek, kdy už ani není možno je napsat. Ačkoli mně bylo velmi snadno nalézt stouzlový žebřík, po němž bych se byl mohl škrabat od vznešené své žurnalistické lóže k vznešenému sněmu, vzdor neposlanecké nízkosti své. Vždyť i nízký člověk k samému bohu přikládá žebřík a škrabe se k němu po špryslech blahoslavených,

svatých a andělských! Ale mám naproti sněmu stanovisko své, řekl bych hokynářské, kterému je květina, když už začíná semeno trousit, milejší, než pokud kvete. A proto by mně byl rozpuštěný sněm ještě milejší než odložený.

Vzhledem k adresní deputaci zachovávám nejneutrálnější mlčení, nepřeju jí ani dobrého pořízení ani nezdaru, protože je mně také směšný kněz, když vyprošuje požehnání na nevěstu a ženicha, nebo třeba biskup, když vede procesí někam pro déšť, — nechce-li pánbůh, neprší přec. Nepovažuju Vídeň ani za žádné nebe ani za žádné peklo, neboť vím, že se tam nikdy neodměňuje dobré a netresce zlé, mám naproti Vídni jen stanovisko berlínské, jemuž je to „worscht“. Neříkám ani těm nic, kteří myslí, že některá budoucí vláda vídeňská vzhledem k nám zmoudří. V středověku naočkovali lékaři dětem, co ochranu proti budoucí hlouposti, svrab, ale teď už se toho prostředku neužívá.

Ani nemukám o české budoucnosti, neboť nejsem politik a liším se od našich politiků hlavně tím, že nevíme oba nic. Také o přítomnosti nemuknu a nepustím se do polemiky, třeba cizí chyby vždycky lechtaly jako čert. Já jen mám jednu svou radost z toho, vida, jak tam na druhé straně neupřímné manželství mezi srdcem a jazykem zplodilo už celý findlhaus myšlenkových bastardů, a druhou radost z toho, že řekli, že jsem oficiosním. Oficiosní žurnalista má sedm svátků za týden, a budou-li moji kamarádi jen hodně oficiosní, budou vzhledem ke mně jako strom, který tížen ovocem laskavě své větve níží, — člověk se přec něčeho dočká! Zatím, aby mne čekání neomrzelo, popřeju si dnes u Švertáska dobrou večeři a lahev šampaňského. Tam budu tiše přemýšlet o tom, jak to přijde, že jsou politikové, kteří se mění jako měsíc a jichž pověst se také mění jako měsíc. Duchaplně budu pověst tu přirovnávat k špuntu u šampaňského, že vylítne mimo vše očekávání a přitom bouchne. A napadne-li mne snad, abych vypil sklenici na zdar francouzské republiky, upřímně republiku tu odprosím za to, že se jí stal ten známý malér na českém sněmě.

S V. O T E C — V I V A L ' I T A L I A !
Č E S T N Í A J I N Í B A V O R Á C I
N Ě C O N E V Y R O V N A N Ě H O
O V Š E O B E C N Ě R O V N O S T I

△ V Praze 24. září

„Jestli se tuze nemýlím — jakož od své neomylnosti očekávati mohu —, jsem hotov!“ může nyní říci Pio Nono, svatý otec. Ovšem, něco mu ještě zbude, snad Vatikán, najisto tvrz zvaná „andělskou“ proto, že se z ní vždycky do lidu střílelo, a nejspíš předměstí Trastevere, jehož majitelé mají ten pěkný obyčej, že mužové nechávají se živit od žen — ať už jakkoli. Aby ale nešel bez parády, dal král dahomejský — pardon! dal svatý otec upravit sobě ještě libou oběť z lidského masa, jehož zabíjení prý nepoměrně je noblejší než masa vepřového či hovězího. Náhle — ale nevím po kolikáté už — vzpomněl sobě svatý otec, že je nástupcem sv. Petra, kterýž, když byl v hodně křesťanském nadšení, dostával vždy chuti na lidské uši; nadchnul se nadšením vojenským, a aby uhájil vojenskou svou čest, dal postřílet as čtyřicet osob, ač věděl, že tím takto pranic nedocílí. Při tom stál v okně Vatikánu, točil palec kolem palce a opakoval as čtyřicetkrát: „To je divno — mne to pranic nebolí.“

Italové, kteří mají nachlup tolik štěstí, co my maléru, jsou konečně sjednoceni a mají svůj Řím! Brzy se smutné to nyní město změní, intelligence italská naplní náměstí místo římských prelátů, místo vychrtlých, nenáviděných a nesmělých zuávů cizích přijdou bersaliéri domácí, národní vojsko vyžene Švýcary a ostatní německé najatce, přibylo-li Florenci co residenci za několik let sto tisíc obyvatelů, přibude Římu půl milionu, a nesvár mezi italským jihem a severem bude vyrovnán na půdě neutrální, dějinami posvěcené. První, co jsem spatřil ujížděje do Florence, byla vysoká statue spravedlnosti, považoval jsem to za omen dobré a „viva l'Italia!“ vyhrklo, aniž bych byl věděl jak. Tu statui

necht' převezou teď na Kapitól, ale ať ji postaví níž, aby jí mohl dosáhnout každý!

Již jim nezbyvá, než aby sobě slávu svou odhlasovali. Svatému otci stane se při tom jako onomu kandidátu německého kasina, který dle Tagesbote, neobdržev ani jediného hlasu, — zůstal „v minoritě“. Zato se stane svatý otec „čestným Bavorákem“. Humanita Němců a humanita papežova právě slavily své nejskvělejší triumfy. Nikdy — nikdy a tím je mnoho řečeno! — neobjevila se německá surovost v tak strašné formě jako nyní ve válce francouzské! Mají tam nejspíš vypůjčeny nějaké pražské dopisovatele do Neue freie a ti jim řekli, že francouzští obyvatelé zacházejí s raněnými Prusy po tygrovsku. „Kde se hloupost snoubí s násilím, rodí se ukrutenství,“ a Němci se mstí způsobem německého národa zcela důstojným. Jednu ženu přivázali k vozu a ušmejkali ji v trysku, přičemž jeden z nich na voze deklamoval Klopstockovu ódu na „Otčenáš“. Druhou udu-pali a rozsápali husarskými botami a ostruhami, přičemž zpívali Freiligrathovu píseň:

*„Hoj, Němci, ven s tím praporem,
na němžto volnost psána,
a humanita, osvěta
buď námi světu dána!“*

A Bazeilles zapálili a obyvatelstvo, které utéci chtělo, celé vehnali pažbami zpět, takže zápach škvařícího se lidského masa rozšířil se daleko, daleko krajem. — Kdo bude kdy chtít označit německou surovost, vysloví: „Bazeilles!“ Kdo bude chtít vyznačit v historii čin nejkrutější, vysloví „Bazeilles“! Kdo bude chtít vyjádřit největší ošklivost i nejopravdovější opovrhování, řekne „Bazeilles“ a odplivne. —

Nechme to! — Viděli jste už někdy švába? Když jste takhle seděli u psacího stolku a náhle nad protější hranu stolku vynikne některé z těch zvířátek, a vidouc se prozrazeno a pozorováno, rychle nastrojí klasicky pitomou tvář, schlípne týkadla, tváří se spící — je to rozkošná podívaná,

což? Ale — o čempak chtěl jsem vlastně mluvit? Nu — nic neškodí, začnem jinak! Právě mně napadá, že tyto dny vytýkal pan Vlach, „jenom“ řemenář, jistému časopisu pražskému, že poněvadž tomuto nebylo jisté osvědčení vhod, podpisovatelům se posmíval, že jsou pekaři, řemenáři, hokynáři a jinými jen tak prostými řemeslníky. Pan Vlach soudil z toho, že vznešení pánové, kteří to napsali, nejsou těmi demokraty, na které si náhle hrají, ale nedostal odpovědi, bylo najednou ticho, němo, spavo. Viděli jste už někdy švá — — ne! počkejme, začnem jinak!

Když někdo mluví o francouzské republice, třeba na sněmě, jsem toho náhledu, že by bylo dobře vědít, o *jaké* vlastně mluví, *jakou* uznává. Tak vám dávali tyto dny v divadle hru, která se jmenovala Šantala — „Šantala“ povídám, a nechci nic jiného tím říct, než že je to titul. A ve hře té vystoupila také francouzská republika, s červenou jakobínskou čepicí, červeným pláštěm, červeným praporem a Marseillaisou. Poněvadž se to obecenstvu líbilo, chtěla policie naše francouzskou republiku ihned zapovědít, ale smluvila se. Marseillaisa směla zůstat, jakobínská čepice musila do garderoby, republika do modrého pláště a z červeného praporu stal se trikolórní. Tím chtěla naše policie naznačit, že uznává jen republiku pařížskou a ne tu sociální lyonskou, jen tu trikolórní a ne tu červenou, ve které jsou už kór všichni lidé sobě rovni.

Ano, moji milí páni pekaři a řemenáři, vždyť ono to ani nejde, abyste si myslili, že jste právě tolik jako nějaký pán! Copak nevěříte, že jsou v lidských duších „třídy“? Nechcete být duševně výš než ti chrousti v květnu, kteří jsou si na svých stromech ovšem všichni rovni? Věřte mně, že když se zrodila v lidstvu myšlénka rovnosti, lidstvo po druhé kouslo do Adamova jablka. Kdyby byl pánbůh chtěl, abychom si byli všichni rovni, vždyť byl by dal jedenáct přikázání a ne deset! Jediná rovnost nastane nám „tam nahoře“, tady dole budme rádi, když se vyhnem alespoň přílišné nerovnosti. Kampak by přišlo dobrovolné se odříkání, krásná pokora, dětská poslušnost, nezištná příchylnost, něžný cit

a jiné vlastnosti, které pan kníže von Pückler-Muskau žádá?! Budte rádi, ráčí-li vás nějaký pán komandovat, a zůstaňte hodnými, hloupými dětmi až do smrti! To bude feš!

NÁRODNÍ LISTY 25. září 1870

POHOZENÁ HUBA — POTŘEBA LŽÍ
VPAŠOVANÉ „ZASLÁNO“ — JASNOST
A KRÁSA ADRESY KATOLICKÉ JEDNOTY
„ODE VŠEHO ZLÉHO, AMEN!“

△ V Praze 8. října

V Římě je jedno malé, ošumělé a zastrčené náměstí, jmenující se „huba pravdy“ nebo vlastně „náměstí huby pravdy“. A ta huba pravdy, od níž pokřtěno, stojí v před-síni malého kostelíka zde, v koutku, nevšímána, pohozena a již až hrůza umouněna. Nic neškodí, byla jen pro děti. Je to totiž plochý kamenný koláč průměru as sáhového, s vytesaným obličejem a s děrou, kde v obličejí huba. A když rodiče na svém dítěti pozorovali, že se ho zmocňuje vyšší duševní kultura čili básnictví čili lež, dovedli je ke kamenu, nechali prostrčit ručičku tou hubou a opakovat lež. Za kamenem ale stál skryt kostelník, někdy také kněz, a jak dítě domluvilo, už je pan páter chňapl za ručku a zázrak byl hotov. Začež se platily dva bajoky, jichž jde sto na tvrdý tolar římský, nebo kukuřicová placka.

To bychom se pěkně poděkovali, aby taková „bocca della verità“ byla podnes módou, i pro dorostlé! Při našem nynějším stavu pokročilé kultury musily by být velké ty chňapavé koláče všude: co kus náradí v našem pokojíku, a člověk by se bál sama sebe uznávat nahlas, co pravdyměr v salónech, a člověk by se bál pomluvit svého bližního, co nárožní kámen ve všech ulicích, a člověk by se bál přát někomu „stálého zdraví“. Žádný mládenec nemohl by přísahat věčnou lásku, děvčata by si nemohla hrát na nevinná, kněz by nesměl na kazatelnu, ouřadník do úřadu, poslanec Vysokého Mýta, Skutče a Hlinska nedostal by se nikdy k slovu, žurnalista by nepřišel nikdy do rozpaku, diplomat nikdy z kriminálu, a Prušáci, kteří nyní prohlížejí francouzské sbírky a knihovny, „aby našli vše, co kdy z Německa bylo do Francie odnešeno“, musili by si mlasknout a říct: „To se to krade!“ Lidstvo by přišlo o největší svůj lesk,

o nejrásnatější svůj plášť, v němž je mu teplo a volno jako Napoleonu na Wilhelmshöhe, — to by byla věčná škoda!

Milión lží rozkvěte a potěší nás, než se jediná odhalí. Máme příklady. Tyto dny jsem dostal zvláštní korespondenční lístek. Poněvadž pošta není odpovědna za obsah a týž také neměl žádné osobní urážky, byl mi doručen. Podivil jsem se, ale nemohl jsem být v rozpacích, známť rukopis a mimo to omylem začata první řádka od pravé ruky k levé, dle starohebrejského cviku. Aby se ale nezdálo, že píšu napínavou novelu nebo rozkládám kvůli řádkovému honoráru, kladu zde raděj ihned obsah:

„Můj nejposlušnější!

Právě Se dočítám v pruských časopisech, že po dobytí Štrasburku měl tam jakýs pastor z kazatelny řeč, v níž pravil, že prý Já Sám Jsem měl za národ německý „stráž na Rýnu“ — „Wacht am Rhein“. To spočívá na hrubém omylu, právě tak jako krále Viléma už šíře známé „jaký to obrat Božským řízením!“ Nemám nyní času, abych Se staral o osud západní Evropy, jehož řízení Jsem na ten čas svěřil Moltkemu, správci pruského generálního štábu. On sám je za všechno odpověden, Já pak Mám právě nyní dost co dělat s pražskou Jednotou katolickou, která Mně pořád leží v uších. Záleží Mně na tom, aby pravý poměr dostal se u všeobecnou známost, a poněvadž Vím, že máte do redakcí přístup, Prosím vás, abyste se Mne ujal.

Váš

Pámbůh.“

Kterémuž slušnému přání mocí svého úřadu tedy vyhovuju. Ale to musím říct, že mne to upřímně potěšilo, že pražská katolická Jednota ujímá se papeže. Papeže nějakého musíme mít, tu „přestává jednou všechno“. Politický papež už padl, kdyby měl jít duchovní papež za ním, musili bychom si dle proroka Lichtenberka ihned ale udělat papeže jiného, medicínského, lučebního nebo jakého.

Adresa Jednoty k arcibiskupovi je potěšitelně jasna a dovídáme se z ní

předně: že Viktor Emanuel, z rodu savojského, je Herodesem,

pak: že celá Jednota, „jako druhdy v Jeruzalémě veškerá obec křesťanská na modlitbách trvala bez ustání Boha vyzývajíc, až její prosby zázračným způsobem vyslyšány byly“, taktéž bude bez ustání na modlitbách trvat až po ten zázrak, na kterýž se půjdeme pak podívat,

a: „že hospodin anděla k vysvobození sešle“, což skutečně je prostředek až úchvatně jednoduchý! Třeba jen vybrat anděla hodně zdravého a silného, prohnat ho snad ještě trochu ve věcech vojenských, dát mu pak několik těch nebeských mitrailleus — anděl půjde, zahanbí Herodesa, a Jednota dá mu za to invalid.

Jenom jeden puntík je mně poněkud nejasný, co do účele totiž. Jednota požádá vládu rakouskou, „aby ulehčila osudu sv. otce“. — „Osud“ ten obnáší nyní 60 000 dolarů měsíčně — bojí se Jednota, aby se nestal ze sv. otce nějaký outrata, nebo chce tím „ulehčením“ pomoci trochu rakouským financím?

Bože, propadnout takhle podobnému osudu! A ono je to skutečně možno, neštěstí, když jednou začne, nezná mezí a nepřítel má člověk všude dost! Ne, ne — 60 000 dolarů musit brát měsíčně — to by bylo strašné, ani domyslit si to nedovedu! Toť už, kdybych ještě volit mohl, byl bych raděj v říjnu ještě arénou na baštách!

NÁRODNÍ LISTY 9. října 1870

Correspondenz - Karte.

An . . . . slavnému c. k. státnímu návladnictví,
c. k. slavnému soudu, jakož i neméně slavné c. k. policii

in

Zde.

Raum für schriftliche Mitteilungen.

Vzácní pánové a dámy výše uvedení!

Především prosím, aby se nevykládalo snad za nějakou neslušnou satiru na c. k. rovnoprávnost, že píšu na „Correspondenz-Karte“ německé. Na mou duši, české jsem nemohl dostat! A napíšu-li já „na mou duši“, tedy je to také pravda, neboť moje tři prsty nepíší nikdy ničeho, čeho by tytéž tři prsty nemohly hned odpřisáhnout. Také se nepočítám nikdy mezi ty české přemrštěnce a myslím si ve své upřímnosti, že když to vzdor slavně stvrzeným zákonům a slavně daným slibům, vzdor přirozenému citu a rozumu nejde, tedy že to zkrátka nejde. Já patřím mezi vzdělance v c. k. smyslu, umím totiž německy, nač potřebuju křičet o české lístky? Mimo to slíbil pan vrchní ředitel poštovní už před půldruhým rokem, že ty české lístky přijdou co nevidět, nač tedy rámus, pan poštovní ředitel ho ani nemá rád.

Píšu Vám dnes proto, že mám velkou k Vám prosbu. Vykládal bych ji sobě za neskromnost, kdybych nevěděl, že na příklad c. k. policie ještě každému otevřela, kdo *klepal*. Ne — já náležím k těm, kteří Vás, jmenované ctěné instance, mají v úctě jako vše, co už přírodou je odůvodněno. Kdyby nebylo pánů státních návladních, nemohli by se

Arbesové s nikým hádat; kdyby nebylo slavných soudů, museli bychom z krásných svých kriminálů učinit zrovna pracovny pro posud v tak mnohých státních službách blahodárně působící lenochy; kdyby nebylo slavné policie, i té s orlíčkem na čepičce i té s orlíčkem ve vestičce, několik tisíc románů by bylo nemohlo ani vyjít! Ale ubližujete mně, aniž byste tomu chtěli neb snad o tom věděli! Maříte mou naději na aplaus, ničíte mou ctižádost, ubíráte mně výdělků! Konfiskujete celé číslo našeho časopisu, a nepomyšlíte, že v témž čísle může být ode mne *fejeton*! *Chci být čten*, a Vy mne házíte do makulatury mlýnů na papír!

Pánové a dámy, to bolí! Bolí tím víc, že přichází neočekávaně. Byl jsem mistrným způsobem vykreslil nějaký obrázek cizích krajů, nebo napsal něco pohnutlivého, nebo zbásnil něco nevídaného, nebo řekl někomu něco nekřesťanského, a jdu druhého dne schválně přes Příkopy zrána, abych se odměnil procházkou. Vtom spatřím kiosk, u kiosku „zřízence“ a — slzy se mně tlačí do očí! — vidím, jak „Národní“ vandrují do pytle i s mým *fejetonem*! Načpak jsem tedy psal? Copak je mně do toho, že někdo jiný spáchal zločin? Mám já trpět za to, že někdo z prvního patra domu, v jehož přízemí bydlím, vystřelil? To přec bolí!

Ani mne nenapadne, abych byl proti konfiskacím vůbec. Nebylo by života, nebylo by činnosti, byla by jen svoboda a já bych ztratil víru ve Vás. Také vím, že skutečně páše se až hrůza zločinů proti slavné vládě. Ti, kteří píšou úvodní články, jsou lidé v zločinech nesmírně plodní. Ano, teď se povídá, že všichni ti plodní spisovatelé úvodní se hodlají ženit, — vezmou-li si takhle zas plodné spisovatelky, to bude pak naploženo zločinné makulatury! Jsou to lidé nesmírně zlí! „Kdo může šeptat, když srdce je plno, je zlý člověk,“ praví kdosi, a oni ti úvodňáci, ať už řeknou cokoli a jakkoli různě, přec pořád jen šeptají, ani desátý díl neřeknou toho, co sobě vlastně myslí, na mou duši! A nejhorší při nich je, že se asi nepolepší. „Spíš udržíš lva na šnuptychlu, spíš rozřízneš diamant slamou z viržinky, spíš osladiš škatulkou bonbónů Atlantský okeán“ — abych užil

porovnání jistého mudrce —, než předěláš českého žurnalistu! A ještě nejhorší je, že jich ani osobně neznáte! Jako dřív recensenti českého divadla a jako prý posud v Anglicku kat, mají oni vždy larvu před obličejem a jsou pak ovšem do všeho jako kati!

Pomsta musí být, to je „jednou“ jisto! Jenže „pomsta, když stihá zločin, kulhá, a jen když se žene za nevinností, má křídla“. To je pravda, nevinnost mně konečně vždycky zůstane — „kdo svou nevinnost zachránil, neztratil ničeho“ —, ale já jí nechci, *copak s ní?* Já zkrátka a dobře žádám, když už se ráčí konfiskovat, aby se nekonfiskovaly také moje fejetony! To se dá leccjak udělat. Slavné konfiskující instance by mohly na příklad sebrané mně články vydat vždy k vánocům ve zvláštním svazku a s podobiznou mou; za slušný honorár, a kdyby se garantovala pěkná úprava, nebyl bych proti tomu, mít slavný c. k. erár za nakla-Datla. Nebo by se mně mohlo vždycky vzkázat, že příštího dne přijde konfiskace. Nebo, aby se to zjednodušilo, mohlo by se se mnou vyjednat jednou provždy — ale dostát pak slovu! —, které tři až čtyry dny v témdni že se bude vždy konfiskovat.

Nechci ničeho předpisovat, ale myslím, že slušná žádost zasluhuje slušné úvahy. A protož, prose jen, abyste ode mne pozdravili váženou svou rodinu, znamenám se již co Váš nejoddanější.

V Praze dne 22. října.

Fejetonista

Die Postanstalt übernimmt keine Verantwortlichkeit für den Inhalt der Mitteilungen.

NÁRODNÍ LISTY 23. října 1870

△ V Praze 29. října

Něco se mně stane, ale co!? Snad něco obyčejného, na příklad neobyčejné vynadání v novinách, nebo něco, čeho jsem ještě nezakusil, zemětřesení, ortel smrti či ženitba? Nadarmo nesvítla ta krvavá severní zář a nadarmo se nestal ten zázrak se mnou při posledním strašném větru. Půl hodiny jsem zvonil za nejhoršího burácení u dveří domu — domovnice byla kvůli nastávajícímu soudnímu dni utekla do třetího patra, aby byla nebi blíž — prejzy, cihly, trámy lítaly mně k nohous a kolem nosu, a anděl strážce stál vedle mne a klep do každé nebezpečné cihly zářícím svým prstem. Když jsem se tak naň díval, myslil jsem si: „Máš štěstí, že tě nevidí moji přátelé z Jindřišské ulice, — ti by tě pokřtili!“ Ale nahlas jsem mu neřekl ničeho. Beztoho není jeho práce u mne zrovna příjemna, aby byl ponocným ve dne v noci! Perný kus chleba, a divím se, že se ještě se mnou tahá.

Žijem v prazvláštní, prapodivné, praúrodné, pravelké době — kdyby člověk výrok ten tisíckrát opakoval, přec se neopakuje. Lidstvo i příroda provádí vyšší gymnastiku. Téhle severní záři byl jsem věru rád. Doplnila krásným obrazem mou zkušenost a zavěsil jsem obraz ten v paměti své vedle obrazu démantové jeskyně Pustojenské a pohledu na klidné, ve všech barvách se skvějící zrcadlo mořské. Temný majestát noční ověsil se purpurovým královským pláštěm, řízy jeho byly šlehavé blesky, a všude po něm rozseto hvězd, větších, blysknavějších a zlatějších než na nejmodřejším našem nebo nejzelenějším jižním nebi nočním. A celý svět, za noci vždy mrtvý jako hřbitov velký, strměl do té nebeské růže v záři kouzelné romantiky. Byl jsem vděčen té severní záři, že se vybrala k nám ze své vzdálené

vlasti, kde halí ledové pláně v zlato a sněhová lada pokrývá rúžemi.

Bohudík je ještě dost lidí neblaseovaných, kteří v meteorech vidí nejen krásu, nýbrž i hrůzu, lidí právě tak pověřčivých, jak byli stateční naši otcové. P. T. páni otcové, ti viděli v každém z nebe spadlém kamínku, každé vlasatici a každé severní záři nějakého „prašivce“, který zvěstoval maléry. Kronikáři znamení ta pilně zaznamenávali a my se jimi můžem pilně bavit, chcem-li. Tak na příklad zářila prý roku 633 kometa po třicet dní a skutečně se stalo, že tenkrát Saracéni padli do Persie, a jen o jedenáct let později prý praotec Čech vtrhl se svými do Čech, což každého pořádného státního návladního podnes mrzí. Při roku 729 zaznamenána kometa druhá a — Libuša umřela. Roku 745 jiná a — Přemysl umřel. Roku 1097 jiná a — Kosmas umřel. Roku 1870 objevila se ta velká severní záře a — dr. Kreutzberg umřel!

Ano: „Vzdychej se mnou v tichohrozném znění — již Jí není!“ — té skoro sáh vysoké, pěkně suché postavy, s tím příjemně odporným obočím, pod nímž oči skromně neurčité barvy, oči — „dvě slova“, na příklad „Smrt Čechům!“ Doktora Kreutzberga není více a české časopisy vykopaly mu sotva třířádkový hrob, strašná nevděčnost! Kreutzberg byl naším učitelem, naším dobrodincem, my toho nevzpomínáme. Pamatuje se ještě někdo na žofínskou schůzi Průmyslové jednoty, na tu, v níž Čechové „s obvyklou ošemetností svou“ Jednotu Němcům z rukou vyrvali? Až do schůze té jsme byli idealisté, lid hloupý, věřící ještě v poctivost, doufající, že „na druhé straně“ není vůle nejhorší. Ona skutečně také česká poctivost zvítězila, ale jen proto, že byla větší než — německá. Čehož jsme ale tenkrát ještě nevěděli.

Sál žofínský se plnil. Českých členů se hrnulo jako povodně, němečtí si zoufali. Těžká rada, Češi se nedali vyhodit — vtom se stalo, co se jedině ještě mohlo stát, — presenční listiny zmizely! Naposled je lidské oko spatřilo ještě v rukou doktora Kreutzberga — náhle jich nebylo nikde — doktor Kreutzberg stál zde tiše, sebevědomě, s chvějící se

bílou, prázdnou rukou, stál zde co těch zmizelých listin pomník, a ještě se nikdy nestalo, aby se byly nějakému pomníku prohledávaly kapsy. Ale zlomyslné to české mínění veřejné ho nařknulo, tvrdilo, že doktor sám eskamotoval několik set nepohodlných členů českých. Místo aby byly vděчны za poučení, dělaly časopisy strašný rámus. A co by bylo bývalo konečně z toho, kdyby nařknutí bylo i oprávněno!? Dr. Kreutzberg se plet ve prospěch Němců do politiky. Politika je ale dle Eötvöse „napolo vědou, napolo uměním“. A když diletant se věnuje umění, činí to s takovým ohněm, že tuze snadno vyvede hloupost.

Meteory také někdy zvěstují udalost radostnou, zřídka sic, ale pak to za to stojí. *V Liberci našli pannu!* Skutečnou, úřadně stvrzenou, nadací odměněnou. To musí potěšit přec každé srdce mládenecké, vzdor tomu, že by se člověk mohl domýšlet, že v knize života musí panen nalézt víc než tiskových omylů. On by nikdo neuvěřil, jak snadno se vloudí takový tiskový omyl, — sazeč vezme místo astronomického znamínka π znamínko π , a hned je po panenství a z „panny“ se stal „střelec“. Ještě jsem ale nikdy nečetl běloskvoucí báseň na panenství střelce.

NÁRODNÍ LISTY 30. října 1870

△

Jsme jako ženy u popravky a jako dítě v divadle při děsné tragédii. Rádi bychom se dívali jinam, zrak se vrací k jevišti. Jsme přemoženi ošklivostí nad tou truchlohrou, v níž každá scéna šlápnutí na ctnost občanskou a každý druhý člověk darebák nejopovržlivějšího druhu, nejsprostější kategorie, a přec se díváme dál na průběh truchlohry té. Rádi bychom pro hořkost ani nemluvíli, a přec se musíme vymluvit.

Jaká to hrůzná tragédie tam na jevišti francouzském! Jevišťe je zvráceno, vidíme zadní část kulis, díváme se na počínání sobě špinavých mašínistů. Vznešenosti vypadla tragická dýka z ruky, předním hercům spadly škrabošky na zem, jež měly zakrývat sprostý výraz tváří. Hledíme přímo do budky nápovědovy a poznáváme v něm muže, jehož historie vřadí mezi nejbídnější ohavy. Právě dosufloval akt druhý, „zradu Met“, a samo nebe zalilo se studem od moře k moři, od severní točny až k Byzanci dolů. To nebe nad Byzancí už vidělo mnohou zradu a mnohou špatnost, přec se ještě začervenalo.

A v popředí stojí ředitel a vykládá morálku krvavé hry: Bůh sám prý to řídí tak! — Bývají-li naše pojmy o bohu absurditami, nejnovější ten pojem je již hnusným skandálem! Sami prý si musíme vyklenout nebe, v něž pak věřit máme, — a oni si je vyklenuli a věří, že vraždy jsou skutky bohulibými, že šlapat nejvznešenější názory je zásluhou, že ukrást čest celého národa, zmrhat slávu celých století, vysápat mozek a srdce čtyřiceti milionům lidí je ctností! Dřív prý člověk duševně stvoří sebe, pak si teprv stvoří svého boha — to musí být pěkný člověk, který si stvořil *takového* boha! Panování toho boha jde teprv do dnů a —

již jsme ztratili víru ve vznešenost lidskou! Co máme ztratit ještě?

Dlouho skvělo se slunce štěstí nad krásnou Francií, bude rovněž dlouho po jejích pláních vát dusný, morový ten dech sirnatého scirocca? Národ její krácel v čele národů ostatních, nejvznešenější za ně probojoval myšlenky, přední byl ve vědě a umění, literaturou svou zúrodňoval a blažil celý ostatní svět — čím sobě zasloužil tak bídného úpadku?

Zákon je ten: Národ, který kráčí v čele ostatních, nesmí ani na okamžik zmírnit krok, ničím, pranicím zapomenout se co do vznešenosti mravní, sic je úpadek jeho tak velký, jak velká byla jeho úloha! Dvakrát se zapomněla Francie, jednou za Ludvigů, po druhé za Napoleonů, po obakrát byla divoce ztrestána. Přestála trest první a světu dostalo se z toho darů velkých: vznešených idejí první revoluce. Až přestojí trest druhý, kéž se dostane světu daru největšího: vidět národ veskrz vzorný! Myslím, že símě k titánské generaci té již rozhozeno. Snad už není jediného člověka v širé Francii dosti obmezeného, aby nenahlídl, co pochází z netečnosti národa, co z toho, když národ, spokojen s oplynutím hmotným, trpí vládu třeba nejmrzčejší.

Avšak — potrvá to ještě! Paříž se ještě nevzdala, ale klesla již — klesl-li národ, hlava klesá s ním. Paříž — Francie klesla jako druhdy Řím. Ne obrovskými zločiny jednotlivých Clodiů a Catilinů, nýbrž mrzkostí *mnohých*. Z bahna společenstva vypařila se ta mračna, jichž bouř teď rozbila zemi a národ pokryla kalem. „Civilisace má právě takové erupce bahna jako příroda“ — jedny zaznamenává geologie, druhé historie.

Najde-li Francie brzy svého mesiáše? Spíš snad se ještě dozvíme o nových ďáblech Francie než o nových archandělích! Ještě se jazyk francouzský neobohatil novým slovem — *jmenem* velkého muže, kolem kterého by se národ pozved v nadšení! Ještě nikde nezříme muže toho, který navrátiv národu důvěru ve vznešenost mravní vrátil by mu zároveň velkost, který by dovedl postavit ideu národa naproti ideji výbojného mocnáře, který by „Viléma Orla“

svrhnul z místa bodákem v historii usurpovaného! Jak malým by pak byl Vilém Orel naproti muži takovému, neboť „ne ti, kteří mnoho, nýbrž ti, kteří něco velikého učinili, zaujmají v historii místo první“!

Mezi vůdci nynějšími muže toho není. Dovedli chodit po prkně, když leželo na zemi, ve výši dostávají závrať. Mají sílu řeči, ne záchvat činu, jsou harangéři, ne vůdcové, výborní snad pro parlament, ale nikde nějaký Washington! O co byla velká revoluce americká chudší v parlamentarismu než Velká revoluce francouzská, o to byla šťastnější ve výsledku.

Praví se, že potřebuje-li doba velkého svého muže, také ho sobě najde. Zajisté ho nyní potřebuje, a chcem věřit, že ho brzy najde. Když prý stíny jsou nejdelší, jsou také nejbližší již svému rozplynutí. Může padnout z Francie ještě delší stín, než je černý stín Bazainův? Mžikem rozplazil se přes celý svět a zastřel nemravnost všech věků!

NÁRODNÍ LISTY 6. listopadu 1870

ZAJÍCI, VOLBY A JINÁ ZVĚŘINA
DR. ČÍŽEK CO INFORMÁTOR BEZ PLATU
ČÍMŽE SE MUSÍ BLBOST VYKÁZAT
NA STRÁŽI

△ V Praze 12. listopadu

Jen se smějte tak zvaným „babským pověrám“! Když přeběhne zajíc přes cestu, je malér, ať mluvíte co chcete! Hračkou mohli jsme vyhrát při posledních volbách velko-
statkářských, ale — namáhej se, národe, pracuj do unavení na své historii, co je ti to všechno platno, když panu hraběti Otakaru Černínu přeběhne přes cestu zajíc! Malér se pak musí stát, protihistoričtí musili se dostat mezi historické, Němci mezi Čechy — kterýžto malér naší historii způsobili ostatně posud všichni Otakarové. Až si dá pan hrabě obrovskou tu svini, kterou byl vznešenou svou rukou takto skolil, vycpat pro svou pracovní komnatu, může dát pod ni přiměřený nápis. Zkomponoval bych mu jej.

Jen kdo dovede obětovat vznešené vznešenějšímu, je velký, a proto si vážím pana hraběte. Říšská rada daleko nevoní tak líbezně jako zdravá zvěřina, také to ani dost málo tak nebouchne, odevzdám-li volební lístek, jako když střelím po zajíci. Nesmírný v tom rozdíl, držet kousek papíru v ruce nebo být ozbrojen půl tuctem lefošek a za pomoci několika statných mužů a srdnatých psů vyhnat nebezpečného zajíce z jeho brlohu a hrdinně nepopustit a nepopustit, dokud není skolen! Ovšem, nízké mysli toho nechápou, a vypravuje se, že zmíněný zajíc, umíraje a bolně hledě ztrhaným již zrakem na pana hraběte, vzdychnul: „Ach, proč jsi nešel raději volit!“ Ono takové zvíře je ještě nevzdělané a každému tyká. Také neví, že balzámový vzduch lesní a svěží pohyb velmi sílí a že je potřebí té síly, žádá-li národ, aby se jednou do roka jelo v ekypáži k volbě na Pětikostelní plácek. A proto lituju, že den ten panu hraběti vůbec se tak zle vykládá.

A koho ještě lituju, když už nic jiného na práci nemám,

je zastánce politických provinilců a kousavý přítel můj doktor Čížek. Ten nebohý! Potřeboval na *pondělí* akta kvůli novému provinilci a zasedl v kanceláři k stolku nepřítomného pana soudního rady. Otevrou se dvěře, vejde pán a přistoupí k témuž stolku. „Jsem místodržitelství rada baron Malovec, v procesu Karla Svobody co svědek na *pondělí* a přicházím, bych se informoval.....“ Tento druh „informovaných“ svědků není sice v politických procesech nový, aniž málo ještě čerpaný — ale rád bych byl viděl, jak se na toho svědka doktor Čížek při své známé nevinnosti díval! Když se vzpamatoval, zajisté že si myslel: „Panebože, houšť! Ještě jednoho takového svědka — a už je dobře!“ Zcela, jakož je psáno v Goethově *Faustu*: „Durch zweier Zeugen Mund, wird allerwegs die Wahrheit kund!“ Ale on není každý vrabec tak hloupý, aby se sám upek, na stříbrnou vidličku nastrčil a hladovému do úst se vstrčil! Doktor Čížek může dlouho čekat u stolku a zatím přemýšlet o krásných a rozumných dobách, kdy úředníci *musili* ještě nosit vykrojený vous.

Já zatím budu přemýšlet o novém dobročinném spolku, o spolku pro odchovávání idiotů nebo pro zachování jich nebo jak se to jmenuje, abych radš tedy nechal vtipů frivolních. Pro mne je hlavní autoritou ve všem *Slovník naučný*, tedy také v idiotismu. I vezmu starobylého toho díla svazek čtvrtý, odevru písmeno I, přesvědčím se, nestojí-li za slovem *Idiot* slůvko „viz“ a jmeno někoho mně pro leccos drahého, a přečtu: „Slovo původu řeckého, jež prvotně značilo člověka nemíchajícího se v záležitosti veřejné, později však ho užíváno o člověku sprostém, nevzdělaném, až konečně obdrželo též smysl jako *blb*.“ Jak by bylo krásné, kdyby spolek se ujímal těch, kterým veřejné záležitosti jsou posud věcí zcela zbytečnou, nebo jen těch, kteří kulhají za vzdělaností obecnou, on ale ujme se jen skutečných, nepochybných blbů! Který blb chce být přijat, znějí stanovy, musí se vykázat především — blbostí? — ne, ta se předpokládá, nýbrž — — křestním listem! To je rozumné — nač se také tahat s někým, kdo je až nekřesťansky blbým, co

začít s člověkem, jehož pitomá duše nemůže ani dojít spasení. Navrhovatel toho paragrafu dostane prý v odměnu první místo v novém ústavě.

Děje se ostatně mnoho chvályhodného, o čemž noviny přinášejí jen běžnou notici. Na příklad o tom vojáku, který tyto dny u Libně zastřelil mlynářského chasníka. Chasník se odvážil v rajón, v němž se vojáci cvičili ve střelbě. Stráž viděla, že chasník je v nebezpečí a snadno že ho některá koule skolit může. Třikrát ho napomenula, pak namířila, spustila, chasník se svalil mrtev — a byl tou duchapřítomností stráže ihned mimo nebezpečí, že by ho mohla některá koule trefit náhodou. Není-li ta celá věc novinářský výmysl, zasluhuje voják pochvaly.

Už proto, abych svým přátelům nevynutil úšklebku, nepřipomenu zde starou vhodnou anekdotu o matce, která svému klukovi natloukla z obavy, že by mohl hrnek roztlouct. Připomínám si jen svého miláčka z Jindřišské ulice, který osm let kázal proti porušení svornosti, osm let se pro ni chvěl a celému světu nadával, a konečně ze samého strachu, aby svornost nebyla porušena — někým jiným, sám na sněmě mluvil proti českému klubu a kandidoval Esopa proti Mattušovi. Také dobrá stráž!

NÁRODNÍ LISTY 13. listopadu 1870

△ V Praze 3. prosince

„Surovost c. kr. policajta“, „Drzost c. kr. policajta“, „Nestoudnost c. kr. policajta“ — takové nápisy už jsem na lokálkách často četl. Ale ještě ani jednou nějakou s nápisem „Potrestaná surovost c. kr. policajta“ nebo „Potrestaná drzost atd.“. Z čehož soudím zcela logicky, že nepatří-li surovost, drzost a nestoudnost zrovna k povinnostem těch číslovaných tento, alespoň se jim právě tak trpí jako bezplatné napití se v hospodě nebo pouliční tahání se s putnamy, na nichž náhodou visí hezké děvečky.

Tento týden vynadalo „číslo 372“ celému zpívajícímu houfu „českých psů“ a „číslo 222“ vyplázlo na Erbenův pohřeb jazyk. To imponuje, zvláště když si člověk pomyslí, když tak na smutný pohřeb, co as by teprv „číslo 222“ udělalo na příklad na svatbu!

Oběma číslům se nestalo nic zlého, ledaže snad při raportu byla extra pochválena za zvláštní „horlivost“ v službě. A tu mně zas imponuje dokázaná při tom „zralost“ našeho lidu. Věru, já jsem nesmírně nezralý, ani nejsem hoden slouti Cislajtaňákem; jsem tak po maďarsku nevzdělaný, že kdyby mně někdo vynadal českých psů, nehleděl bych teprv na to, je-li číslován!

Když ale je náš lid už tak zralý, mohlo by se v umění vládním pokročit zas snad trochu dál. Beztoho to člověka uráží, když vidí takového c. kr. číslovaného pána a pana policajta stát *vedle* chodníku, a ono jde tisíce lidí kolem něho a ani jediný nesmekne! Snad by se mohl dát předpis, aby alespoň děti, když jdou ze školy kolem něho, políbily mu ruku, nebo kdyby se mu zachtělo někoho zpolíčkovat, aby takto poctěný k aktu se poslušně shýbnul? Organisoivat se musí na světě vše! Nestačí říct nově najatému „číslu“:

„Máš osmdesát krejcarů denně, teplý mundúr, najíš se dost a Čechům můžeš si také vynadat dosyta,“ ne, *celá instrukce* se musí dát. Snad by ji mohl sepsat onen c. kr. policejní úředník, který má české divadlo za stáj, v níž se nesmeká, a mohl by tomu dát titul: Der kleine Polizeiwachmann oder die Kunst jedermann kunstgerecht anzuschmaufen. Von einem — —. Dát instrukci a pak *dobrý příklad*, to dělá mnoho. „Krásné slovo se zprotivuje, nesprovází-li je ihned příklad dobrý,“ pravil tyto dny jistý policista a vyhodil pokorně za radu prosícího ze dveří.

Mám před „číslovanými“ tím větší úctu, že jim ani dost málo nerozumím. Myslil bych na příklad, že když se dějí konstituční volby, může třeba několik set konstitučních občanů mít pohromadě z nich radost a zpívat si k tomu třeba i „Hospodine“ — ale on jim „číslovaný“ za to vynadá „psů“! Domníval bych se, že když už ne před invasemi pruskými, alespoň za krvavé daně své mohl by být občan chráněn před surovostí policajtskou, ale toto! Mínil bych, že když se někdo v Rakousku opováží urazit některý národ rakouský, měl by drzý opovážlivec takový přijít alespoň na lavici, ale chyba lávky! Měl bych za to, že při veřejných příležitostech, na příklad při velkém pohřbu, je zde policajt, aby vyzýval k pořádku; on ale vyplazuje jazyk a vyzývá k pranici!

Obdivuju se „číslu 222“, máť kuráž, nedotknutelnost, vznešené snahy. Kdyby směl se obávat, že bude od představených trestán, neodvážil by se toho, a lid ho sám netresce, ani tím obyčejným „oko za oko“, což by při tolika tisících jazyků ostatně vypadalo dost malebně. „Číslo 222“ měli sobě vzít do Španělska, on by byl panovník neobyčejný. Obyčejní panovníci mají ve způsobu, že trestají jen jednotlivce, k množství ale že jsou milostivi, „číslu 222“ vykonalo svůj trestající posuněk na celé množství a každý jednotlivec si mohl z toho vzít sám, co chtěl.

Dostane-li se posuněk „čísla 222“ v obecný policajtský obyčej, může se tuze zdokonalit exercírkou a estetikou. Každé číslo může dostat svůj erární fišpan na čišťení jazyka

a nosit jej na knoflíku. K zaopatření těch fišpanů vypíše se nová 10 procentní přírážka na všechny daně, okresní hejtmané už to seženou.

Nebozí okresní hejtmané! Teď musí dohlížeti na malé děti, zkoušet je z němčiny, prohlížet jejich pravopisné úlohy a zachytávat jich „soukromé dopisy“, aby se přesvědčili, jak dalece už vniká němčina do lidu. Takový soukromý dopis kteréhokoli sedmiletého Karlíčka bude už po nastávajících vánocích znít as následovně:

„Nejdražší maminko (Mutter)!

Děkuju Ti (dir) za vánočku (Weihnachtsbuchtel), chutnala mně tuze (viel). Odpustíš mi, že Ti nepíšu nic důvěrného, žijemť v těžkých (dumme) dobách a člověk musí být opatrný (aufmerksam). Košile mám ještě dobry (gute), ale z boty už (schon) mně leze palec (Finger). Pozdravuj bratry a (und) sestry a nehněvej se (sich), že jsem udělal ingoustem na papír kanec (Schweinl). Třel jsem jej pryží (Gummiball), ale on nechtěl ven (aufs Land). Tvůj Tě milující Karel (Karl).“

A vzadu na obálce bude velká úřední pečeť a nápis: „Von amtswegen eröffnet — sieben Fehler.“

NÁRODNÍ LISTY 4. prosince 1870

BUDE BANKET — CO VŠECHNO SE STANE
PŘI JÍDLE A PITÍ 21. PROSINCE
ŽOFÍN — NAŠI ŽENIŠI

△ V Praze 10. prosince

Tedy 21. prosince chtějí ti, jež ústava obmýšlí nejen chlebem, nýbrž i vínem, nejen frakem, nýbrž i řádem na něj, ústavu tu oslavit na Žofíně. Čím? Mší svatou? Nemají „dobrého úmyslu“! Historickým pojednáním o dobrodiních, jež ústava nasela do Čech? Nejsou ta dobrodiní ještě spočítána! Tklivým předcítáním Pláče koruny české? Nevyšlo ještě pokračování! *Banketem!* Jiného neznají! 21. prosince bude se na oslavu ústavy jíst polívka s mrkví, policií obkládané nadšení, zadělávané rakouské vlastenectví, totéž vlastenectví co libě páchnoucí zvěřina, a k desertu dá se zavřít několik Čechů, kteří si ten banket nebudou chtít „nechat líbit“. Také se bude pít, a sice po německu, do upadnutí, a až je všecky zase zvednou, rozejdou se „in gehobener Stimmung“.

Jakmile jsem četl o banketu vídeňských buršů a o vši té slávě, která přitom byla, ihned jsem si myslil, že to popíchne pražské Schütze také k něčemu. Ale byla to tam sláva! Jedenatřicet rozbitých hlav, za osm set roztlučeného skla a nábytku, dvě vytlučené oči, 15 129 modřin, 8567 boulí rozmanitých forem atd. A k tomu ty krásné řeči pro Prusko, velezrádné, až se srdce smálo, darebácké, až slzy přetékalý milým pohnutím! To musí budit závist, vyzývat k zápasu. Dne 22. prosince odejde také zrána telegram z Prahy do Vídně: „Včera na Žofíně nesmírná sláva ústavy. Jen za roztlučené sklenice 900 náhrady, mrtví nejsou ještě všichni odnešeni, 19 003 modřiny. Nesčíslné nadávky Čechům, mezi nimi některé zcela nové, budící nadšení; mnoho řečí plných nejkrásnější velezrády. Policie zatkla mnoho Čechů, kteří se chtěli v směšném svém rakouském vlastenectví do toho vmíchat. Bude proti nim pěkné přelíčení.“

Ihned nemohl být banket ten, to se rozumí. Hospodský musil teprv dokoupit sklenic a dát rozklížit židle. Ale dobře volili den. Dne 21. prosince slavíme apoštola sv. Tomáše, toho nevěřícího. Oni jsou ti ústavověrci naši také Tomáši a nevěří, že český národ už včera ráno z hrobu vstal. Také neuvěří, neboť když kladou prsty do jeho ran, činí to jen, aby do nich nasypali pepře a soli. A pak je to pamětní den novelisty Boccaccia, který umřel dne 21. prosince zrovna tak před pěti sty lety. Známa frivolnost přestěhovala se za čas ten z novel do politiky a Boccaccio je nyní patronem rakouských ústavověrců. Konečně je 21. prosinec už den rozhodně zimní a v mrazu hlava rychle vystřízliví. Na to nemusí mít němečtí naši krajané pražádného ohledu, že slavností svou zase rozdráždí české krajany. Proto platí Češi daň, daň a zase daň, aby se mohla vydržovat policie a vojsko, a co by to byl za pořádek, kdyby se český národ nemohl dráždit a urážet! Také těm banketářům nestane se nic, třeba byl jeden z nich už spáchal vtip, že by se měli pro ten den dát zřídit jako Sudkova praktická lampa — hlavu a cylindr k odklípnutí, aby byly chráněny před rozbitím.

Ten nebohý Žofín! Vlastně ne, obdivuju se mu a pštrosímu jeho žaludku. Když si tak pomyslím, že bych — a stalo se cos podobného už, jakž Tisíc a jedna noc vypravuje — najednou byl proměněn v žofínský sál, že bych musil nechat do sebe vejít Raudnitze a nějaké sto jiných židů, že bych musil nechat v sobě řečnit Herbstu a Kuha, už od pouhé myšlénky je mně nanic! Jednou prusofilové, podruhé slovanofilové, jednou pro-, podruhé kontrabanket, jednou německý, podruhé český, potřetí indiferentní či hloupý ples, jednou zábava vojenská, podruhé národní, potřetí bez rozdílu fraku a kravaty! Je v tom cos vznešeného, obrázek oné krásné budoucnosti, kdy národní kroj celého lidstva bude sněhobílá bunda, kdy místo srdce budem v prsou mít velké slunce lásky a kdy na setkání se budem objímat a sobě říkat: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“

Až na věky, amen! Ale — mně se dnes od ostrova Žofína nějak nechce. Není přec ani tak šťastný jak Prinkipos Bílého

moře, ani tak zelený jak Chios, ani tak starožitně půvabný jak Rhodos! Snad se mně ale na něm přihodilo cos příjemného. Teď v žofínském sále bude „příjemné“ zas na denním pořádku. Dřív hudební zkoušky, aby „výborové“ měli příjemný pocit, že jsou chráněni před deficitem, pak plesy, aby bylo zas nevýborům příjemno. To bude hudby, tance, lásek! Lásek jednodenních, věčně vížících, sentimentálních, ohnivých, ideálních, spekulativních. Poslednější už jsou dávno v módě a udržují se v ní jako ženská faleš. Jsou mužští, „mladí páni“ od třicíti do čtyřicíti, kteří obden běží k úřadu podívat se „do kněh“, mnoho-li je dluhů na domě, jehož dcerka jim byla včera na Příkopech rozžehla v srdci „plamen neuhasitelný“. A jiní, kteří mají seznam všech rodin, které mají mnoho peněz a hezké dcery. Týden co týden píšou jinému tatínkovi a zápornou odpověď ukládají s „num. exh.“ klidně do své registratury. Znam jich několik, a budou-li hodní, vydám o budoucím masopůstě jich psané podobizny.

NÁRODNÍ LISTY 11. prosince 1870

CITÁT Z BIBLÉ, SRDNATOST, BLÁTO,
OBRÁZKY Z ULICE, OPATRNOŠT MĚŠTŠKÝCH
OTCŮ A NĚKOLIK MALIČKOSTÍ,
JAKO NA PŘÍKLAD TEDESCO NEBO KUH

△ V Praze 17. prosince

Teď aspoň mám pojem, jak to vypadalo na světě, než bůh oddělil „vody pod oblohou od těch nad oblohou“ — „a nazval sucho zemí a shromáždění vod nazval mořem“ (Genesis, I, 6, 7, 8, 9, 10). Jenže bych byl brzy zas zapomněl, jak vypadá sucho.

Bylo to bláto! Skoro tak velké jako to, z kterého stvořena vídeňská žurnalistika, a skoro tak hluboké jako to, z kterého pan Beust vždy nanovo musí tahat svou diplomatickou nesmrtelnost. Obrovské, beze dna, bez mezí! Zajisté že se budete obdivovat mé zmužilosti, sdělím-li vám, že jsem za jediný den *třikrát* přešel Příkopy sem a tam! Ovšem že jsem dříve udělal kšaft: bohu jsem odpustil všechny hříchy své a věřitelům všechny své dluhy.

Když v pondělí napadal sníh, věděl jsem s matematickou jistotou, že v úterý, ve středu, ve čtvrtek, v pátek, v sobotu a v neděli bude velké bláto. Matička Praha je organismus živý — „dobrodiní uschne jen na mrtvém kamenu, co živého, pevně si drží dary nebes“. A dobrodiním je přec déšť, vždyť v něm „kape mlíko a prší maso“, alespoň v letě! Také jsem se nemýlil. Po celý týden kryly Prahu vody blátivé a v jich klidu bylo cos velebného. A ty malebné, zajímavé a dojemné, někdy veselé, někdy hrůzostrašné obrazy venku na ulici! Na chodníku každý krok jako by hubička mlaskla, noze se ani nechtělo od matky země, a když se přece odloučila, kapalo s ní pohnutí v coulových slzách. Slabší lidé musili brát přípřež nebo se po chvílkách opřít o dům a vydychnout; ženy plakaly. Uprostřed ulic plavaly mrtvoly menších dětí, jichž modré ručičky ještě křečovitě držely školní tašky vzhůru. Starostlivější otcové táhli své děti v neckách do školy. Členové „Horymíra“, vulgo drož-

káři, musili svým „Šemíkům“, vulgo herkám, pouštět žilou, aby se tito v známém ohni svém nepřetrhli. Každý kočí měl dřevěnou šavli, aby vyškraboval kola, jež už po dvacátém otočení byla jako mlýnský kámen. Studnička dal do tisku mapu, kdeže se v ulicích pražských nalezá nějaký vyzkoumaný brod, a já zadal k purkmistrovskému úřadu návrh na druhou řetězovou lávku, z Petřína na Žižkov, aby byl alespoň jeden bezpečný přechod.

Den co den sdělila mně posluhovačka zrána, že „včerejší boty ráčily být zase až hanba“. Ale po osmidenním, hrdinném zápasu poštěstilo se nám, pražskému obecenstvu, přec, že jsme roznesli dobré dvě třetiny bláta do svých světnic, — jak skvělý to výsledek autonomie jednotlivcovy! Byla nám jednou podána příležitost, abychom dokázali, seč jsme, a už jsme chtěli deputaci s poděkováním vyslat na radnici, jenže jsme nevěděli, kudy tam. Totiž nejen s poděkováním za bláto, nýbrž i za dokázaný politický takt — trochu méně opatrní otcové města byli by jistě vyslali několik set košťat do ulic a Němci by byli jistě křičeli, že je to demonstrace proti nim. Tyto dny by byli měli příčinu bát se košťat.

Ano, žili jsme tyto dni jako obojživelníci, jako žáby, ale pokud jsou pulčaty, pořád jen ve vodě. S tím jsou pak ostatní vlastnosti spojeny, na příklad zpěv. Zpěv jedněch žab je Lenauovi milejší než tlukot slavíka, skřehot jiných přirovnávají cestovatelé k zvukům, jaké vydává skot, když se vrací z pastvy domů. Poslednější druh žije v Orientu.

Orientalista doktor Tedesco měl tyto dny řeč o „potlačování Němců v Praze“ a orientalista Tagesbote dodává k jeho řeči další výklady. Nebozí Němci! Oni nebudou už mít pokoje, pokud nebude celý svět německý, a od toho světa to není pranic pěkné, že nechce! Oni mají tak jemnou náтуру, že i když nezakoušejí praničeho, trpí pořád nesmírně mnoho! Kdyby nebyli tak perfidně násilni a tak podloudně falešni, byli by příjemni a jemni jako žena, která fňuká ve věčné migréně. Ostatně s tím, co mluvili v schůzi obecních starších, měli pravdu. Když pro české děti v Praze zřizují se české školy, mají Němci zcela pravdu, tvrdí-li,

že ty české školy nejsou „v německém smyslu“. „My jsme minorita, nás musíte šetřit!“ volají, když byli dřív vynadáni, — zrovna tak, jako mnohý zlomyslný, ale slabý nezbeda, který myslí, že jeho bledá tvář a hůlkovité ruce chrání ho před výpraskem!

Ostatně — v něčem přec možná sobě vzít příklad z nich. Když byla čeština co vyučovací předmět zaváděna na všechny střední školy, jaký dělali rámus! Ale když okresní hejtmani násilně zavádějí němčinu do všech nižších škol českých, mlčíte! Čekáte snad, až doktor Pickert bude na říšské radě interpelovat vládu stran „kruté nespravedlivosti, která se už zase na Češích páše“?

NÁRODNÍ LISTY 18. prosince 1870